מעריב
סופשבוע
ו' בכסלו, תשמ"ח 27.11.1987

האזרח הדפוק

טירטור עם תו תקן. דו"ח האזרח הדפוק ■ גדעון אלטשולר. על כנפי "הרוח הרעה" ■ נסים גאון. תן תרומה ■ סיפור אהבה שומרוני ■ קוריאה בנעלי בית ■ תל־אביב. עוד לא כיבו את הירח ■

לא מצאנו בכל העולם
שילוב יותר מושלם.

טבעי מפלומת אוז

שמיכת פוך טבעי

המזרונים הטובים והנמכרים ביותר בארצות-הברית ובעולם כולו.

המיטה הפוסטרופדית –

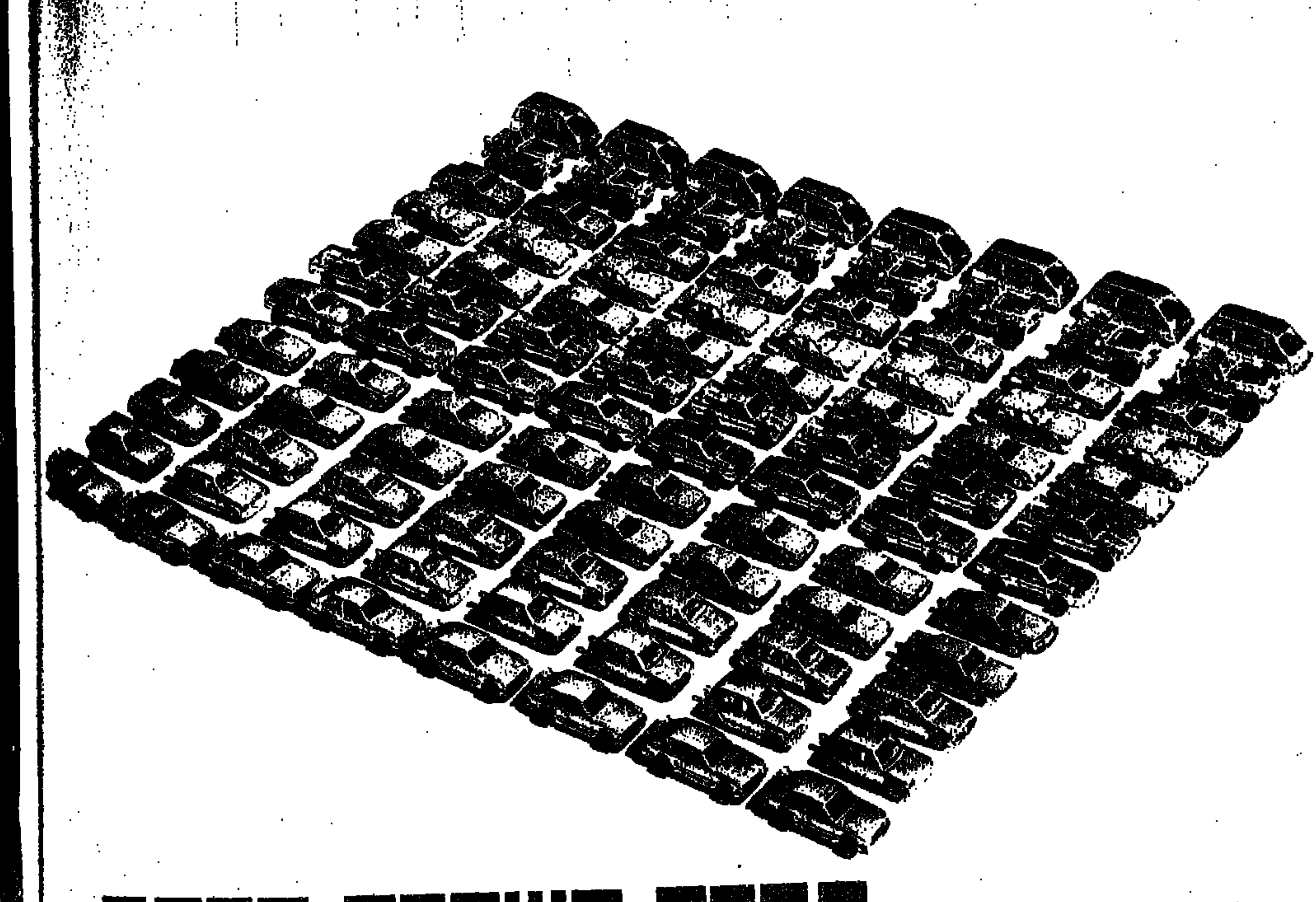
מהפכה טכנולוגית ופטנט עולמי בלעדי – מערכת קפיצי איזון ומסגרות חיזוק ... מאפשרים למזרון תגובה אופטימלית לכל לחץ, בכל נקודה.

סילי פוסטרופדי

המזרונים הנמכרים ביותר בעולם.

שינה טובה אינה מותרות

חברת השכרת הרכב הבינלאומית הגדולה בישראל. עובדה!

עובדת היותנו חברת השכרת הרכב הגדולה בישראל, מאפשרת לנו לתת את השירות המעולה ביותר למספר הלקוחות הגדול ביותר בישראל.

אנחנו ערוכים לשרת אותך. עובדה!

- צי כלי רכב ממוזגי אויר המונה מעל 1,800 מכוניות - עובדה!
- מגוון 25 סוגים שונים של כלי רכב - עובדה!
- צי של כ-80 ג'יפים (יותר מכל חברות ההשכרה בישראל גם-יחד) - עובדה!
- עשרות מכוניות יוקרתיות כגון אולדסמוביל ומרצדס המצוידות במיטב השכלולים (גם פלא-פון לחיוג ישיר בארץ ולחו"ל) - עובדה!
- פריסה של עשרות סניפים מהצפון ועד לאילת, כולם בבעלות חברת באדג'ט, בנוסף למאות סוכנויות וסוכני נסיעות דרכם אפשר לשכור באדג'ט - עובדה!
- מערכת הזמנות מודרנית וממוחשבת עם קשר ON-LINE לכל מרכזי המחשבים של באדג'ט בעולם - עובדה!
- שירותי חירום ותיקוני דרך עם צוותי כוננות המכסים את כל רחבי הארץ 24 שעות ביממה - עובדה!
- תואר "תיירן מצטיין בכיר" שהוענק לבאדג'ט ע"י נשיא המדינה כאות הערכה על שירות ועל לתיירים ועל קידום התיירות למדינת ישראל.

משרד ראשי: טל. 03-333295

הזמנות: דרך פ"ת 74, טל. 03-335171

ובכל סניפי באדג'ט.

מבצע

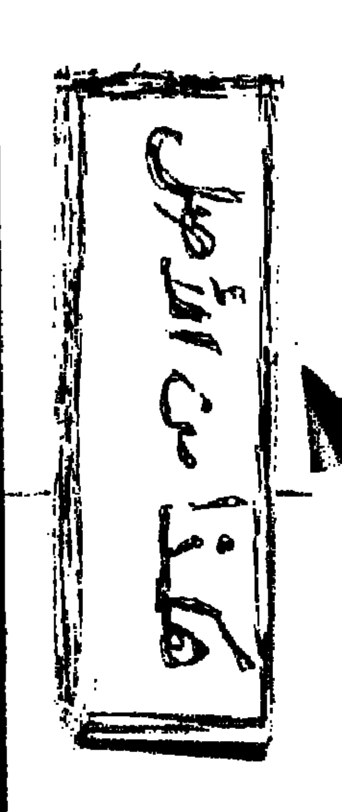
סיטרואן בי.אקס 1.6 ממוזגת ואוטומטית, הגה-כח, חלונות ונעילה חשמליים, במחיר שחברות השכרת רכב אחרות מציעות עבור דייהטסו שארמנט.

מורד סיירה ממוזגת במחיר שחברות השכרת רכב אחרות מציעות עבור סיאט איביזה.

עם שכדאי לשכור

Budget באדג'ט

rent a car השכרת רכב

סופשבוע

ו' בכסלו, תשמ"ח 27.11.1987

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: יעל תורן
שרי אנסקי
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן

קוראים יקרים,

בלוח המועדים של שנת ה־40 למדינה, אין זכר לארוע המסעיר והמתמשך הזה, של שנת הבחירות התופפת את החגיגות. גם אצלנו היא נפתחת לא מזמן בסיפור מסעו של עזר ויצמן תחת עינה הפקוחה של מיכל קפרא. השבוע, כשהמסע בהילוך שני ויש כבר ויקוקין באויר, מיכל עוקבת אחר מעופו של גדעון אלטשולר משורות התחייה ומצטטת את הפגזת הנגד של האל"מ במיל' במדיחיו כמויי הטובה. מה שאפשר להגדיר כמבוא למלחמות היהודים על תרכב הרשימה לכנסת. במקביל, מלווה יעל פז־מלמד את עוזי ברעם, מזכ"ל ויו"ר מטה הבחירות של העבודה, בקטע המראתון שלו.

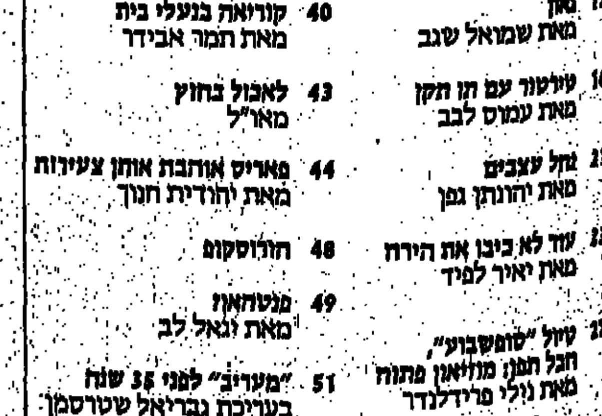
פיסקה אחת שאני מגלה בסיפור אלטשולר, מעוררת בי זכרונות עמוקים. שנינו לא מאותו הכפר, אבל מסתבר שיצאנו מתחת כנפיו של אותו מחנך. הוא מציין את יעקב אמוראי, אביו של הח"כ וסגן־שר האוצר עדי אמוראי, כאחד משלושת הגורמים שהשפיעו עליו בילדותו. אני גדלתי על ברכיו של אמוראי האב ז"ל בבית־הספר היסודי "הכרמל" בתל־אביב, בשנתיים הראשונות של המדינה. איש מרוכב, קצר־רוח ועצבני, שהביטוי השגור ביותר בפיו היה "אידיוטים גמורים". בהתפרצויות של חימה, שביחות בקצב ממוצע של 2-3 ביום, גם היה מתטיף מכות. כמה מבכירי האקדמיה של היום, חברי לכתה, היו בין האלופים שסבלו יותר מכולם את נחת זרועו.

אחד כזה לא היה עובר היום את מפתן מערכת החינוך המפנקת. אלא שההפסד כולו של המערכת. כי מאחורי הגידופים והמהלומות – מאחורי הדמעות והלם נהפכו לפולקלור מבדח – ניצבה אישיות נעלה של מורה ומחנך עם שיטות הוראה שהקלו על לימודינו באוניברסיטה. כבר אז הוא לימד היסטוריה דרך עבודות סמינריוניות, הרצאות עצמיות של התלמידים, ומשפטים מבוימים. את הפילוסופיה העמוקה של היהדות וערכיה, אהבת האדם והארץ, בשעורי התנ"ך, המשנה והספרות – אהב ללמד יותר מכל דרך סיפורי משלים, מדרשים, אגדות חז"ל ודברי חכמים. תיוסי העשיר הזה היה מלווה אצלו כל שעה, כל לקח, כל פסוק (מלבד, כמובן, את "חושך שבטו שונא בנו" שבחר להמחיש בשיטה הכסאח). היינו נדרשים לרשום מיד את סיפוריו במחברות, כדי שלא נשכח. הוא גם בחן מיד, והודות לו אני זוכר הרבה עד היום, חוי כמה שהיהדות האנושית והחכמה שהטביע בנו יעקב אמוראי, שונות מהדימוי הפוליטי המכוער שנוצר אחרי 40 שנה. הרבה מפני שכבר אין מורים כאמוראי, שכאילו ראה את הנולד ודאג להזריק לנו נוגדנים.

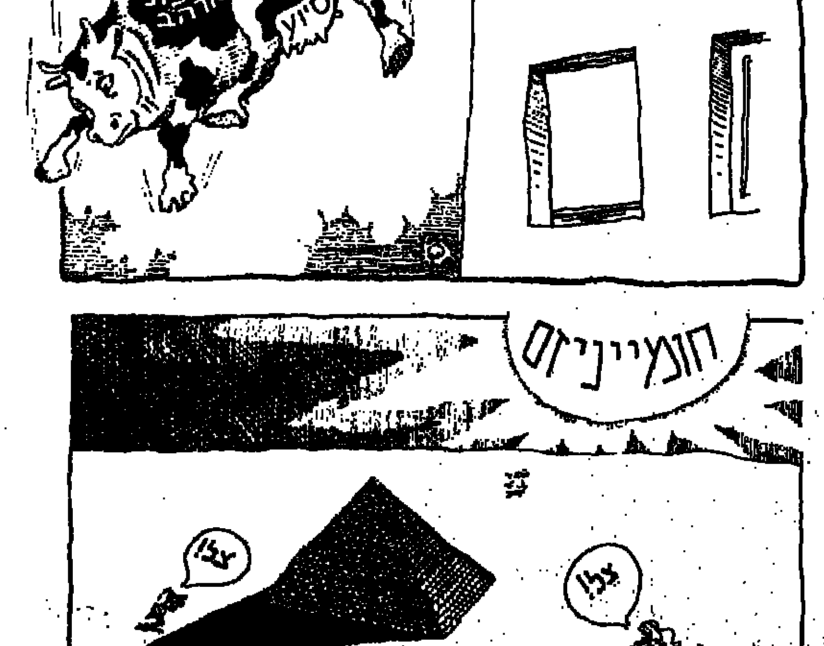
אני קורא את הדברים הבוטים שמצטטת מיכל מפי אלטשולר, שיש בהם אלימות מפחידה כלפי הערבים, ושואל את עצמי איך בדיוק השפיע עליו אמוראי. האם הוא באמת זוכר רק את המכות?

צ. לביא

בשער: עוזי ברעם. כתבה בעמ' 6-8. צילום: שמואל רחמני.

רענן לוריא
חבל עולמי

מדינות ערב החליטו להכיר במצרים.

עוזי עוזי, מסדר נוסף

מאת יעל פז־מלמד

עוזי ברעם, מזכ"ל העבודה, מרגיש יתרון בעובדה שנבחר בני... עת שמעון פרס. הוא רצה לזרוק לו עצם של סגן־שר ולא הצליח. מאז, היחסים ביניהם טובים, לא קרובים. אח... וש שנים בתפקיד, ברעם עדיין לא נמנה על המקורבים לפרס. יתרון גדול, עכשיו, כשהוא עומד למבחן הגדול בראש ה... בחירות. "אני לא חייב כלום לאף אחד, יכול להיות עצמאי בדרכי".

ב דרך מהבית ברחוב הירקון לבת־ים עושים קצת "סמול־טוק". מפטפטים על הטיילת, על השרב שתפס אותנו באמצע החורף, פה ושם משתרבב איזה סיפור פיקנטי, בעיקר מן העבר. זה המקסימום שאפשר להוציא ממזכ"ל מפלגת־העבודה, עוזי ברעם, ביום ראשון. זה הוא יומם הגדול של מדורי הספורט בעתונים, שמדווחים באריכות על תוצאות משחקי השבת. עוד לפני שנכנסים למכונית, הוא טורח לשלוף את המדורים הללו מארבעה עתונים, מתרווח במושב הקדמי של הפז'ו 505, ליד נחום הנהג, וקורא בהם כאילו היו התנ"ך. פריק אמיתי. חיים ברעם, אחיו, אומר שאצל עוזי ההתעניינות בספורט היא אמיתית, והתחילה כשהוא היה כערך בן שלוש. זה לא סתם פוזה שנועדה להוסיף קצת צבע לדמותו של פוליטיקאי שיודע שיש הרבה חן חבר'המני בהתמכרות הזו.

באמצע הדרך, ליד השעון ביפו, מגיעים איכשהו לדבר על יצחק נבון. בכמעט־התמודדות האחרונה שהיתה במפלגת העבודה לפני הבחירות לכנסת ב־1984, תמך עוזי ברעם במועמדות נבון לראשות המפלגה מעל לראשו של שמעון פרס. בסופו של דבר לא הגיעו או הדברים לכלל בחינה מעשית. נבון חזר לילה אחד מחו"ל עם רעייתו אופירה, הגיע לחדר האנשים החשובים בנמל התעופה בן־גוריון ובישר לעשרות העתונאים שחיכו לשמוע ממנו הצהרה מלאת־דם כי הוא מוותר על ההתמודדות, מכיוון שלנגד עיניו עומדת טובת המפלגה. היו אז כאלה שחשבו שבכך תמה, פחות או יותר, גם דרכו הפוליטית של ברעם. הצחיקו אותו.

רבים מאלה שהלכו אז באותה דרך ותמכו ביצחק נבון מתוך מחשבה שאולי מי שיודע לספר סיפורים על ירושלים של פעם יהיה גם ראש ממשלה טוב, תופשים היום את הראש בין הידיים ואומרים לעצמם: "איזו טעות איזו טעות". מעוזי לא תוציא אף מלה על האיש, ודאי שלא חרטה על התמיכה ההיא שכנס לא הכיאה אחריכן על ראשו צרות צרורות. "התמיכה שלי בנבון נבעה אז מן המחשבה שהוא האיש שיוכל לגרוף הכי הרבה קולות למפלגה".

והיום?

"היום אין ספק שפרס הוא המנהיג. איש אינו מערער על כך".

עם המשפט החוק־הזה מגיעים ל"מגדלי בת־ים", מלון־דירות נחמד על חוף ימה של בת־ים בו התאספו באותו יום 65 פעילים מרכזיים של המפלגה מן הערים חולון, בת־ים ואזור, שכולן יחד מכונות בלקסיקון המפלגתי "דן דרום" ומהוות מחוז, לפחות בהתארגנות הפנימית במפלגה. רענן כהן, האיש שעומד בראש אגף הבחירות של המערך, מזרז את המזכ"ל לחטוף עוד משהו מארוחת הצהרים שהוגשה למעילים.

עוזי בריאטה (לפי הפרינציפ המתואר בספר "דוה־לתמיד", למי שמתעניין). כבר ירד שבעה קילו. בסוף היום יתברר שלדיאטה הזו יש גם מחיר, באסיפת פעילים בראשון־לציון הוא יחוש חולשה איומה, יעורר התרגשות עצומה בקרב כמה פעילות מסורות שאומרות שאילו הן היו דואגות לו – זה לא היה קורה. ישבור את הדיאטה עם כמה ביסקוויטים ויסע הביתה.

(המשך בעמוד הבא)

"אני לא יכול לעסוק בפוליטיקה 24 שעות ביממה. אני משוגע על ספורט, ומשחק חשוב או מעניין עומד אצלי כמעט מעל לכל. אני מוכרח לראות לפחות סרט אחד בשבוע, וגם זה מעט מדי. אני הכי מקנא במי שיכולים למצוא את כל הסיפוק שלהם

עוזי ברעם על רקע מוכר: "במערכת הבחירות הקרובה גם אוהב ונקרע על המותר האמוציונאלי" ... לדגיע לכל אחד ואחד".

צילומים: שמואל רחמני

"אילו פרס היה מציע לי להיות שר בממשלתו, לא הייתי היום מזכ"ל. אבל לא הציע זאת, ומה שכן הציע לא היה מקובל עלי. 'אז מה אתה רוצה להיות?' שאל, ואני עניתי 'מזכ"ל' — מבלי שיכולתי להעריך את סיכויי".

(המשך מהעמוד הקודם)

ב"אמצע היום": שמונה בערב. למחרת יקרה דבר נדיר שכמותו לא זכור למי שמכיר את האיש – הוא יישאר יום שלם בבית, למנוחה.

אבל בינתיים רק צהריים, ולא נעים לסרב להזמנה. נכנסים לחדר האוכל, מקבלים סלט וולדורף גדוש מיונז ועוף ממולא באורז. הפעילים מתחילים לצבוא על השולחן, האוזן של ברעם עובדת שעות נוספות. כל שלוש דקות בערך ניגש מישהו אחר, מטה קצת את גופו לעבר המזכ"ל השולה את האורז מקרבי העוף, ולוחש באוזנו משהו בפנים רציניות.

"הבחירות הקרובות תהיינה גורליות. מי שחושב שהוא יכול להשפיע על דברים דרך שיחות בארוחות צהריים או קיטורים של יום שישי, טועה בהחלט".

ניגש גם יוסק'ה קסטל, אלוף־משנה במילואים, ששפמו העבות והשחור מעלה הרהורים שאולי בכל זאת לא פירקו את הפלמ"ח. קסטל הוא יו"ר המחוז. בשנה הקרובה יצטרכו הוא וחבריו לעבוד בפרך כדי לנסות לעמוד במשימה שהמפלגה הטילה על שכמם: להגדיל את מספר הבוחרים למערך בחמישה אחוזים. זה כל מה שנחוץ, לטענת רענן כהן, כדי ששמעון פרס יהיה ראש ממשלה לארבע שנים תמימות, ולא יצטרך להתחלק בכבוד ובאחריות עם הקולגה שלו מן הליכוד. על חמשת האחוזים הללו הולכים לעבוד קשה אלפי אם לא עשרות־אלפי פעילים במשך שנה תמימה. עוזי ברעם מוכן אפילו להתפשר על שלושה אחוזים מקרב בעלי זכות הבחירה. גם זה, לדעתו, יכול להספיק. אילו רק היה למישהו בכיס מתכון ברוק כיצד משיגים את האחוזים הללו.

"דבר אחד ברור כבר עכשיו. עוזי ברעם, 50, נשוי לרותי ואב לשלושה בנים (25 – לומר בארה"ב, 21 – עומד להשתחרר מהצבא, והצעיר, בן 11), הולך בשנה הקרובה לדבר במאות כנסים מן הסוג שמתקיים עכשיו בבת־ים. בכל מקום כזה יכבדו אותו, יש להניח, בארוחת צהרים ויישאלו פחות או יותר אותן שאלות שייענו על־ידו פחות או יותר באותן תשובות.

חלק מן הפעילים, דוגמת יוסק'ה קסטל בכינוס הזה, ישמיעו באוזניו כפעם האלף את הטיעון שאם מפלגת העבודה מתכוונת ללכת על המסר של ועידה בינלאומית, אין לה סיכוי להעביר אליה את אותם 5–3 אחוזים נכספים של הקולות אשר יטו את הכף לטובתה. והטיעון הזה, שעליו עוד יתווכחו רבות בסניפי המפלגה השונים, ממשיך ואומר שהבעייה של מפלגת־העבודה אינה להעביר אנשים מן השמאל אל המרכז, אלא מן הימין אל המרכז. ולכן אסור לה, לוועידה הבינלאומית, להיות הדגל.

וברעם אומר לפעילים: "המסר שלנו הוא מסר של שלום, לא של ועידה בינלאומית. ועידה בינלאומית היא אמצעי להביא את השלום. השלום יהיה נושא מרכזי בתעמולת המערך בין אם נראה בכך ובין אם לאו. גם אם נחליט להחביא ולהסתיר את הנושא של ועידה בינלאומית, הליכוד לא ישתוק על זה לרגע. ומה נגיד אז? סליחה התחרטנו? לוקחים את דברינו בחזרה?" והוא ממשיך ואומר: "המאבק על הבחירות לכנסת הי"ב יהיה קשה ואגרסיבי. רק באיחוד המלא של כולנו, באמונה של כולנו שאנחנו מסוגלים לנצח, יש סיכוי. אגף הבחירות הקציב לעצמו מטרה ברורה: להגיע ל־40 אחוזים מכלל הבוחרים במדינת ישראל. זה אפשרי. אני מאמין שזה יקרה. זה תלוי בכל אחד ואחד מכם. בבחירות של '77 רוסקה המפלגה לרסיסים. למזלה היא נפלה על תשתית איתנה של קיבוצים, הסתדרות, סניפים חזקים. אם הצלחנו אז לקום ולחזור למצב שלנו היום, נוכל להצליח גם במטרה שהצבנו לפנינו בבחירות הבאות".

הפעילים מניעים בראשם. לכל מי שנמצא בתוך ברור לגמרי שמערכת הבחירות החלה. ויראו במעגל סגור מצלם את מהלך העניינים, מההתחלה ועד לסוף.

אחרי־כן יצפו בו באגף הבחירות וינתחו הצלחות וכשלונות. יש גם מחשב שהובא עד בת־ים כדי להסביר לפעילים כיצד העסק פועל. התחושה היא שהכל מאוד מאורגן, דופק כמו שצריך. נשאלת רק השאלה אם זה מה שישנה את התמונה הפוליטית.

ברעם, מכל מקום, ממשיך להציב מטרות: "היעד של מפלגת העבודה בבחירות הקרובות הוא אחד: לגרום לכך שהקולות הצפים שהצביעו בבחירות האחרונות בעבור הליכוד יצביעו בבחירות הבאות למערך, או לפחות לא יצביעו לליכוד. בפועל זה אומר שפעיל בשכונה שאין בה הרבה תמיכה למערך, די שיביא לנו עוד 50 עד 70 קולות. זה הכל. מי שיצליח לעשות את זה ישיג הישג אדיר – וזה מה שיעשה את כל ההבדל. ושיהיה ברור: המערכה תהיה לא רק לקחת קולות מן הימין, אלא גם לא להפסיד קולות לשמאל".

מבת־ים ממהרים לראשון־לציון. גם שם נערך כנס רב־משתתפים. בערב אפילו יגיע לשם שמעון פרס. במכונית שוב מתנפל עוזי על מדורי הספורט, מספר בהתלהבות על מאמר שכתב לאחד העתונים על משחקי האנ.בי.אי. בארה"ב, ואחרי־כן גם ממליץ על הסרט "ללא מוצא" שראה אמש. בפאתי ראשל"צ, תוך כדי שיחה עם מיכל סגן, דוברת המפלגה, נשמע לפתע במכונית זמזום טורדני: המזכ"ל החליט לשפר את הגילוח לפני שהוא עולה לנאום. תקע מכונת הגילוח החשמלית מוכנס לשקע המצית, ותוך שתיים־שלוש דקות הוא כמו חדש.

בשעות אחר־הצהרים המאוחרות מגיעים לאולם הספורט המקומי של "הפועל". עוזי יוצא מן המכונית, גבוה מאוד, הילוך גמלוני־משהו, ראשו מוטה באופן קבוע לצד ימין דווקא. עוברים ושבים מבחינים בו ומברכים לשלום כאילו היה זה טיול על מדשה של קיבוץ. הוא עונה "שלום, שלום", ואשה שעוברת ליד שואלת את בעלה: "מאיפה אני מכירה אותו?"

בפנים, דחוסים בין סלי הכדורסל, יושבים כמאתיים פעילים, נראים קצת אבודים באולם הענק. על הבימה ראשי המחוז, ביניהם ח"כ פואר בן־אליעזר שזכה כבר קודם, במכונית, להרבה דברי שבח. עוזי אומר למיכל שהאיש עובד יוצא מן הכלל, משקיע המון, ובנוסף הוא גם מאוד נחמד. מיכל מאשרת, מוסיפה גם היא כמה קומפלימנטים משלה.

בזה אחר זה עולים ראשי האגפים של המפלגה לברך את הנוכחים. גדעון גזית, איש תליקציה, ראש אגף הארגון, ממש נסחף לשהוא מדבר במלים נמלצות על הצורך בנצחון מוחץ של המערך. המפלגה משנסת מותניה. הפעם, כך דומה, יעשו מאמץ עילאי. כל אחד שם מרגיש שהנצחון כהישג־יד, שאם רק ישתדלו יוכלו להרכיב ממשלה בלי צורך ברוטציה. והם כל־כך רוצים שהפעם זה יקרה.

אחרי שורה ארוכה ומעייפת של נאומים מגיע תורו של עוזי. בין היתר הוא אומר: "רוצי מלוא רוצה מערכת בחירות שקטה. גם אני רוצה. פניתי לליכוד, ביקשתי מהם גם לקצר את משך הזמן של מערכת הבחירות, וגם לקצר את הזמן המיועד לתשדירי הבחירות בטלוויזיה. לא קיבלתי מהם כל תשובה. בעימות שהיה לי עם חיים קורפו אמר השר מן הליכוד שהם זקוקים לטלוויזיה הרבה יותר מאשר המערך, כיוון שהם הולכים הרבה יותר על הצד האמוציונאלי שעובר טוב יותר בטלוויזיה. אז אני מודיע לכם כאן: במערכת הבחירות הקרובה גם אנחנו נפרוש על המיתר האמוציונאלי, הרבה יותר מאשר עשינו בעבר. מערכת ההסברה שלנו תנסה להגיע לכל אחד ואחד".

כשהוא מסיים את הנאום, מתבקש הקהל לפנות ברחיפות את המקום. לא, זה לא בגלל מטען חבלה, זה בגלל ששמעון פרס. עוד מעט הוא צריך להגיע ואנשי הבטחון מפנים את הקהל לבדיקה אחרונה של השטח. בחוץ דולקים פרוז'קטורים גדולים, הפעילים מתפזרים אצל כמה פעילות מסורות, ובאוויר ניכר הריח המיוחד של שנת בחירות.

לפני כחודש נבחרת לעמוד בראש משה

(המשך בעמוד 12)

גדעון אלטשולר וידידים: חולצה משובצת לא רכוסה, שיער שלומפער, וקול רועם, ואפילו לא גינון נימוס אירופאי אחד. (צילום: ראובן קסטרו)

בירה ושמן זית

הם קראו לו נוכל והדיחו אותו ממזכ"לות "התחייה". הוא אומר שנפל קרבן לרוח הרעה. גדעון אלטשולר, אל"מ מיל', חקלאי בדם ואיש ארץ־ישראל השלמה בקבע, לא יודע לשחק פוליטיקה. קיבל מכות ממנהיגי התנועה והמשיך לשרת אותם בנאמנות. עד שחטף את הנוקאאוט. מחזיר מלחמה על כוס בירה עם הרבה קצף. עדיין רוצה להיות מנהיג של עם ישראל, לא משופשף בצביעות ושקרים, אלים עם ערבים פורעי־סדר. הוא יודע שאם אביו היה קם מקברו ורואה את בנו במעשיו, גם הוא היה מחטיף לו שתי סטירות־לחי.

מאת מיכל קפרא

גדעון אלטשולר היה מזכ"ל התחייה. עכשיו הוא בחוץ. לרפול נותרה הכנסת. לאלטשולר נותרו הזיתים התפוזים והענבים במשק ברחובות. יובל נאמן קרא לו נוכל, והישעה אותו. גאולה כהן הניפה בדרמטיות לאומית ידיים לאוויר, כאקט של תודה־לאל הגדול והרחום שעזר לתנועת התחייה לנפנף את רפול ואלטשולר. ומיד־מיד שרו את "התקווה", כי להימנון הלאומי יש תכונה פיזית מגיעה ידועה – הידיים חייבות להיצמד לגוף, והפה חייב לשיר.

ואלטשולר, מיוזמי הקמת התנועה, נישא עם הרוח מעבר לדלת. למשב הרוח זה קרא "הרוח הרעה". כך, לפחות, כינה את גאולה כהן במסיבת עיתונאים. עכשיו הוא מתחשבן עם התחייה. עם גאולה כהן. עם יובל נאמן. עם הפוליטיקה. עם הצבא. עם השלום. עם הערבים.

צהרי יום, יושבים במסעדה. עוברים אנשים.

איש ראשון: "אתה גדעון?"

אלטשולר: "כמו מה אני נראה לך, כמו אלימלך?"

איש ראשון מתעקש: "אתה גדעון אלטשולר?"

אלטשולר: "כמו מה אני נראה לך, כמו רבינוביץ?"

עובר איש שני.

"אתה גדעון?"

אלטשולר: "כמו מה אני נראה לך, כמו אלימלך?"

ואחר־כך שב הבדיחה על רבינוביץ, ולחיצת יד אמיצה, ותגיד, תגיד. והאנשים כבר מפנים ראש לאתר את מקור הרעש. והמלצרית מביאה בירה. וגדעון מסתכל על הבירה, שמוצצת שהייה קלה באוויר העולם. התמוסס לה הקצף, והדבק בהפוסת שולי הכוס. גדעון, איש מעש, דופק ביד על השולחן, ונוזף: "כמו מעמום אלה..." שאני אותב את הבירה עד הסוף". ועוד בירה. ושפם. וידיים של חקלאי. וחולצה משובצת לא רכוסה עד סופה, ושיער שלומפער, וקול רועם, ואפילו לא גינון נימוס אירופאי אחד. אחד.

המסע בוורידיו של אלטשולר, האדם, דומה למסע בוורידי הימין הפוליטי החילוני. אדם שבכה כבר ביום שהוחלט על הקמת המדינה, המשיך לבכות ביום בואו של סאדאת, וגעה בבכי ביום חתימת הסכם השלום, ומבטיח שביום בו יוחלט על פשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון לא יבכה. וכשאלטשולר לא בוכה, הצליל הוא בומבום־בומבום. במלים שלו: "זה יצדיק מלחמת אזרחים".

בגיל 59 הוא אינו מוכן לצאת מהמשחק הפוליטי, למרות הפליקים שחטף בתנועת התחייה, והיו כאלה הרבה. אחרי כל פליק, שספג מכפות ידיהם של מנהיגי התנועה, קם ומחל והפגין נאמנות מרשימה. רק אחרי הנוקאאוט האחרון שקיבל, הוא מחליט להחליק חזרה וקורא לגאולה כהן ויובל נאמן להתפטר ממזכירות התנועה ומהכנסת.

אתה יודע שהם לא יתפטרו, אז בשביל מה לצעוק?

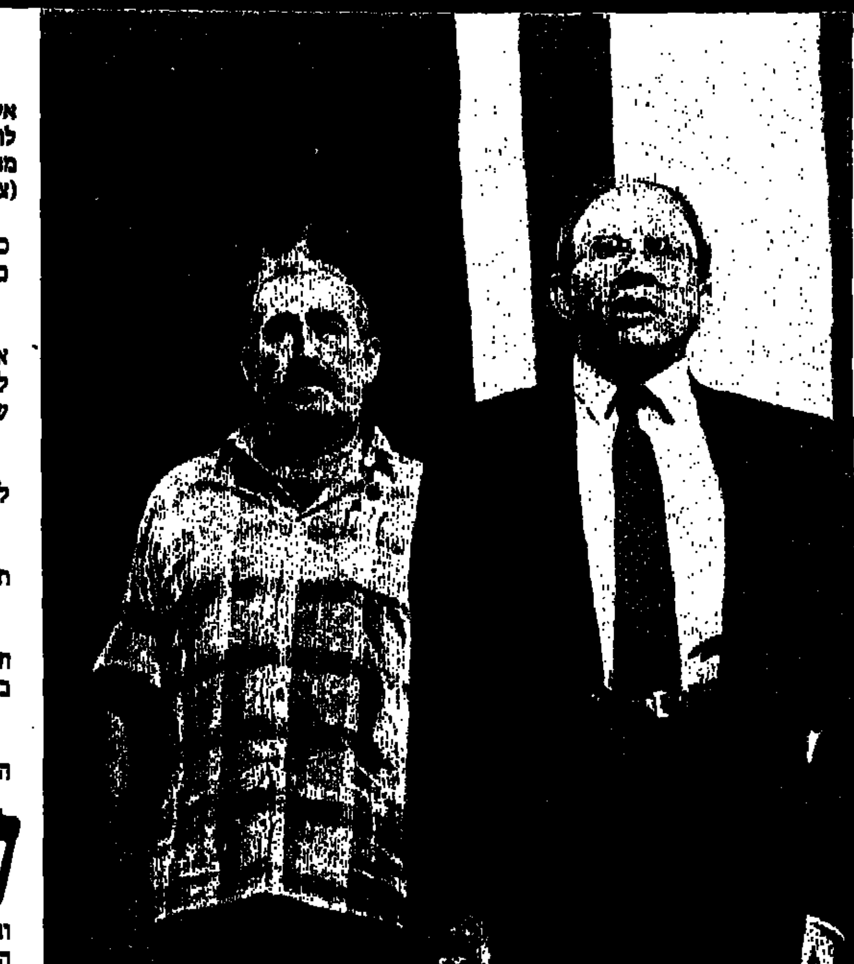
"כי הם לא הגונים. זו הדרך היחידה למנוע פילוג. אם יובל הוא איש כן והגון, יכול להיות שהוא כן יתפטר. בהרבה שיחות שהיו לי איתו הוא התלבט. אפילו באותה ישיבת מזכירות דרמטית ערב המועצה רשמתי לו פתק וכתבתי: תראה באיזה זבל מתעסקים פה. מקומך במדע. תן לעצמך דין־וחשבון".

אולי זו נאיביות מצידך?

"את יודעת מה? זו נאיביות. אבל עם נאיביות קמה מדינת ישראל. ...

(המשך בעמוד הבא)

אלטשולר ויובל נאמן: "כתבתי לו פתק: תראה באיזה זבל מתעסקים פה. מקומך במדע". (צילום: ראובן קסטרו)

(המשך מהעמוד הקודם)

במשך שנים היית נאמן ליובל נאמן, מה גרם לו לחשוב שעשית קנוניה, ומעשה נבלות?

"אין לאיש הזה שיעור קומה. הוא אולי הכי־מוכשר בארץ־ישראל. אבל בין זה ובין להיות הגון זה שני דברים שונים. רק איש לא הגון כמוהו, תכבן עם איפור של פרופסור, יכול לבוא ולומר שהחלטה של חצי מועצה זו קנוניה. המאבק היה צמוד והבדל הקולות בהצבעה היה מיזערי. ברור לי שאם רפול היה מרים טלפון לחברי מועצה, כפי שעשו חברי הכנסת האחרים, היה לו ניצחון מכריע. זה היה ממש כמעט על כף היד".

אכל בפוליטיקה אין כמעט, אין גורל, אין מזל. יובל נאמן הגיש רשימת מועמדים למרכז התנועה, ואלטשולר הגיש רשימת מועמדים משלו. הרשימה של נאמן זכתה בהתמודדות. אבל המאבק האמיתי היה אם רפול ישאר בתחייה או יחול פילוג. נצחון הרשימה של אלטשולר אמור היתה להשאיר את רפול בתנועה. זה לא קרה.

אתה פוליטיקאי?

"אני לא פוליטיקאי ולא רוצה להיות כזה. גאולה כהן היא פוליטיקאית מקצועית. אני חקלאי, קצין ברימוס, פוליטיקה זה לא המקצוע שלי".

אולי יותר מדי קצינים ברימוס מתעסקים בפוליטיקה?

"יש כאן שני צדדים למטבע. מצד אחד יש לאנשי צבא פור לא נורמלי. יש להם פירסום, הכרה, הילה וכוח שנובע מעצם הדרגה. מצד שני יש מינוסים: כפוליטיקאים הם לא משופשפים בנוכלויות, בצביעות ובשקרנות. הם עושים הערכת מצב כיצד להשמיד את האוייב. אבל בפוליטיקה, גם החברים הטובים ביותר יכולים להפוך לאוייב".

אז מה אתה עושה בגועל־נפש הזה?

"אני רואה עצמי מנהיג, להבדיל מפוליטיקאי, ורוצה להנהיג בדרך הנכונה שבה צריך להנהיג את עם ישראל. אני לא מתבייש בזה. לו אבי היה קם מקברו ורואה מה אני עושה, הוא היה נותן לי שתי סטירות לחי וחוזר לקבר. אבל אני מרגיש שזה כורח היום".

אלטשולר מזמין סלט יווני. "איפה השמרזית? אני מת על שמרזית". ובין ביס לביס בגבינה הבולגרית הנוטפת — גאולה כהן לא מרפה. "כמו שהיא רצתה לנקות את השב"כ כך היא רוצה לנקות את התחייה, היא עובדת לפי השיטות של מדינות טוטליטריות. יש לנו בחור בתנועה בשם אבנר ארליך שיש לו דעות קצת חריגות בנושא הערבים. הוא מצדד בשיטת מתן פיצויים כדי שערבים יעזבו. כשהיא שמעה את זה היא אמרה לי: תדאג להעיף אותו מהסניף".

מה זה להעיף?

"יש בידי פתק מארם מסיים בשם עזרא יכין, מוותיקי המחתרות ומהמייסדי התנועה, שהביע דעות שמתקרבות לכהניזם בנושא הערבי. תוך כדי ישיבת הוועדה המתמדת, גאולה העבירה לי פתק שיש להוציאו מיד מהמועצה כי הוא מסוכן. הוא הרי הולך איתנו כבר 40 שנה. פתאום הוא מסוכן? היא סותמת פיות".

ומה אתה אומר, הוא מסוכן?

"לא רק לא מסוכן, צריך הרבה כאלה".

מה דעתך על התבטאות של יוסקה שפירא?

"ההתקפה עליו היתה חייתית. הוא כסדר גמור. לחצתי לו את היד".

אבל הוא חזר בו...

"הוא חזר, אני לא חוזר בי. אני באתי מבית שקנה כל השנים אדמות מערבים.

כך צריך לעשות. אני נגד גירוש בכוח, אבל את הפליטים חייבים להעביר. הם חיים בתנאים תת־אנושיים. זה חייב להיות תנאי ראשון לכל משא ומתן".

ומה עם הערבים האחרים?

"לאט לאט נקנה מהם אדמה ונציע להם עזרה כספית להשתקם במקומות אחרים. להגר. 'הטרנספר' במובן הזה הוא לא אסון. אין לי שום בעיה עם מי שרוצה להישאר כאן ללא דרישת זכויות על ארץ־ישראל. אני לא מוכן להתחלק עליה. מי שלא עושה פעולה לשנות זאת, שימשיך לשבת".

ומי שעושה פעולה?

"אז הוא צריך להיות מוכן לשלם בעד זה. אם מישהו זורק אבן, צריך לירות בו. להרוג בלי חוכמות".

גם אם זה ילדה בת 12?

"כן. אני בעד הגנה עצמית. הם צריכים להבין שהם על חקן של שפוטים על תנאי להתנהגות טובה".

אז גאולה כהן יוצאת יפת־נפש?

"בהרבה מקרים היא דאגה לתת לנו תדמית של תנועה יפת־נפש. אני בעד חוק, אבל לפני זה בטחון. כשרפול אמר שיש להרוג כל ערבי שנתפס עם סכין בשעת תקיפה, היא צעקה — לא־לא".

והסיפור עם העציקים המסוממים?

"או מה? זה בסלנג שלנו. זה כאילו להגיד: לסדר אותם, לשים אותם במקום. זה הכל".

בנקודה זו, נדמה שהכל הופך בעצם עניין לאינטרפרטציה סובייקטיבית. גאולה כהן, על־פי אלטשולר, יפת נפש, והוא עצמו רחוק מקיצוניות. וכל זה יכול להתאים לפאזל של האווירה הפוליטית העכשווית בארץ. אווירה שהחלה בימים ההם, כשהשלום עם מצרים הילך אימים על אלטשולר וגאולה כהן גם יחד, והחל הרומן הפוליטי שהוליד את התחייה, שהולידה את האידאולוגיה, שהולידה את הקיצוניות, שגם היא לכשעצמה עניין לפרשנות.

אבל אלטשולר בוחר להתחיל בילדות, ולא בכדי. "שלושה דברים הטביעו בי את חותמם בילדותי ברחובות — הסיסמה של תנועת מכבי הצעיר: אני־ארצי־שפתי; המורה שלי יעקב אמוראי, אביו של ח"כ עדי אמוראי, שעלה ארצה לאחר היותו אסיר־ציון ברוסיה; ואמא שלי, דור ששי לרבי מנחם מנדל מויטבסק, שהיתה חמה מאוד בהתנהגות ובמחשבה הציונית שלה".

בבית־הספר התיכון היה חבר ב"השורה", שהיתה שייכת ל"הגנה". "אחר־כך חבר גרר אותי לאצ"ל. בעצם, לא גרר, האצ"ל משך אותי בגלל הפעילויות שהיו בו. אמא, שהיתה בעלת דעות ימניות לאומיות, היתה בעד. אבא, כחבר ההגנה היה נגד. בעקבות החיפושים שערכו הבריטים החליט אבי להחביא אותי אצל יותעם ויין בקבוץ גינוסר. הייתי צעיר, הסתלקתי משם, והתגייסתי לצבא הבריטי. זה היה אז המקום הטוב ביותר להסתתר בו".

בסוף 1946 השתחרר והקים עם כמה חברים נקודת ישוב בשם שימרון, צפונית לנהלל, הכשרה לקראת יסוד כפר קיש בגליל התחתון. בלילה שבו נתקבלה באו"ם החלטת החלוקה, לפני 40 שנה בדיוק, הקשיב כמו כל עם ישראל לרדיו. "כשהיתה החלוקה — בלי גליל עליון, בלי לוד, בלי רמלה, בלי חברון, בית אל, תקוע, שילה — הלכתי לבן־דודי שלי יגאל גרא ובכיתי. כל החברים שלי רקדו עד הבוקר".

כשפרצה מלחמת השחרור חזר לרחובות והצטרף לגדוד 52 של חטיבת "גבעתי". סריו: "סמל המחלקה היה נסים אלוני. אני רוצה לפגוש את המגור הזה.

"הערבים צריכים להבין שהם על חקן של שפוטים על־תנאי להתנהגות טובה. אם מישהו זורק אבן, צריך לירות בו. להרוג בלי חוכמות"

אני אוהב אותו, למרות שהוא רחוק מהדעות שלי. אני זוכר שלקחו אותנו לפעולת השתלטות על רכס לטרון כדי לאפשר את העברת השיירות לירושלים הנצורה. כבשנו את הרכס עם קורבנות רבים, ואז הגיעה ההודעה הנוראה על הנסיגה. התחלנו לסגת ופתאום ניסים אלוני נזכר ששכח את מחברת הסיפורים שלו בזמן שהערבים ירו עלינו, כולם היו מפוחדים והוא מבלבל את המוח לחזור ולחפש מחברת סיפורים. משוגע האיש הזה. אמרתי לו: תתפוש פראייר אחר. אחרי המישים [illegible] הוא ויתר".

גרעון אלטשולר הצטרף לגיוור הפשיטה המשוריין של יצחק שדה [illegible] השניה נשלח לקורס קצינים, מחזור ד'. מיטה לידו שכב רפול. אלטשולר [illegible] בצבא עד 1975. ב"קדש" היה קצין אג"ם בחטיבה של ישראל טל. בששת הימים [illegible] סמח"ט של חטיבת טנקים מילואים, נפצע, וחזר לפעילות מיוחדת. ביום הכיפורים שימש ראש מטה האוגדה של אריק שרון.

אלוף־משנה אלטשולר עזב את הצבא עם תחושה של אכזבה וכעס. הוא [illegible] למשק החקלאי של המשפחה ברחובות הכולל פרדס הדר, ענבי יין וזיתים. [illegible] נעצר והיתה בליבו התמרמרות על הממסד כולו. "ישבתי בלישכת הרמטכ"ל מוטה גור ואמרתי לו: אתה מקפח אותי? אם ראשי מטות אחרים קיבלו [illegible] מדוע אני לא אקבל? הוא אמר לי: אני לא יכול להבטיח לך כלום. [illegible] עיכוב בקידום לכל הקצינים שהיו באוגדה של אריק. קראו לה אז 'אוגדת [illegible] אני זוכר שבאמצע המלחמה היא ראיתי בפעם הראשונה מה זה פוליטיקה [illegible] הופיעו באוגדה זבולון המר ויהודה בן־מאיר והתייחדו לשיחות עם אריק שרון [illegible]

(המשך בעמוד [illegible])

גאון

בישראל אוהבים לעמוד אצלו בתור לקבל נדבות, לא לעשות עסקים. הרומן הכלכלי של המיליונר היהודי מזינווה עם מדינת היהודים מלא תיסכולים. נסים גאון חושף את אכזבותיו. איך חיבלו בעסקיו וכיצד טירפדו את שליחותו לסין. ברומן הרוחני הוא כמו אוהב עקשן. למרות הפגיעות חוזר גאון לארץ, הפעם עם רעיונות חדשים איך לעשות מעם ישראל משהו טוב יותר.

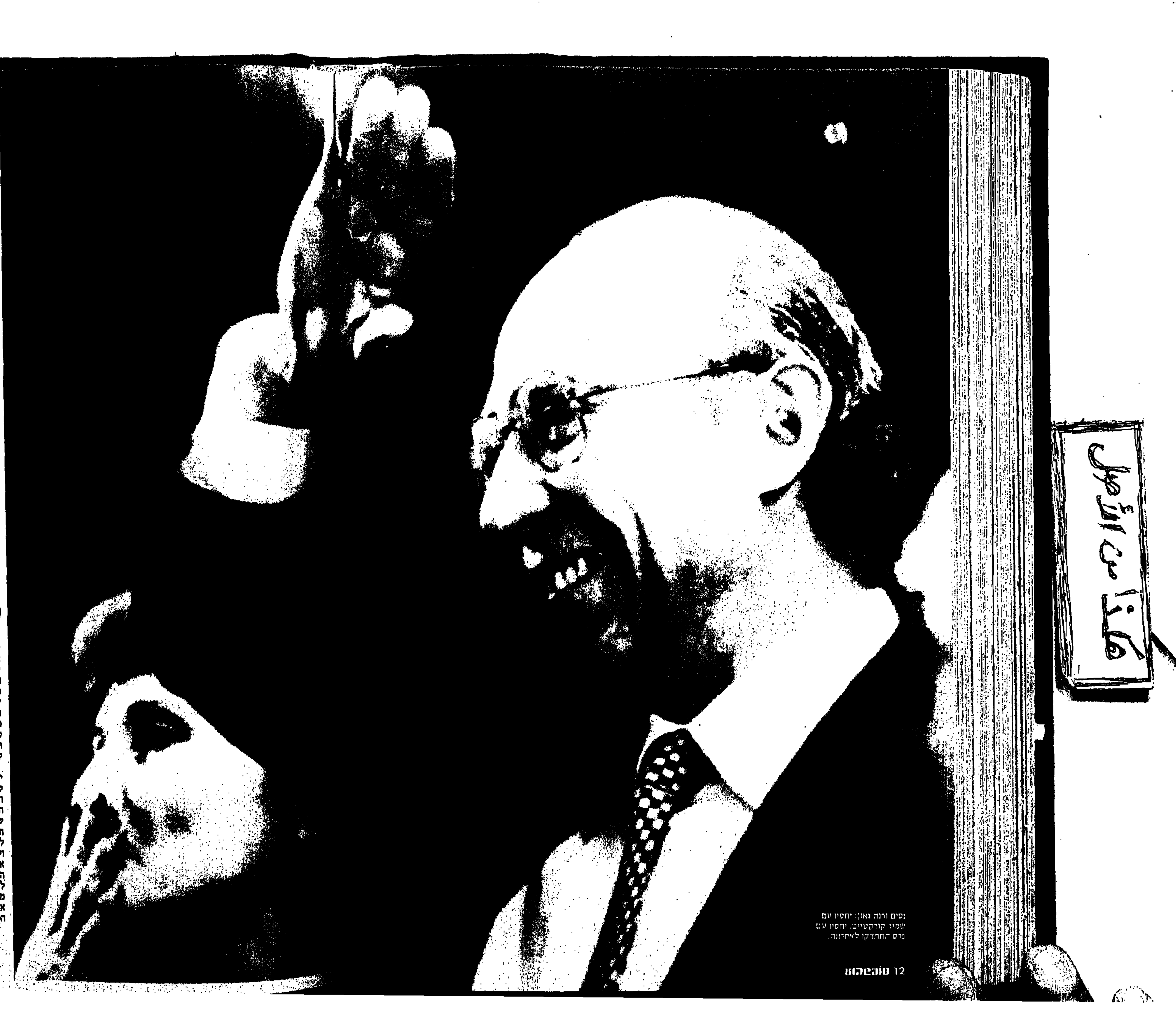
מאת שמואל שגב

מנחם בגין הציע לו לשמש כנשיא המדינה. שמעון פרס נוהג להיוועץ בו בנושאים שונים. פנחס ספיר ז"ל אימץ את רעיונו לשיקום השכונות. כל המפלגות בישראל – ובעיקר הליכוד והמערך – נהנו מתרומותיו למערכות הבחירות שלהן, וראשי מוסדות וגופים ציבוריים שונים מתדפקים על דלתותיו ומבקשים כי יחלצם ממצוקותיהם הכספיות. אך בעיקר יצאו לו מוניטין כמי שנלחם לשוויון הזכויות והאפשרויות של הספרדים ובני עדות המזרח, בכל מוסדות השלטון בישראל. במשך כשלוש שנים הדיר נסים גאון את רגליו מישראל, והתמסר לשיקום עסקיו, שנפגעו בעקבות הדלפות בארץ על מצוקה כספית שבאה לו בעטיה של ההפיכה הצבאית בניגריה בדצמבר 1983. לאחר שנחלץ ממצוקתו, שב השנה איש־העסקים היהודי לישראל, וכדרכו במקרים כאלה הוא נועד עם כל ה"מי ומי" במדינה, בראשם יצחק שמיר ושמעון פרס. יחד עם רעייתו המסורה והנאמנה, רֶנֶה, הוא ניפגש לפני מספר שבועות לשיחה קצרה גם עם מנחם בגין.

בשבוע הבא, ישוב נסים גאון לככב בירושלים. גם הפעם הוא יעשה זאת בגדול ועם הרבה דימיון, ברק ויוזמה. גאון יבוא בראש קבוצה גדולה של אילי־הון יהודים־ספרדים מאירופה, ארה"ב ואמריקה הלטינית, כדי להשתתף בקונגרס הפדרציה הספרדית העולמית, שייערך תחת הסיסמה "כל ישראל עַם". בעקבות הוועידה שקיימה ההנהגה הישראלית של הפדרציה הספרדית, בראשותו של השר־לשעבר אהרון אוזן, בכפר המכביה, בחודש מאי השנה, הוחלט להקדיש את הקונגרס לטיפוח הסובלנות הדתית ושילוב תרבותי ולעודד את תנופת השלום וההבנה בין ישראל לשכנותיה הערביות. אך מעל לכל, הקונגרס עתיד לדון בשינוי פניה של הפדרציה הספרדית ובעתקת מרכזה לירושלים. לשם כך יצאו רֶנֶה ונסים גאון לארה"ב. ויחד עם ליליאן וסטיב שלום מניו־יורק ואלברטו נאצר מברזיל, יצאו לאמריקה הלאטינית וגייסו עשרות תורמים חדשים, אשר יהוו מעין "חבר נאמנים" לתנועת מדיניות הפדרציה הספרדית העולמית ולפיקוח על פעולותיה.

אולם למרות המאמצים להרחבת השורות, הרוח החיה

(המשך בעמוד הבא)

נסים ורנה גאון: יחסיו עם שמיר קורקטיים. יחסיו עם פרס התהדקו לאחרונה.

(המשך מהעמוד הקודם)

כפדרציה הספרדית, היה ויוסיף להיות נסים גאון, האיש שבמשך 15 שנות הנהגה הטביע עליה את חותמו והעניק לה את הכלים למימוש מטרותיה. ממוצע־קומה, ממושקף ולבוש בקפידה, שדיבורו הצרפתי רהוט ושפתו האנגלית ללא־דופי, הביא גאון לפדרציה לא רק את ממונו אלא בעיקר את נסיונו העשיר ואת פעילותו המגוונת במוסדות יהודיים ובינלאומיים שונים. הוא משמש כיום כנשיא הקהילה היהודית בז'נווה, נשיא המגבית היהודית המאוחדת וארגון ה"בונדס" בשווייץ, סגן נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אחד משני יושבי־הראש של מפעל שיקום השכונות, וחבר במועצות הנאמנים של הסוכנות היהודית, קרן־היסוד, האוניברסיטה העברית ואוניברסיטאות בר־אילן ובן־גוריון. כיהודי מסורתי, השומר על כשרות בביתו ומבקר קבוע בבית־הכנסת "היכל הנס" בז'נווה, שהוקם בעיקר מתרומותיו, הוא מכסה גם את הפסדיה של המסעדה היהודית הכשרה היחידה בעיר. לדבריו, לא יתכן שיהודי שומר־מצוות יבוא לז'נווה ולא ימצא בה אפילו מסעדה כשרה אחת, שבה יוכל לסעוד את ליבו.

פעילותו הציבורית של נסים גאון החלה בגיל צעיר מאוד ובמקביל לפעילותו העסקית. לאחר ששרת כקצין בדרגת קפטן (סרן) בצבא הבריטי בתקופת מלחמת העולם השניה, שב גאון לעיר־הולדתו, חארטום שבסודאן, נשא לאשה את רנה תמאן (אחותו של איש־העסקים ליאון תמאן, הבעלים של מלון "דניאל" בהרצליה) והצטרף לעסקי המשפחה – יבוא ויצוא של חיטה, גרעיני־שמן וקפה. גאון, שבפברואר הבא תמלאנה לו 66 שנים, החל את דרכו הציבורית כמזכיר כללי של נוער הקהילה היהודית בבירה הסודאנית. שנים מעטות לאחר מכן החלו קשריו עם ישראל. לאחר שמשפחת תמאן היגרה לישראל, למחרת קום המדינה, באו נסים גאון ורעייתו ארצה והתגוררו כשישה חודשים בתל־אביב.

גאון הצעיר ניסה לפתח קשרי־מסחר בין ישראל וסודאן ולבסס לעצמו דריסת־רגל כלכלית בארץ. במסגרת המאמץ הזה הוא סיפק לישראל כמות של 30 אלף טון חיטה, לחם שהמדינה היתה זקוקה לו בדחיפות. אך למרות הצלחותיו המסחריות בעולם – דווקא בישראל הוא נחל אכזבה. במשרדו המרווח שבמרכז העסקים בז'נווה, חשף גאון, זו הפעם הראשונה, את מקצת האכזבות האלה.

הוא מספר: "לאחר קום המדינה, הקמתי בארץ קשר עם משפחת חבשוש, שעסקה ביבוא גרעינים. אבי־המשפחה הציע לי מגרש במרכז תל־אביב. בדקתי את הנושא עם דני רקנטי והוא אישר לי שהקרקע עומדת למכירה. נתתי לחבשוש מיקדמה על סך 5,000 לירות (ולאחר קום המדינה לירה אחת היתה שווה 3 דולרים, שערכם פי כמה מהדולר של ימינו – ש"ש). לא חלפו ימים רבים והוברר לי שחבשוש מכר את הקרקע תמורת רווח נאה. עד שקיבלתי בחזרה את כספי חלפו כעשר שנים. זו היתה האכזבה הראשונה.

בשל מוצאו הסודאני והיקף עסקיו, הזמין אותו סאדאת להשקיע במצרים, ואחר־כך השתמש בו כדי לסלול את דרכו לליבו של בגין.

"בראשית שנות ה־50 סייעתי ליהודי מצרים לעלות לישראל, בדרכים שלא כאן המקום לפרטן. כמה מהם, שהיו בעלי־אמצעים, ביקשו ממני לקנות עבורם אדמות. קניתי גם לעצמי. אך חלק מאדמות אלה הופקע לצרכי פיתוח וצרכים אחרים וחלק אחר עודנו תפוס, כך שגם כאן לא ראיתי ברכה בעיסקה. לאחר מכן הצטרפתי לחברה לישראל ב'. חשבתי שאוכל להשתתף בניהול המעשי של החברה. כשזה לא ניתן לי – פרשתי ממנה ומכרתי את מניותי. פנחס

נסים גאון (שלישי מלמטה, מימין), בפמליית בגין וסאדאת; הוא לא הוזמן לשם בגלל תרומות לליכוד.

ספיר ז"ל ניסה לעניין אותי בקניית אדמות ג'מוסין בצפון תל־אביב, בשל תרומותי הרבות למגבית ולמוסדות שונים בארץ. ספיר הבטיח לי שהדיירים יפונו ממשכנות־העוני שבהם הם מתגוררים, 'תוך שישה חודשים'. אך מאז חלפו 14 שנה והדיירים טרם פונו.

"מה שקרה לשותפותי ב'בנק צפון אמריקה' – ידוע. רק מפעל 'סיבי דימונה' פועל בהצלחה. אך כל אימת שאני מבקר בארץ ושומע את תלונות הפועלים על שכרם הנמוך, אני מנסה לעזור. התוצאה היא שהמפעל אינו מחלק רווחים".

למרות האכזבות הכלכליות האלה, גאון מעולם לא הפסיק את פעילותו למען ישראל. רשימת המוסדות שהוא תומך בהם בתרומותיו הנדיבות, נכבדה. הוא ממשיך גם לחפש דרכים להשקיע בה. במסגרת תוכניות ההרחבה של חברת המלונות שלו, "נגה" (השם מבוסס על ראשי התיבות של שמו), הוא שוקל בניית מלון בישראל אף כי טרם החליט אם להקים את המלון באילת או באיזור מנשיה בתל־אביב. הבעלים של מלון "הילטון" בירושלים הציעו לו לקנות את הנכס ויועציו המסחריים בודקים עתה את הנושא.

ברם, לעומת האכזבות בישראל, הצליח גאון להקים באירופה את אחת האימפריות הכלכליות הגדולות ביותר. החל משנת 1952, החל גאון נע בין סודאן לשווייץ. בשנת 1957 העתיק את כל עסקים לז'נווה. תחילה עסק בסחר גרעינים ומזון, אחר־כך התרחב לעסקי בניה ונדל"ן והשקיע רבות גם בפיתוחה של ניגריה. חברת "אפרופים" שבבעלותו בנתה גושים של בתי־מגורים מפוארים ברובעים שונים של העיר ובנייני־משרדים יוקרתיים במרכז העסקים של ז'נווה.

מלון "נגה הילטון" שהקים על חופי אגם למאן, היה להצלחה מסחררת ולמקום מיפגש חשוב לאילי־הון ולאנשי־עסקים מאירופה וארצות ערב השונות. המלון תוכנן על־ידי האדריכלים הישראליים יעקב רכטר ומיכה פרי ובפתחו הוצב פסל משיש לבן ונחושת, פרי־יצירתו של האמן הישראלי דני קרוון. את קירות המלון מקשטות גם יצירות של יעקב אגם. את הריהוט הפנימי והשטיחים מחרה רנה גאון. הצבעים האהובים עליה הם ירוק, חום וצבע הנחושת. לא מכבר בנתה חברת "נגה הילטון" בניגריה את המלון הגדול ביותר באפריקה (1050 חדר) והיא מתכננת עתה בניית מלון נוסף בלאגוס. החברה רכשה גם קרקע לבניית מלון בקאן שבריוויירה הצרפתית ומלון אחר בליסבון, בירת פורטוגל.

אחת מהצלחותיו הכלכליות הגדולות היא, ללא ספק, ניגריה, לשם הוא טס לעיתים קרובות במטוס־המנהלים הפרטי שלו מדגם "ווסטווינד" שנרכש בתעשיה האווירית בישראל. שני צוותים קבועים מטיסים ומטפלים בו. התברות של גאון סללו בניגריה כבישים, הניחו מסילות־ברזל, בנו שיכונים. בין 3,700 עובדיו שם, ישנם כ־200 מומחים זרים, מהם כמה ישראלים. גאון נכנס בניגריה גם לעסקי־נפט והקים במדינה זו חברה להובלה ימית.

אולם כפי שניגריה היתה אחת ממקורות עושרו, כך גם התמורות המדיניות בה איימו לזעזע את האימפריה הכלכלית שהקים. לאחר ההפיכה הצבאית בלאגוס, כ־31 בדצמבר 1983, המיר המשטר הניגרי החדש את מטבע המדינה. האוצר הניגרי היה ריק,

תעלומה. למה הליכוד נתן את סין לאייזנברג

בתקופת כהונתו של מנחם בגין היתה לגאון מעורבות מדינית בנושא סין העממית, אך זו גרמה לו אכזבה עמוקה. מספר גאון: "באמצעות ידידים הקימותי קשר עם סין העממית. קומוניסט סיני בא אלי לז'נווה והצגתי אותו לפני ראשי הבנקים הגדולים במדינה. בתום הביקור הוא הזמין אותי יחד עם משלחת של אנשי־עסקים שווייציים לבקר בפקין. באתי לישראל והצעתי את שירותי לממשלה. בין היתר נתבקשתי לברר אפשרויות שסין העממית תייבא מוצרי תעשיה ישראליים. קיבלתי חומר־הסברה והובטח לי כי בימים הקרובים יישלח אלי לז'נווה מכתב רשמי המסמיך אותי לפעול בסין. המכתב בושש לבוא. אף־על־פי־כן נסעתי לפקין עם חתני יואל הרצוג (בנו של נשיא המדינה), ופתחתי שם משרד במלון 'פרנדשיפ' (ידידות). סיפרתי למארחי כי אני משמש גם כנציג של תעשיות בישראל. הוא אמר כי אין בסין התנגדות לעשות עסקים עם ישראל, אך בשלב זה היא מעדיפה לשמור על פרופיל נמוך. אף־על־פי־כן, דובר אתי אז על רכישת ציוד ישראלי מסויים. הסינים אף נתנו לי מכתב שכלל 'הצהרת כוונות' בעניין זה.

"לאחר שדיווחתי על כך בארץ, חזרתי לביקור נוסף בפקין, בתקווה לסכם עיסקה עם מדינה זו. אך להפתעתי מצאתי שם את בנו של שאול אייזנברג. ידידי הסיני התקשר עימי ואמר לי כי ממשלת ישראל מינתה את אייזנברג כנציג בסין. בדבריו נשמעה מעין תרעומת על כי ישראל מינתה שני אנשים והוא טען כי דבר זה 'מסבך את העניינים'. בשכולי נרגז באתי לישראל ולתדהמתי נאמר לי שאייזנברג הוא אכן הנציג בסין. לימים סופר לי מה היתה הסיבה שהליכוד 'נתן את סין' לאייזנברג, אך אני מעדיף שלא לגלות סיבה זו ברבים. כיום אני עושה עסקים קטנים עם סין, אך לא בשמה של מדינת ישראל".

ונגלל מצוקה כספית גדולה העניק המשטר לנושיו שטרי־חוב. לצורך מימון עסקיו במקומות אחרים, ביקש גאון לממש חלק קטן משטרי־חוב אלה, אך הבנקים תבעו ממנו ערבות של מדינה. אהרון אוזן, ששימש אז כשר העבודה והקליטה בממשלת הליכוד, פנה לעזרתו של יגאל כהן־אורגד, שר האוצר באותם ימים. שמעון פרס, שהיה אז באופוזיציה, הבטיח מצידו את תמיכת חברי המערך בוועדת הכספים של הכנסת.

אך דווקא הליכוד היה זה שהכשיל את ההצעה ולא עוד אלא שמחוגי האוצר דלפה הידיעה ש"נסים גאון במצוקה". למרות שסכום הערבות אותו ביקש היה קטן יחסית, סופר לעתונות כי "קיימת סכנה להתמוטטות עסקיו". הדברים פורסמו בהרחבה בעתוני שווייץ וניגריה וגרמו לו נזק רב ועגמת־נפש מרובה. גאון עצמו נמנע מלהביע אז את כאבו בפומבי. אך מקורביו אמרו שהוא נפגע בעיקר מנימת השמחה־לאיד שבלטה בפרסומים אלה. היו שראו בהדלפה מעשה מכוון של הליכוד, שנועד להחליש את יכולתו של גאון לסייע מבחינה כספית לתמ"י, רשימתו של ח"כ אהרון אבוחצירא. אולי היתה הכוונה להבטיח את שובם של מצביעי תמ"י לליכוד. אם אכן כך היה, יש לומר שהליכוד הצליח במטרתו: גאון צמצם את מעורבותו בענייני ישראל, לא תמך במפלגות בתקופת הבחירות לכנסת ב־1984, והקדיש את כל מרצו לשיקום עסקיו. בתקופה קשה זו הוא מצא באשתו, רנה, משענת איתנה ויועצת נבונה שסייעה לו רבות בביסוסה מחדש של אימפריה הכלכלית שלו.

מעורבותו הפעילה של נסים גאון בחיים הפוליטיים בישראל החלה ב־1972, כאשר במסגרת אחד מביקוריו בארץ נקלע לשכונת־התקווה בתל־אביב. גאון מספר: "בכל ביקורי הקודמים בארץ, פעילי המגבית והבונדס נהגו לקחת אותנו רק למקומות היפים. מאחר שלא הראו לנו את עיירות הפיתוח ומשכנות העוני, לא היה לנו מושג על המציאות בארץ. אנשי הפדרציה הספרדית וכמה רבנים לקחו אותי לשכונת־התקווה. הייתי מזועזע ממראה עיני. הוצאתי כל פרוטה שהיתה בכיסי וחילקתי לתושבי השכונה. אך בליבי גמלה אז ההחלטה להתמסר לשיקום השכונות ועיירות הפיתוח. זו היתה, בעצם, הסיבה העיקרית שקיבלתי אז על עצמי את נשיאות הפדרציה הספרדית העולמית".

ואמנם, מאז שהתייצב בראש הפדרציה הספרדית, העניק לה נסים גאון חשיבות ציבורית ומשקל פוליטי כפי שלא היו לה בעבר. הודות למאמציו, נתקבלה הפדרציה כסקציה נפרדת בהנהלת הסוכנות היהודית וקיבלה ייצוג נאות בקונגרס הציוני. נאמן להבטחתו יזם גאון תכנית מפורטת לשיקום השכונות. וכך, באחד מביקוריו של פנחס ספיר בז'נווה, שוחח עימו גאון על מה שראו עיניו בארץ, והציע להקים קרן

מיוחדת לשיקום השכונות. ספיר השיב כי אמנם הוא ער למצבן של עיירות הפיתוח, אך לישראל אין כסף, והוא חושש פן הקמת קרן חדשה תהרוג את המגבית הקיימת. גאון לא נרתע. "אמרתי לספיר – חכה נתחיל בקטנות. אני אגייס 50 מיליון דולר והממשלה תיתן סכום מקביל. ספיר הסכים, ובאפריל 1973 חתמנו על הסכם בעניין הקרן לשיקום השכונות".

אך כפי שספיר חשש, ראשי המגביות בארה"ב התנגדו בתוקף לרעיון ואיימו להפסיק את פעולות ההתרמה. גאון יצא לארה"ב, דיבר על ליבם, והבטיח לא לגעת בתורמים הקיימים, אלא לחפש תורמים

מהאוצר הודלף כאילו לעסקיו נשקפת סכנת התמוטטות. הפרסום בעתוני שווייץ וניגריה גרם לו נזק ועגמת־נפש. גאון נפגע בעיקר מנימת השמחה לאיד.

חרשים. דבר לא הועיל. גאון איים להפסיק את פעילותו במגבית ולנתק את קשריו עם ישראל. פנחס ספיר התערב להרגיעו. מיד העמיד לרשות הפדרציה הספרדית בישראל קרן חינוך של 10 מיליון דולר, אשר פירותיה בסך 400 אלף דולאר בשנה יממנו מילגות לימודים באוניברסיטאות לסטודנטים מבני עדות־המזרח. ספיר גם שוחח עם שר השיכון, אברהם עופר ז"ל, והאיץ בו להקים קרן של 20 מיליון דולר לשיפוץ המגורים בשכונות המצוקה. מהסוכנות היהודית ביקש להעמיד למטרה זו 10 מיליון דולר נוספים.

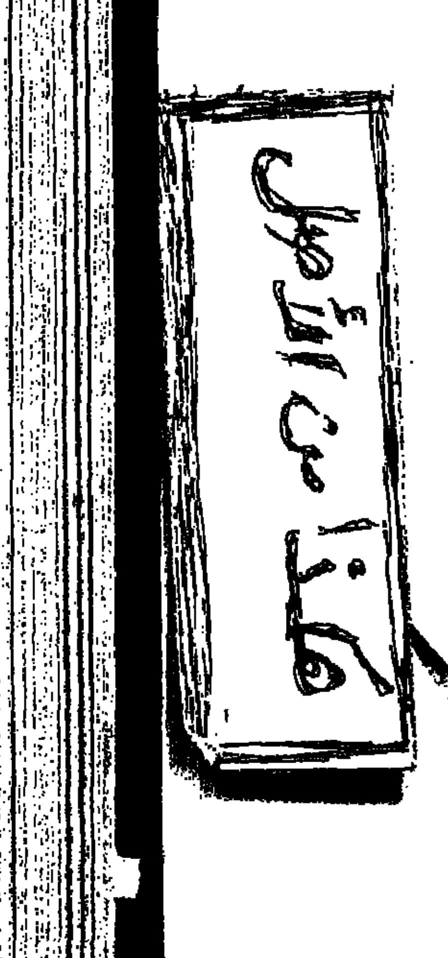
מלחמת יום הכיפורים שיבשה את מימוש הרעיון הזה. יהושע רבינוביץ ז"ל, שר האוצר בממשלת רבין, אמר לגאון שאין לו כסף לשיקום השכונות. ביוני 1976 בא גאון לישראל בראש משלחת של 25 ראשי קהילות יהודיות מאירופה כדי ללמוד את בעיות הפער העדתי והמצוקה החברתית. הם נועדו עם יצחק רבין ושרי ממשלתו ובמשך שבוע ימים סיירו בשכונות ובעיירות הפיתות. למרות ההבטחות לסייע – דבר לא זז. על כן, בכנס הפדרציה הספרדית שנערך בירושלים בפברואר 1977, הזהיר גאון שאם לא יימצא פתרון לבעיות הפער הכלכלי והחברתי – "עלול להיווצר קרע בעם ואז איש לא יוכל עוד לפתור את הבעיה". רבין, שנאם באותו כנס, אמנם גילה הבנה כשהבטיח להקים בממשלה הבאה משרד לרווחה חברתית. אך זמן מועט לאחר מכן נאלץ לפרוש מהמירוץ בשל פרסום פרשת חשבון הדולרים של אשתו בבנק אמריקני. פרוייקט שיקום השכונות נידחק שוב לקרן זווית.

לאחר המהפך של 1977, חזר גאון והעלה את הרעיון לפני מנחם בגין. "ביני לבין בגין שררו תמיד יחסים טובים. אני מעריך את יושרו האישי ואת כושר מנהיגותו, ולמרות שחלקתי על כמה מדעותיו – נשארתי ידידו עד היום. לאחר שבגין כונן את ממשלתו ביוני 1977, הוא בא לז'נווה, ובאסיפה של ראשי המגבית העלה באופן רשמי את נושא שיקום השכונות. הוא אף נרתם למענו בכל שיחותיו עם ראשי המגביות בארה"ב. מעתה נהפך שיקום השכונות לפנינה בכתר הסוכנות היהודית. על כן, בבואי בשבוע הבא לישראל, בטוחני כי הפדרציה הספרדית העולמית תמצא דרך נאותה להביע את תודתנו והוקרתנו למנחם בגין ולפנחס ספיר ז"ל על תרומתם הייחודית לנושא זה".

גם אם קשריו של נסים גאון הדוקים היום יותר עם שמעון פרס מאשר עם ראשי הליכוד, כאן המקום לספר על מערכת היחסים המיוחדת במינה שנקשרה בינו לבין בגין, ושבאה לידי ביטוי עוד לפני עליית הליכוד לשלטון. כך, למשל, בפברואר 1975, בשל ההתנגדות להשקפותיו הפוליטיות של ד"ר נחום גולדמן, הציע בגין לבחור בנסים גאון כנשיא הקונגרס היהודי העולמי. רק בלחצו של פנחס ספיר ז"ל נבחר גולדמן לתקופת כהונה נוספת, ואילו גאון נבחר כסגן־נשיא.

לאחר המהפך שוחח גאון עם בגין על הגולת ייצוגם של בני עדות המזרח בממשלתו. בגין הסכים והבטיח שייבחר מועמד ספרדי גם לנשיאות המדינה. בגין גם הביע נכונות לצרף את אהרון אוזן לממשלתו כשר החקלאות, למרות שהיה איש תנועת העבודה. אוזן דחה את ההצעה. לעומת זה, גאון הוא שהציע

(המשך בעמוד 38)

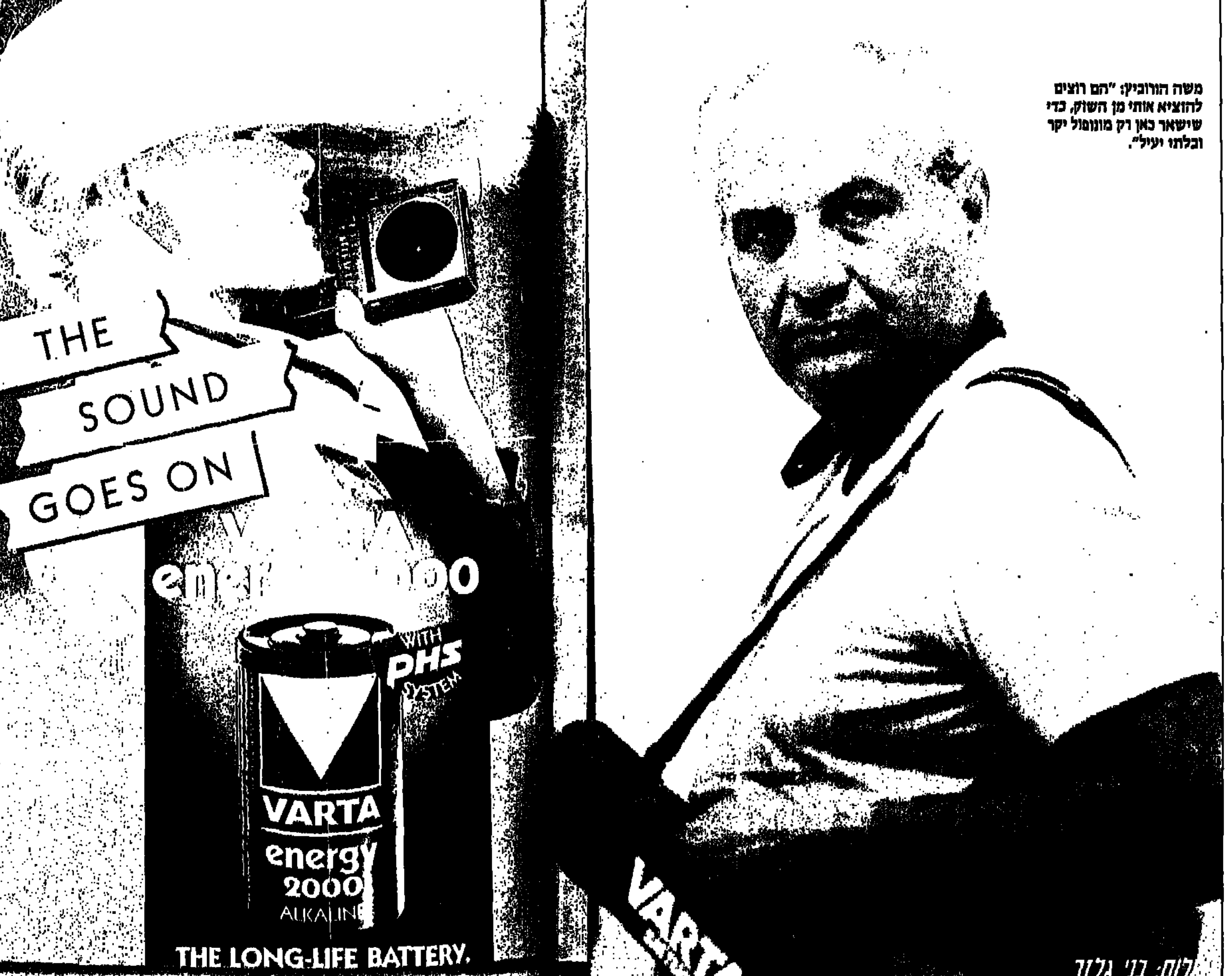

טירטור עם תו תקן

האזרח הדפוק

דרך הייסורים הביורוקרטית המחייבת את משה הורביץ, יבואן סוללות, היא רק דוגמה. האם הטירטורים שהוא חייב לעבור דרך מכון התקנים, כדי לזכות בתעודת כשרות לאיכות מוצריו, הם לטובת האזרח הקטן, או שנועדו להגן על אינטרסים של גופים מסחריים מקומיים. מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה לא מוצא פסול מוסרי בהגנה מסוג זה. אבל התוצאה היא שאת מחיר "הגאווה הלאומית" משלם הצרכן. זול יותר לטייל בחו"ל ולקנות שם. תחקיר שלישי בסדרה.

מאת עמוס לבב

צילום: בני גלזר

משה הורביץ: "הם רוצים להוציא אותי מן השוק, כדי שישאר כאן רק מונופול יקר ובלתי יעיל".

אני לא מסכך", מבהיר משה הורביץ כבר בתחילת השיחה. הוא בסך הכל היבואן הגדול ביותר של סוללות לארץ, ובגלל זה הוא דפוק, יחד עם עוד עשרות, אם לא מאות, יבואנים דפוקים. מדוע זה צריך לעניין אותי או אותך? מפני שכאשר דופקים יבואן – הוא מצידו דופק את הצרכן.

משרד המסחר והתעשיה, מטעמים של "גאווה לאומית", אוסר על יבוא מוצרים ממדינות שאינן רוכשות מוצרים מישראל. לכאורה, עניין של גאווה לאומית לכולנו. למעשה, לו היינו בודקים כמה עולה לנו הגאווה הזו כשאנחנו באים לעשות קניות בסופרמרקט, היינו אומרים: לעזאזל הגאווה. חוץ מזה – מי אמר שבכל מקרה תוצרת ישראלית זולה או טובה יותר מאשר מוצרים מקבילים מתוצרת חוץ?

משה הורביץ: "פקיד בכיר במשרד המסחר והתעשיה, שהורה באוזני במפורש שאין לו כל כשרון מסחרי, מחליט בשבילי כיצד אנהל את עסקי, אילו מוצרים אמכור (שהרי הוא נותן לי רשיון יבוא), היכן אקנה אותם, באיזה מחיר אמכור אותם ואיזו ויה דולורוזה תצפה לי במכס ובמכון התקנים עד שאצליח למכור את הסחורה. הם עושים לי כזו מערכת הצקות, עד שהם בטוחים שאפסיד".

מדוע?

"הם רוצים להוציא אותי מן השוק, כדי שישאר כאן רק מונופול יקר ובלתי יעיל".

אתה מתכוון לתדיראן?

"לא אמרתי זאת. אינני עושה פרסומת למתחרי".

משה הורביץ טוען שהתוצאה היחידה של הביורוקרטיה המפלצתית שהוקמה סביב העסק הזה שנקרא רשיונות יבוא, היא נזק עצום לכלכלת המדינה. מאוחר יותר יאשר מנכ"ל איגוד לשכות המסחר, צבי עמית, כי מדובר בנזק של מאות מליוני דולרים בשנה, אם לא יותר. ומשה הורוביץ מוסיף כי "ההצקה של משרד המסחר והתעשיה ליבואנים כל כך נפוצה ומקובלת, שהפקידים כלל אינם מרגישים שהם גורמים נזק. הם חושבים שהם מצילים את המדינה".

ישראל אינה יכולה להטיל הגבלות על היבוא מארה"ב ומארצות מערב אירופה. עם מדינות אלה יש לנו הרי הסכמים. אז מה עושים? מתחכמים. מטילים הפקדות מוזרות על היבוא, מטרטרים יבואנים ומשתמשים בשכיר־החרב הנאמן והמסור – מכון התקנים.

כשמשה הורביץ מדבר על "הבלוף הזה שקוראים לו מכון התקנים" – הדם עולה לו לראש. "הפער בין התדמית שלו לבין מה שהוא באמת – גדול עד להדהים", הוא אומר. "לכאורה הוא היה צריך להגן על האזרח הקטן. למעשה הוא מגן על התעשייה המקומית".

וכי מה רע בזה? כחול־לבן, גאווה, פרנסה לפועל עברי זקוף גו?

משה הורביץ מסכים שכל זה חשוב. אבל אתה ואני משלמים בעבור זה, ומכון התקנים חי מזה. לשם מה הוא צריך לבדוק סוללות? יש בהן סכנה כלשהי לבריאותנו? הוא מוצא שסוללה א' מאריכה ימים יותר מסוללה ב'? גם אתה ואני יכולים למצוא זאת. סוללה א' תאכזב אותנו? בשבוע הבא נרכוש סוללה ב'.

אלא שמכון התקנים חי מבדיקות. 80 אחוזים מתקציבו באים מהן. ככל שהוא בודק יותר – הוא חי טוב יותר.

משה הורביץ קורא לזה "שחיתות מימסדית". הוא חושד שבעת כתיבת התקנים לסוללות (מי צריך בכלל תקן לסוללות?) דואגים להכנסת מה שיותר בדיקות יקרות, שיכניסו יותר כסף לקופת המכון.

משה הורביץ הוא מהנדס, ויושב בוועדת התקינה במכון התקנים. הוא חושב שמכון תקנים זה מוסד חשוב בכל מדינה מתוקנת שרוצה להבטיח את איכות המוצרים הנמכרים לאזרחיה. "אבל מכון התקנים בארץ איבד את הדרך", הוא אומר. "הוא סטה מן הנתיב. כל מה שאני רוצה הוא שהתקן הישראלי ייצג אינטרס אמיתי של טובת האזרח הקטן, ולא אינטרסים של גופים מסחריים אינטרסנטיים".

משה הורביץ טוען כי לפני כחודשיים נערך דיון במשרדו של יורם בליזובסקי, מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה. בירורו שם דרכים לשימוש נוסף במכון התקנים כמחסום לא מכסי בפני היבוא, כהגנה על התוצר המקומי. יורם בליזובסקי, מאוחר יותר, לא ימצא פסול בהגנה מסוג זה על היצרנים המקומיים.

"אבל כשאתה מגדל ילד בצמר גפן", מתרתח שוב משה הורביץ, "אתה מקבל בסופו של דבר ילד רפסטיבי. הגיעה העת שהתעשייה המקומית תעמוד על רגליה, או שתחדל להתקיים".

דרכה של סוללה לארץ היא דרך חתחתים. היבואן מגיש בקשה ליבא. משרד המסחר והתעשייה משיב על בקשתו תוך פרק זמן הנע בין שבוע ל... חמישה חודשים. אחרי־כן, עם רשיון היבוא בידו, הוא

(המשך בעמוד הבא)

משהו זז

בישיבת הממשלה שנערכה בראשית השבוע מיהר שר התחבורה חיים קורפו להגיב על הביקורת שהוטחה בו בשבוע שעבר בתחקיר "האזרח הדפוק" על פקקי התנועה, כדי לצמצם את הנזק למוניטין שלו. הוא חשף פרטים של תכנית חדשה לפיתוח קו רכבת מיוחד ומהיר בין תל־אביב לנתניה כדי להקל על העומס בכבישים. השר ביקש להוכיח שהוא פועל להקלת המצוקה. אנחנו מברכים עליכן.

במקביל, מזדרזו פועלים של מע"צ בראשית השבוע לתקוע שלט צהוב וגדול בין צומת מורשה לצומת הכפר־הירוק, המבשר על הכוונה לבנות מחלף בצומת. אחד המקורות שלנו גילה כי חל שינוי בתיכנוני מע"צ בעקבות התחקיר של יצחק בן־חורין והתהודה שהיתה לו. עד היום, סיפר המקור, עסקו בתיכנון מחלף מורכב בצומת הכפר־הירוק, שהיה אמור להיבנות בשלבים. עכשיו התקבלה החלטה לבנות שם גשר עילי, כמו בצומת שדרות רוקח ודרך חיפה, שיוכל להקל על העומס וניתן להשלימו בתוך שנה.

ככל שאנחנו מוסיפים לעסוק בענין כאוב זה נחשפים "גיבורים" חדשים למחדל. כמו תמיד, התגובות מתנקזות במלת הקסם תקציב. פקיד האוצר הממונה היום על תקציב משרד התחבורה הוא ירושלמי בשם רמי בלניקוב, שנכנס לתפקידו לפני מספר חודשים. קודמו

תגובת מע"צ בין צומת מורשה והכפר־הירוק

בתפקיד במשך ארבע שנים היה רן תקלאי, גם הוא ירושלמי. נראה לנו שכדאי להוריד את מר רמי בלניקוב מהאולימפוס הירושלמי לסייר בשעות העומס סביב תל־אביב, ואולי אז יוכל להסיר את ידו הקפוצה מן התקציב הדל. אגב, ראש אגף התקציבים החדש, דוד ברעז, מתגורר ברמת־השרון וסובל מהפקקים כמו כולם. לכן, יש תקוה שגם הוא יעשה משהו לשיפור המצב.

בינתיים תרמו שני התחקירים הראשונים של "האזרח הדפוק" לשינוי המציאות הקשה. מורים לנהיגה מדווחים לנו כי אחרי הכתבה הראשונה הם חשים הקלה. מיכסות הטסטים הוגדלו והתנאים לכתיבת טעות הוגדלו באיזורי מצוקה.

בתחום התנועה אולי מתחיל משהו לזוז, בשבוע הבא נטפל בטלפונים. מישהו מכם נזקק פעם לשירות התיקונים "166" של "בזק"? אנחנו משערים מה היתה מנת חלקו.

יעקב אחז

טירטור עם תו תקן

צבי עמית: "מבחינת ההגבלות על היבוא, המצב היום בארץ הוא החמור ביותר מאז שנות ה־50".

יורם בליזובסקי: "כל עוד יידרש רישוי – תהיה ביורוקרטיה. אבל ישראל היא עדיין גן עדן ליבואנים".

(המשך מהעמוד הקודם)

מאמין את הסוללה מהיצרן בחו"ל. הוא חייב לסמן את העטיפה בעברית, עוד בחו"ל. (משה הורביץ נהג לשכור עד כה מובטלים גרמנים שישבו והדביקו מדבקות בשפת הקודש על הסוללות. באחרונה תפס שיטה. הוא שולח את תיקי, אחת הפקידות שלו, עם החבר שלה, והשניים יושבים שם בגרמניה ומדביקים מדבקות. זה יותר זול למשה, וגם תיקי עושה חיים. "זה כיף, אבל זה נראה לי דבילי", היא צוחקת.)

הסוללה מגיעה ארצה, בדרך כלל עם עוד עשרות, אלפי ומאות אלפי סוללות. המשלוח מועבר למחסן ערובה, וממתין לאנשי מכון התקנים. הם לוקחים כמה דוגמאות לבדיקה (מחיר כל בדיקה – 500 עד 1000 דולר, על חשבוני וחשבונך). בינתיים ממתינות הסוללות לתוצאות הבדיקה במשך חודש־חודשיים במחסן הערובה, במקרים מיוחדים שמשה הורביץ רכש (על חשבוני וחשבונך).

כהרגע שמשה הורביץ מחליט לייבא את הסוללה לארץ ועד שהיא מגיעה אל המדפים בחנויות – חולפת כחצי שנה. "אם יהיו הגבלות או פיקוח מחירים באמצע – אכלתי אותה", אומר משה הורביץ. "בארץ משנים לך את כללי המשחק תוך כדי המשחק. היבואן חי בתנאי אי־ודאות איומים".

משה הורביץ אינו מסכן. הוא בסך הכל יזם נמרץ שרוצה לפתח עסק מצליח. "אבל כל הזמן מכניסים לי מקלות בגלגלים", הוא אומר. "חייבים לצמצם את הביורוקרטיה עד המינימום. צריך לתת לכלכלה החופשית לעבור. צריך לתת ליזמים שאלוהים ברך אותם בכשרון לנצל את כשרונם, ולא להפריע להם.

אני מפרנס 25 משפחות. אחר מפרנס 500. אינני פסנתרן. אני יזם. אינני מבקש עזרה. אני רק מבקש שלא יפריעו לי".

משה הורביץ אינו כועס על הביורוקרטים. "אני רק כועס על עצמי ועל אזרחים כמוני שנתנו לגידולי הפרא האלה לצמוח".

במשרד המסחר והתעשייה נחשב משה הורביץ ל"ילד נורא". גיל ישראלי, לעומתו, הוא "יבואן טוב ירושלים". גם הוא מייבא לארץ סוללות, וגם הילד הטוב הזה אומר: "השיטה רופקת את האזרח במלוא מובן המלה. הם רוצים להיות רעים כלפי האזרח – בבקשה. שיגידו שמותר לייבא לישראל רק סוללות מזהב. לא אתווכח איתם. אבל זאת בתנאי אחד – שגם היצרן המקומי יביא לשוק רק סוללות מזהב".

גיל ישראלי טוען לאיפה ואיפה. הוא טוען שבמקרה הנדיר שסחורתו נמצאת פגומה – היא תוחזר לארץ המוצא. ליצרן המקומי ישלחו מכתב נזיפה, אך לא יעצרו לו את קו הייצור. "בשום מדינה מערבית אין תקן לסוללות. הצרכן הוא הקובע מה טוב לו ומה לא",

מרגיש גיל. הוא טוען כי המעבדות במפעל האירופי איתו הוא עובד טובות יותר ממעבדות מכון התקנים, והמפעל שלו לא יוציא סחורה פגומה. "במכון התקנים עובדים בצורה פרימיטיבית, בלי מחשב, עם קריאות ידניות".

יום אחד פקעה סבלנותו של גיל ישראלי. היה זה כאשר אולץ להחזיר לחו"ל משלוח בשווי של 15 אלף דולר. הוא רכש בגרה סוללות של היצרן המקומי, ושלחן לבדיקה במפעל שלו באירופה. התוצאות לא איחרו לבוא: סוללה אחת כלל לא עמדה בתקן, השאר היו גבוליות.

קריזה נוספת של מכון התקנים: היצרנים באירופה מסמנים את הסוללה לפי קודים שלהם. בא מכון התקנים הישראלי, המייצג כידוע שוק של 250 מיליון איש, ומחייב אותם לסמן סימנים משלו. אפילו גיל ישראלי המתון משתגע: "אם היה מדובר רק במדבקות שמדביקים על האריזה – הייתי בולע את זה. אבל הם מחייבים אותנו לחרוט על גוף הסוללה: יש שם, ביוון, מכונה מיוחדת שמדפיסה סימונים על גוף הסוללות רק בשביל ישראל. אז אני דפוק? הרי את מחיר כל השגיונות האלה משלם הצרכן הישראלי. מה הם אומרים עלינו ביוון? הם אומרים שאנחנו משוגעים".

בסופו של חשבון, אחרי כל הטרטורים והייקור שנגרמים למוצר, עדיין מעדיפים צרכנים ישראלים רבים לרכוש סוללות מתוצרת חו"ל, המחזיקות מעמד זמן רב יותר ולכן, בחשבון לטווח ארוך, הן במקרים רבים גם זולות יותר.

"במקרה הטוב אני מקבל את האישור ממכון התקנים אחרי חודש וחצי. כבר קרה שקיבלתי תשובה אחרי שלושה חודשים. והאיכסון עולה כסף, שלא לדבר על הבדיקות. אני יודע שמכון התקנים חי מבדיקות. אבל אני מבקש שהם יתנו גם לי לחיות."

גיל ישראלי מוציא מדי שנה 25 עד 30 אלף דולר על מכון התקנים. כלומר – אתה ואני מוציאים.

גיל ישראלי, להבדיל ממשה הורביץ, מייבא ומשלם, חורק שיניים וממשיך לייבא. "מדוע אינני נלחם? ראה, אני אדם מאוד עסוק. בכל פעם שאני נגרר, בניגוד לרצוני, למעגל הביורוקרטי, אני מבזבז המון זמן. טימטום? לא אשתמש במלה הזו. אבל אתה מרגיש שאתה נלחם בטחנות רוח".

איך נוצרו הטחנות הללו?

"ברגע שיש לך פרצות – אתה סותם אותן בטלאים", מנסה גיל להסביר. "ואז ישנם טלאים על גבי טלאים. אני נוסע בעולם, ובמצב כזה לא נתקלתי בשום מדינה מתוקנת".

ההגנה על יצרן הסוללות המקומי ממש שקופה, אבל גיל ישראלי אינו מתקומם. אין לו זמן להתקומם. "הרי רוב האנשים במוני", הוא מתנחם. "הם לא נלחמים בביורוקרטיה. הם אומרים לעצמם: 'בשביל מה

(המשך בעמוד 47)

הם מתווכחים, אנחנו משלמים. יותר מדי

מדי שנה שבים כ־600 אלף ישראלים מטיול בחו"ל כשהם עמוסי חבילות. במכס מעקמים את האף בטלידה למראה הישראלי הקונה, וקורעים לו את הכיס.

האם אכן "העם הזה" מטופש כל כך בבולמוס הקניות שלו, או שמא פקידיו הם שדוחפים אותו לזה? מדוע איש אינו שואל את עצמו כיצד קרה שכל מוצר בכל מדינת יהיה זול יותר מאשר אותו מוצר אצלנו? סוללת 1.5 וולט R6C של "תדיראן", למשל, עולה בחנות בישראל 70 אגורות. בעבור אותה סוללת של "אוקר" (שמייבא ארצה גיל ישראלי) תשלם 80 אגורות, ובעבור סוללת "ורטה" (שמייבא משה הורביץ) תשלם בשק"ם 67 אגורות.

שתי דוגמאות נוספות: סוללה R14C של "תדיראן" תעלה לך 1.27 שקלים, של "אוקר" 1.30 ושל "ורטה" – 88 אגורות. סוללה LR6 של "תדיראן" עולה 1.98 שקלים, של "אוקר" 2 שקלים ושל "ורטה" 1.73 שקלים.

כלומר, עם כל מחסומי המכס ומכון התקנים ומחסני הערובה וההובלה ושאר הטירטורים, עדיין היצרן המקומי יקר יותר! גיל ישראלי חישב ומצא שבלי כל המחסומים הנ"ל יוכל למכור את הסוללות שהוא מייבא ב־15 אחוזים פחות. משה הורביץ חושב שבחזון אחרית הימים הזה יוכל להוזיל את תוצרתו המיובאת ב־18 אחוזים. מה גם שסוללות אינן יין, ואיכותן יורדת עם הזמן. כלומר, אחרי חודשיים של המתנה במחסני הערובה, יוצאות הסוללות לחנויות יותר יקרות, אבל פחות טובות.

דוגמה "כבדה" יותר: מקרר "אמנה" 16 קוב, מתמשובחים בעולם, עולה בארץ, אחרי מכון התקנים ומכס והובלה ומימון ומה לא – 2,490 שקלים. מקרר בעל אותו נפח מתוצרת "אמקור" (שעליו אין חלים כל המיקורים הנ"ל), עולה 2,132 שקלים. ההבדל, שהיה צריך להיות רציני מאוד לטובת המוצר המקומי, כמעט שאינו קיים. אתה ואני יכולנו לרכוש מקרר טוב יותר במחיר נמוך יותר, אבל אתה ואני, חוץ מהמיסים שמנכים לנו במקור, צריכים לתמוך גם ביצרן המקומי שבעזות מצח, ובתמיכת משרד המסחר והתעשייה שנעזר במכון התקנים עושה דברו – מוכר לנו מוצר פחות טוב במחיר מפולפל, ואין פוצה פה ומצפצף.

ומה בקשר לביגוד? הישראלים קונים בארצם תוצרת בריטית יקרה בשעה שהבריטים עצמם רוכשים תוצרת המזרח הרחוק, זולה וטובה, וקרמיקה כבר הזכרנו? ועל השטיחים של ח"כ שפירא דיברנו? ומה בקשר לצמיגים? ולנעלי קמורטז ועכשיו דחפו לחובת רישוי גם מסנתרים כדי לדכא בעודו באיבו יבוא של מסנתרים מעולים מקוריאה (גאוה לאומית, זוכרים?). עוד מעט וכמיסו את המסנתרים לחובת תו תקן. זה מצחיק אתכם? אז למה תו תקן על סוללות לטרנזיסטור שלכם לא מצחיק אתכם?

מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה אומר שישראל היא גן עדן ליבואנים. הם אומרים שדווקא הטרטורים של משרדו מגלים את המחירים. אולי הוא צודק, אולי הם. השורה התחתונה היא שבעוד הם מתווכחים, אנחנו משלמים.

יהונתן גפן

נחל עצבים

רשימה זאת נכתבה ביום חול, עם כאב ראש, אבל היא עוסקת בבילוי יום שבת בחיק הטבע בתחנה האחרונה של אנשי המנגל העליונים (המנגלואידים?) – נחל התנינים.

ובכן, לאן ילך יהודי טוב לפני שהשבת יוצאת, אחרי שכבר ייבש את הכינרת ושרף שלוש פרות מעונים ירקרקים? היכן ישליך את כל הפסולת של הפיקניק, אותה אסף בקפדנות לשקיות נילון טלולות־לבנות, לתפארת ארץ ישראל הנקיה? יהודי טוב יגמור שבת בנחל אלכסנדר. נחל אלכסנדר, שמכונה בפי העם המנגלואידי בשם נחל התנינים, ואני קורא לו נחל עצבים, בגלל הצבים.

נחל אלכסנדר מתחיל אי שם בתור נחל אכזב, אבל פתאום, ליד עין־החורש, הוא מפסיק להתאכזב ומתחיל להיות נחל כמו שצריך, עם מים ואשפה זורמת לים התיכון, וכל זה. נחל אלכסנדר, למי שמעוניין בשלולים של נחלים לקראת שבת, חוצה את עמק חפר, עובר ילדות קשה בקיבוץ מעברות, שם בנו עליו שני גשרים, כי אתה אף פעם לא יכול לדעת מתי קיבוץ יתפצל. משם ממשיך הנחל לכפר־ויתקין, שהוא המושב הגדול ביותר בארץ, למי שמעוניין במושבים, אחר־כך תופס בטחון·צפונה, גמלך בדעתו והולך אל הים, כמו כל הנחלים הבוגרים, על יד מכמורת, מקום שמצויין בלכסיקון הגאוגרפי כ"כפר רייגים", אבל אם יש שם רייגים הם בטח תמיד בים.

אני תפסתי את נחל התנינים הזה, על חם, שמשתל מאחורי בית האריזה של כפר ויתקין, אבל ממש לפני שאורזים אותו, הוא מצליח לרוץ עד למכמורת, לחפש דיג, ולהישפך לים בלי שאף אחד יעשה לו חשבון. אני קורא לנחל הנחמד הזה נחל עצבים משום שהאטרקציה שלו היא הצבים והאשפה המנגלואידית. אלפי צבי ים ענקיים, מכוערים כמו החיים וגדולים בצורה באמת מוגזמת, שטים לאורך הנחל, מפחידים דגים ואצות. איש אינו יכול לומר בדיוק מתי הם הגיעו לכאן. לפי תמכט החשוב ההיסטוריון המדיר, יש לשער שהגיעו לכאן עם העלייה השניה, אבל במקום לייבש ביצות ולהגשים הם נכנסו לביצה ותפסו ראש קטן. עשרות ראשים קטנים ומכוערים מבצבצים מתוך המים, וקוראים את השלט של הגשר. הרעוע "נוסד על ידי אנשי כפר ויתקין ב־1930". אבל צבים, מה כבר מעניין אותם תאריכים? אנחנו עומדים על שפת הנחל ומביטים בהם לפני צאת השבת, בשעה חמש אחר הצהריים, שעה יפה להביט בזה מכוערת.

מי הצבים הללו אתה שואל את עצמך.
ולמה לעזאזל הם מחכים?
מסתורין גדול, עצבים.

משפחות המנגלואידים יושבות על שפת הנחל, מול בית האריזה, ומוציאות פיתות וכל שאר הגבב שנשאר משיפודי החג. הפסולת הזאת נזרקת בשמחה לפיה הפעורה המכוערת שותה בסגנון חפשי אל המזון המגעיל ששוחה לקראתה, פותחת פה שלא כדאי לראות לפני השינה, וצוללת מתחת לכפר ויתקין, ממששת את השורשים שלה, כמובן שממש ממול עומד שלט בותיות שגם עיוור יכול לקרוא: "נא לא לזרוק שיירי מאכל לנחל". זה מזכיר לי את השלט שהיה פעם באוטובוסים: "נא לא לדבר עם הנהג", אבל אם לא עם הנהג, איך נדע איפה לרדת?
באמת, מי הצבים הללו לעזאזל?

ומה מחזיק אותם כל־כך הרבה שנים במרמנת זבל המנגל?
והאם צרפתי רעב היה באמת אוכל אותם?
לך תדע. עצבים.
ומה הטעם לראות צבים בנחל התנינים אם אתה לא יכול לאכול אותם, ואם לא – או לפתות להכניס להם איזה משהו לפה?

וכמובן שגם כאן יש, כמו בכל התקהלות בחיק הטבע, קיוסק שמוכר ספרינגים וופלים. המשפחות, שבצהרים אכלו פרות מתות ליד פרות רועות בגליל, מכרסמות עכשיו מנה אחרונה כחניון צבי הענק. ואוהבי הטבע אמנם מכרסמים ללא הרף, משום שכנראה אין לך הכר שהוא מעורר תיאבון ומצמיא כמו האכלת צבי ים בסוף שבת ארוכה. זאת, ורוך אגב, תופעה שאינני חדל מלהתפעל ממנה: הגולנים של הטבע. בכל שמורת טבע קטנה צומח קיוסק שימכור לך בקבוק מיץ לא טבעי במחיר מופקע. בכל מקום בו נפגשים שני נחשים מוגנים, תמיד תיראה גם גולן שימכור לך איזה ספרינג חם, ככה שאם במקרה לא תראה את הנחשים המומלצים מטעם החברה להגנה לפחות תדע שאכלת משהו, שהיית בתאפלה.

מלבד הקיוסק, מסתובב שם גם סוס. פוני אחד, שנראה שייך להצגה אחרת. סוס נמוך שמסתכל לצבים ישר בעיניים, ולא מבין איך הוא הגיע לשם. לא מספיק שהוא הפסיק לגדול, הוא גם נתקע בעמק חפר, בתור אובייקט להשכרה בנחל עצבים. אבל אף אחד לא שוכר אותו ולא רוכב עליו, כי כשאנשים באים לראות צבים, סוסים ממש לא מעניינים אותם.

והנה עם ישראל יורד ממש לשפת הנחל, כמעט נוגע במים השורצים צבים שפניהם חסרי הבעה לחלוטין, משהו כמו מתי כספי. אחרי שהוא מספר בריחה טובה. אדם מבוגר, בבגדי שבת ובכרס מלאה שיחים ובירה, אחרי שהוריק ארגז פיתות אל הנחל, וגם אכל שני תפוחי בוסר מהפרדס שמעבר לגדר, נשען על השלט "נא לא לקטוף. בתודה. כפר ויתקין" – וכעת הוא מנסה לקרוא לצב שלו שיבוא אליו.

"פססס...פססססס..." הוא קורא לו, כמו שקוראים לחתול טיפש.
הצב, כמובן, אינו עונה. עצבים.

פתאום יש לאיש, שכעת מתברר שקוראים לו מנשקה והוא גר בחולון, הברקה. הוא צועק לאשתו: "תגידי, יא גנובה, שניקח אחד הביתה?" ואני חייב להזכיר פה שמדובר באמת בצב של דונם, מסוכן לאנושות. והבחור לא דיבר בהומור. הוא באמת רצה לקחת מכוער אחד כזה לחולון, אולי אפילו להעביר אותו טסט במשרד הרישוי. וזה בגלל שהמדיניות ביום של כיף בחיק הטבע היא לחזור עם משהו מהטבע הביתה, אחרת בשביל מה נסענו? לוקחים מגבת מהמלון בטבריה או צב ענק מהנחל, העיקר לא לחזור ריק.

הוא קורא לצב, וזורק עליו פיתה אבל זה לא מזיז לו, הצב הזה ראה כבר פיתות יותר ממאפיה מחוזית שלמה.

"עזוב אותו, מנשקה", אומרת האשה.
"אל תדאגי", מרגיע מנשקה, "אני אתפוס את הבנזונה".
"כלי מלים על יד הילדים", אומרת האשה.

בינתיים נהיה ערב, השבת מבקשת רשות לצאת, והצבים, שעכשיו אתה יודע שהם בעצם צבים ממולאים בשאריות־מנגל, מערן שאפילו צרפתי גוסס מרעב לא היה אוכל, נמאס להם ממנשקה, והם עושים יו־טארן ומחפשים איפה לשים את הראש המכוער שלהם. מלבד צב גדול אחד שעומד מול הצייד מחולון ראש בראש, ומנשקה מנסה בפעם האחרונה לדוג אותו, הפעם בטובות:

"למה אתה עושה לי את זה", הוא אומר לשריון הצף.
"יא־ללה תעזוב אותו, מה אתה יש לך איתו?" רוחפת לו אשתו.
"אבל אמא אנחנו רוצים תנין", אומר הילד שחושב שבנחל התנינים יש תנינים.
"זה לא תנין, אריוטו" צועק האב, "זה צב" עצבים.

והצב האחרון שנשאר בחניון עוצר לרגע, כי צבים תמיד יש להם קצת זמן בשריון, מסתכל לצייד מחולון ישר בעיניים המנגלואידיות שלו. ואתם יודעים, נורא קשה לקלוט פה של צב, ועוד במים, אבל נדמה לי שהוא ממש חייך, המגור הזקן והמכוער הזה.

נוזד על הטיילת: כתבו עליו בעתון לפני שנה, כשעשה כאן מילואים.

עוד לא כיבו את הירח

תל־אביב בין שתים לארבע בבוקר. הלב פועם בקצב אחר. משוררים תקועים, מחשבים חושבים, ויש חיים גם בחדר המתים. עכשיו נובמבר, הלילות חשוכים, רק למי שהולך ברחובות הקטנים אין צל.

מאת יאיר לפיד ובועז ביסמוט · צילומים: נאור והב

בסופו של דבר, ההנאה האמיתית היתה בנסיעות. להסתובב בוורידי האספלט של הלב הענקי הזה, שממשיך לפעום גם בלילה, אבל בקצב שונה. תל־אביב, שתיים עד ארבע בבוקר. המיתולוגיה היוונית אומרת שמה שמפריד בין האלים לבני אדם היא העובדה שלאלים אין צל. מי שאין לו צל, אין לו מצפון, אין לו מוסר, אין לו צורך לחפש סיבות למעשיו. הוא האלוהים. עכשיו נובמבר, הלילות חשוכים, ולמי שהולך ברחובות הקטנים, אין צל.

דוד, השומר של בית IBM, לוקח אותנו לסיבוב בבניין הענקי, הנטוש. עוברים בין הקומות האפלות, פה ושם מציצים כמה מסופים כבויים מאיזה חדר. למחשבים אין ועד עובדים, לא זכויות פנסיה, לא וויקאנד ארוך, והם עובדים גם בלילה. באותה יסודיות בלתי משתנה, לאראנושית, מפחידה קצת, שהיתה הבסיס לאינסטור ספרי אימה. בלילה הם מעכלים את החומר שחוזרים אליהם ביום, גורסים אותו פנימה, מפרקים אותו לשפה משלהם ויורקים אותו בבוקר, לעוס מחדש. ברקע יש נהימה רכה, קבועה, שנשמעת כמו רחש מזגן. רק אחרי עשרים דקות גילינו מה שומעים: המחשבים חושבים.

אשר רייך. מוח כמו רחוב

נקטע כזה או שאתה מרוויח סיפור, או שאתה מפסיד חבר, או שניהם. בעשר קצב היה אשר רייך, משורר תל־אביבי, תקוע עם שורה. קצת לפני 2 בבוקר לחצנו על כפתור האינטרקום בדירתו, ברחוב טאגור. הוא היה ער עדיין, תקוע עם אותה שורה. היא אומרת, "בדד תריק האני שלי נגרי". חמוטל, אשתו, מתעוררת מקולות השיחה. קימה של חתול. בלי שלבי מעבר, רגע היא ישנה, רגע אחר כך, לא. מכינה קפה פילטר חזק, עם מעט חלב. מניחה כוסות חרסינה עבה, שימושית, על השולחן, מטשטן הצידה את ניירות הטיוטה. "המוח", אומר רייך, "הוא כמו רחוב. רק בלילה אין בו פקקים". בחצות בערך, לפני הכתיבה, הוא יצא לטיול רגלי ארוך ברמת־אביב. "אני צועד במשך שעה, לפעמים יותר. בהנה מזה שאצלנו בשכונה אפשר ללכת בלי לפגוש אף אדם. אחר כך אני חוזר הביתה וכותב. אוכל הרבה, מלפפונים, עגבניות, כל מה שאפשר לקלף. לפעמים אני פשוט יושב וקורא. השעון לא פועל נגדי. אני משתמש בו בעיקר בשביל התאריכון. אם אני יוצא, אז זה גם כן למקומות שקטים. יושב באחד הבארים הקטנים בחלק הישן של רחוב הירקון, איפה שהזונות עם נפשות. אני מתבונן בתל־אביב, והיא בי".

לרייך נוח בבית. יושב עם חולצת פלאנל כחולה, ג'ינס גדולים עליו בשני מידות. הוא לא הטיפוס שילבש מעיל עור ויסתובב ביהמות. אם הוא משוטט, הוא מחפש נכסים למחצה, עם אורות נאון קפואים. הדיבור מצמיא אותו.

"בואו", הוא אומר, "ניסע לקנות כמה פחיות בירה ב'קניון'". הוא לוקח את כובעו (אין לו כובע, אבל הדימוי מתאים) ויוצא.

קניון. משוררים באובדרדפט

בכניסה לסופרמרקט הענקי של הקניון, רייך וחמוטל נשבעים אחד לשני שקונים רק בירות. לא קונים שום שטויות אחרות. משוררים עם אובדרדפט. רק קופה אחת פועלת, כמה פועלים מנקים. במעדניה מסדרים את הסלטים והממולאים. קנינו בירות. וגם זוג תחתוני קלווין קליין, פיצוחים קצת, שני זוגות גרביים בצבע טורקיז, שניים בכחול. פרילי, דני, רנונה, לחם לבן, לחם שיפון, חמאה, סלט זיתים, גבינת גלטון, קצת פירות, ועוף שלם שכתוב עליו "עוף מוכשר" ואשר מתפוצץ מצחוק מהרעיון שהוא בטח יודע סינית, רוקד בלט ומתמצא בפילוסופיה גרמנית. בסך־הכל 77.90 ש"ח, לא נורא. אחרינו הגיעה גם חבורה קולנית של גברים עם מכשירי קשר, חלקם עם פיאות וציציות. "אנחנו מהמשטרה", הם טוענים. נראים יותר כמו החמישיה הפותחת של נבחרת הכדורסל של גדרונה.

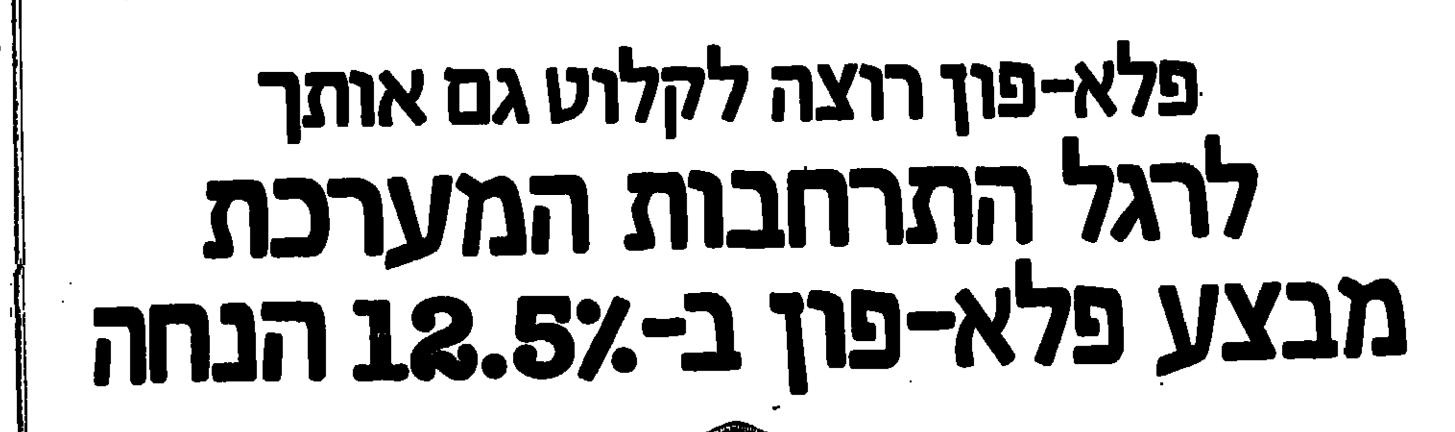
המכון הפתולוגי. יש חיים

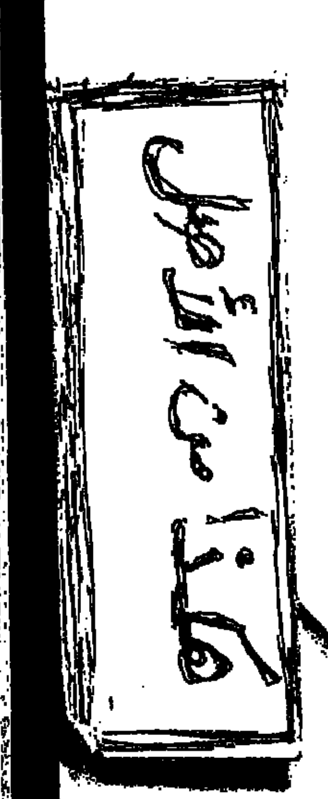
הדלת נעולה היטב. "אין חיים במכון הפאתולוגי", אומר הצלם, משועשע. אחרי כמה צלצולים משה השומר מתעורר בכל זאת, רק הוא. מבקשים להיכנס פנימה, הוא מסרב, מבקשים שוב. אנחנו בפנים. ריח חריף של גופות מקדם את פנינו. משה אריש, ב־7 בערב הביאו לו גופה של אישה. מאז לא הפריעו לו. חוץ מזה הלילה שקט. ככה זה בדרך כלל. הוא לא מציץ הצצה. לא מחפש את החיים. בלילה הוא מבלה עם המתים. נעול איתם. המקרר ניצב לאורך הקיר כולו, נראה כמו איטליז של פעם, עם דלתות קטנות ממתכת וידיות כרום. מה שיש מאחורי הדלתות לא מטריד את משה, אם לא מפריעים לו, הוא ישן כמו מת. "ממה יש לי לפחד? מהמתים?" הוא שואל, "אותי מפחידים החיים. מה כבר יכול לעשות לי מת?"

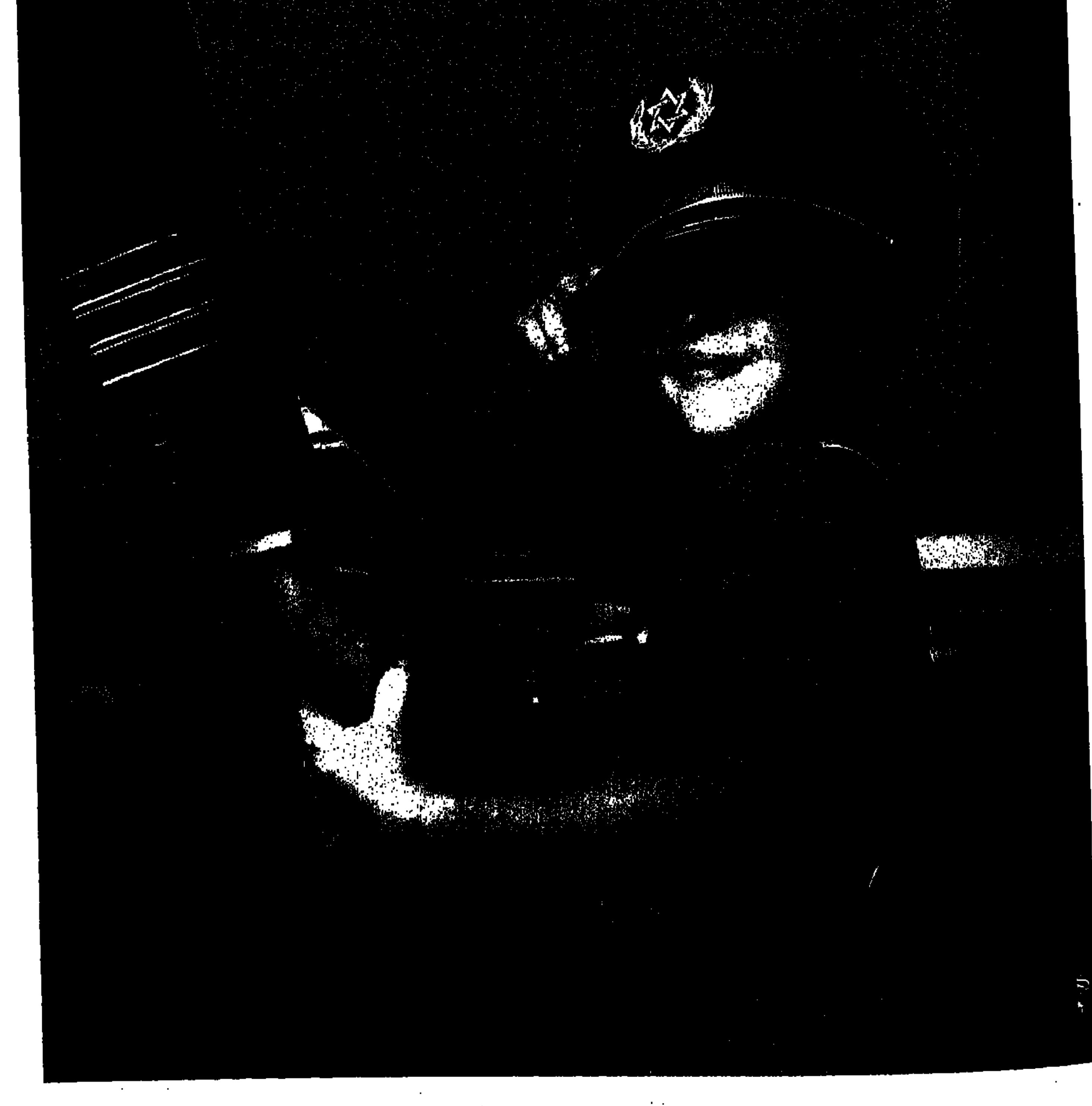
תל־ברוך. אחרי המדורה

שלוש כבר היה. לא מוזמן, רק לפני חמש דקות. בתל ברוך כבר חיסלו את כל הסחורה. ארזו את הבשר וחזרו למוניות וחזרו הביתה.

(המשך בעמוד הבא)

אבא שלי מטיס את הבואינג החדש שלנו: את ה-757

אבא שלי טייס ותיק באל על.
הוא הטיס כבר הרבה מטוסים (גם בחיל האויר),
אני כבר לא זוכר את השמות של כולם.
בפעם האחרונה ששאלתי אותו באיזה אוירון
הוא טייס הוא סיפר לי על הבואינג 757 החדש
שאל על קיבלה. שאלתי אותו למה

מחליפים כל הזמן מטוסים והוא הסביר לי שצי
המטוסים (מצחיק, חשבתי שצי זה אוניות)

של חברת תעופה בינלאומית חייב להתחדש כל
הזמן וש-757 הוא מטוס נוסעים חדיש נוח ויעיל
מאוד, שאפשר לשמוע בו מוסיקה, לראות
סרטים ויש בו גם צעצועים לילדים. אני כבר
מחכה לטוס איתו באוירון החדש שלו.

הלב ממריא אל על

מאפיית הבייגאלאך: כולם מפחדים מכולם והכי הכי מהמצלמה.

(המשך מהעמוד הקודם)

רק מונית אחת נוסעת בכל זאת אחרינו. נכנסת לרחבה, עושה שניים־שלושה סיבובים. מחפשת, לא מוצאת, ושבה לכיוון ת"א. ליד הכביש עוד אפשר לראות את שרידי המדורה שהדליקו הזונות כדי להתחמם. מעבר לסקס, זה בעצם הרעיון של המקום הזה – להתחמם לרגע.

טיילת. כבר הופיע

באוגוסט אפשר היה להתאהב כאן שלוש פעמים על כל מאה מטר. בנובמבר מחפשים כבר מפגשים מסוג אחר. אין נפש חיה באזור חוץ מאיזה זקן עטוף במעיל צבאי ישן, שמסביר כי כבר הופיע לפני שנה בעיתון, בפעם הקודמת כשעשה בטיילת מילואים.

יזהר אשרות. גרנד פרי

3.40, אלנבי פינת פינסקר, מול קולנוע סטודיו. קפה נגה. הדלת היא נסיון הרתעה: יש שלט ירוק־לבן: מועדון חברים, עם פעמון שאף אחד לא עונה עליו, ומבחוץ אי אפשר לראות פנימה. אחרי שעברת את הדלת אתה נכנס לתוך מה שנראה, במבט ראשון, כמו מועדון לילה בסייגון, ערב פינוי הכוחות האמריקנים מוייטנאם. מלוכסני עיניים, שסיימו יום עבודה במסעדות של משולש ירמיהו, מתליקים בתנועות אלגנטיות סביב שולחנות ביליארד ירוקים, מסובכים מקלות ארוכים בין האצבעות. בצד עומדים כמה "פליפרים" וכמה משחקי וידיאו. יזהר אשרות, מוסיקאי, מתחרה בגראנד פרי האלקטרוני. שניים מסתכלים. בפינה עומד איזה אלוף מקומי ליד ה"פליפר" ועושה תוצאה שלא תאומן אחרי תוצאה שלא תאומן. צחי, ענת ורונית, שלושתם כתבים צבאיים ב"במחנה", יושבים מעבר לשלוש בירות וקופסת סיגריות גולואז. איתם יושב עוד אחד, שלא מזהה את עצמו, מדבר על ההבדלים ברבעי־טונים בין המוסיקה של המזרח למוסיקה של המערב. המקל הארוך מן הצד מבזיק, כדור לבן פוגע בכדור ורוד שנכנס לכיס ירוק. הנקישה של הכדורים בלתי נשמעת, אפשר רק לראות את החיוכים של הוייטנאמים הקטנים. "האוזן של האדם שגדל במזרח הרחוק", אומר ההוא שלא זיהה את עצמו, "שומעת צלילים שהאוזן של האדם שגדל במערב בכלל לא יכולה לקלוט".

בועז שרעבי: משחק חוץ

רחוב האצ"ל, עוד מעט והכל כבר יהיה סגור. ב־2.30 הגיע לכאן הזמר בועז שרעבי, בא לאכול. "ברוך, כלל אני אוכל בכרם התימנים, זה ההום גראונד' שלי", הוא אומר. הפעם בא להתקווה, למשחק חוץ. התפריט קבוע בכל המסעדות: שיפודים, חומוס־טחינה, חריף, פיתות עיראקיות חמות. מגדל הנורות הצבעוניות המתנשא מעל מסעדת אווזי העניק למקום הזה את הכינוי, "עוף ברודווי". בצד שניים הולכים מכות. רק אני מתרגש, אף אחד לא מסתכל לכיוון אפילו.

שואלים את אחד העובדים באחת המסעדות איזה טיפוסים באים לאכול בשעות הבוקר המוקדמות? אין תשובה. לא מדברים עם זרים. לא מסתכלים לכיוון המצלמה. במאפיה שמכינה פיתות עיראקיות שלושה ערבים עם תרבושים על הראש. כשהצלם מתייצב מולם הם סוגרים מיד את המקום. למה? "כי זה בית שימוש פה".

בית לסין. ג'יימס דין מסטול

2.50. עשר דקות קודם נגמר בבית לסין ערב ג'אז לציון שבע שנים להולדת עתון "העיר". בבית הקפה יושבות הציפורים האמיתיות, מסרבות לישון. המזנון פתוח, קופסת מרלבורו עולה 3.20 ש"ח, כמו ביום. בצד מוכרים תקליטים של הלהקות שהופיעו כאן קודם. כולם לובשים מעילי עור עם טריקו מלמטה. ורושמים את הנוכחים: "ג'יימס דין עם זקן, ג'יימס דין עם קוקו, ג'יימס דין עם חצאית ורגליים מגולחות, ג'יימס דין נמוך מאוד, ג'יימס דין מסטול".

בית מרקחת. תורן לבריאות

לפי העתון בית המרקחת התורן הוא ברחוב ארלוזורוב 76. יש בית מרקחת אבל אין רוקח. הכל סגור וחשוך עם סורגים ואזעקות נגד מסוממים. הכי טוב בלילה להיות בריא.

כיכר אתרים. אנגלית כתה א'

שלושה מלוכסני עיניים מסתודדים בצד. נראים כאילו באו הרגע משום מקום והם בדרכם לשום מקום ויחד עם זה הם מתכננים מסע סביב העולם. באנגלית של כיתה א' הם מסבירים שסיימו לפני דקות ספורות לשטוף כלים באחת המסעדות ועכשיו מתכננים מה לעשות עם הכסף. מלבדם, הכיכר נטושה. הים ממול הוא הטריטוריה של הרומנטיקה בקיץ, עכשיו הוא סתם קר. רק אולם משחקי וידיאו גדול עדיין פתוח. ריק. אין אנשים לבד מבחור מזוקן היושב ליד הגה מפלסטיק שחור וקורא עיתון.

בייגאלה. כולם מפחדים

הפריחה הלילית – תעשיית הבייגאלה. זאת השעה שלהם. בארבע מאפיות – אחת ביפו ושלוש בדרום העיר – עובדים בשיא המרץ. "טיים איז בייגאלה". הסנדרים מתחילים להגיע, להעמיס את העיגולים החמים־פריכים־מריחים. אחד התענוגות הקטנים של הלילה. ביום אותו בייגאלה, יותר יקר, יותר קר.

מצלמות לא אוהבים כאן. הפועלים הערבים מפחדים מבעל הבית, הוא מפחד מהמשטרה וכולם מפחדים ממס הכנסה. המעגל הנצחי. הפועלים רוצים לשמור על מקום העבודה. אבל לא רק הערבים מפחדים מהמצלמה. שני יהודים מבוגרים, שנראים כאילו הם כאן עוד מהימים של ג'מאל־פשה, גם הם לא מוכנים להצטלם. אולי הם שוחרים עדיין מהבריטים.

רחוב יפת. קח פרי

גמל יש מחכה לרייגים שיגיעו הנה ב־5, ייכנסו לסירות וישובו ב־7. בינתיים המסעדות כבר סגרו. רק שני שומרים נעים על הרציף, חמושים באקדחים שמפריעים בחגורה.

ברחוב יפת הכל סגור מלבד ירקן אחד. צ'דלי. לא מחכה לקליינטים. הפירות והירקות פשוט מסודרים כל־כך יפה שחבל להכניס הכל ולסדר שוב בבוקר. הוא פשוט יושב שם, מסתכל על הלא־כלום, ומחכה לקונים של הבוקר. ■

מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גינות
בשיתוף רשות שמורת הטבע

45. חבל תפן: מוזיאון פתוח

המוזיאון הפתוח בגני התעשייה בתפן. גן פסלים וכיתות הפעלה לתלמידים.

טיול לשבת קצת נשומה, לגלות עולם חדש לא רחוק מהבית. לעבור בדקות אחדות מהמאה ה־21 אל חורבות עתיקות מלפני 1,500 שנה. כפר וורדים, גני תעשייה חדישים עם מוזיאון ואיכות אסתטית של ימינו, היופי הטבעי של הגליל והמדרגות המעובדות בהרים של תושבי הכפרים הדרוזים, והמון דברים שרואים בגליל, לאורך כביש קצרצר שכל אורכו 17 קילומטרים והוא מחבר את כביש עכו־צפת לכביש נהריה־מעלות. כל מה שנקרא עכשיו חבל תפן.

מחסה מגשם מוצאים בגני התעשייה, במוזיאון הפתוח עם פסלים ישראליים, ציורים של אורי ליפשיץ וההומור הסרקסטי של טופור, וגם קפה פילטר ועוגה טובה. וכשהשמש יוצאת מבין העננים, יוצאים אל הזיתים והנוף הסלעי שהיה פה תמיד, לשיטוטים קצרצרים ברגל. אמנות עם תעשייה מתקדמת ליצוא, מיגזור ביד אטי בכרם זיתים ונוף גלילי שבו עדיין חורשים בין הזיתים במחרשת עץ הרתומה לשני חמורים.

מתל־אביב נסיעה צפונה בכביש החוף עד מחלף זכרון יעקב. פנייה ימינה ונסיעה בואדי מילק עד צומת יקנעם, ושם פנייה שמאלה עד צומת יגור ופנייה צפונה לכיוון שלומי. בצומת כברי על כביש נהריה מעלות, פנייה ימינה לכיוון מעלות תרשיחא. בצומת תרשיחא יש מקום קטן עם פלאפל, חומוס, סלט ירקות מעולה וקפה שחור עם הל. עוברים את מעלות (משמאל), ונוסעים עוד חצי ק"מ מזרחה. עוברים את הפנייה (ימינה) לבית ההבראה, ואז מגיעים לצומת תפן שבו פונים ימינה (דרומה) – והטיול מתחיל.

משמאל רואים את הבתים של כפר וורדים, יישוב עירוני שהוקם ברעש גדול ואתם יכולים להיכנס ולראותם בעצמכם. ממשיכים לנסוע עוד ארבעה ק"מ ומגיעים לגני התעשייה ולמוזיאון הפתוח.

• המוזיאון הפתוח:
אזור התעשייה נבנה על הר סנת, ומגדל המים שלו בולט למרחוק ונראה מכל מקום בגליל. מומלץ להיכנס ולראות שילוב של תעשייה מתוחכמת ואמנות. גני התעשייה הן חממות ליזמים צעירים בראשית דרכם שרוצים ליצור מוצרים מתוחכמים ליצוא. יש כאן גם פסלים ומוזיאון הפתוח בכל יום מתשע עד חמש, אך סגור בשבתות ובחגים. דמי כניסה: שלושה שקלים למבוגר, ושקל וחצי לילד ולפנסיונרים. ניתן להתקשר בטלפון 04-[illegible] ולהזמין סיורים מודרכים וכיתות הפעלה לתלמידים. גן נאה וארכיטקטורה מודרנית, איכות אסתטית ברמה שוויצרית, כולל המוזיאון שבו מציגים עכשיו ציורים של אורי ליפשיץ, בנושא "איש ליד מכונה, או הכבוד האבוד של העבודה". תערוכה נוספת – למבוגרים מעל גיל 16 בלבד – הציורים של הצרפתי טופור. הדפסים מתוחכמים בשחור־לבן. המוזיאון הפתוח מנוהל ע"י עמוס קינן, והוא כולל גן פסלים תחת השמיים וכיתות הפעלה לתלמידים. יש כאן גם קפטריה אלגנטית. בשבתות – רק קפה ועוגות טובות.

• שקיות לבנדר:
חוזרים לרכב ונוסעים דרומה. רואים את מדרגות ההרים המעובדות ע"י התושבים הדרוזים של כירסא וכפר סמיע – שני כפרים דרוזים ממזרח לחבל תפן.
לאחר נסיעה של שישה קילומטרים רואים מימין את מושב לפידות, מושב עובדים שהוקם לפני תשע שנים על ידי בני מושבים שמתפרנסים מלולים, מטעים וצמחי תבלין, וגם מעבודות חוץ. בהמשך הדרך עוברים מימין ליד הקיבוצים הצעירים תובל, כישור ופלך, שמתמחים בגידול צמחי תבלין ובושם ובאריגת שטיחים. אפשר להיכנס אליהם ולחזור מהטיול עם שקיות בד קטנות ממולאות פרחי לבנדר (אזוביון) שמבשמים את המצעים והלבנים בארונות בבית.

• אל חורבת מחוז וחורבת חשק:
אחרי מושב לפידות נוסעים עוד קילומטר אחד, ולפני עיקול חד בכביש חונים והולכים לטיול בכרם זיתים. אם תביטו למעלה – מזרחה או משמאל לכביש – תראו מיבנה הרוס עם קשתות. זה כאן.
מתחילים ללכת בין הזיתים, וכדאי להיזהר כי יש בורות מים אחדים שחלקם מכוסים בענפים. כדאי להיצמד לסימון הירוק על האבנים שמוביל אותנו בשביל בטוח אל מעלה הגבעה. הליכה של עשר דקות, והנה חורבת מחוז. שרידי כנסיה ביזאנטית עם ריצפת פסיפס, בריכה גדולה ומיבנים נוספים בני שתי קומות. שרידים מרשימים מהמאות השלישית עד השישית לספירה, שאז היתה הארץ מיושבת מאוד ע"י תקלאים חרוצים.
ממשיכים לעלות עם השביל לחורבת חשק, מנזר ביזאנטי שמור היטב. שתי קומות, ובקומת הקרקע חדר קטן עם גג מקומר, כנראה קבר קדוש. צמוד לו בור לאגירת מים, בנוי קשתות ומכוסה לוחות אבן.
כאן נפרדים מהשביל המסומן ויורדים בשביל הקצר והברור בחזרה לכביש. יורדים בחורש של אלונים מצויים ואלה ארצישראלית, כרמי זיתים, ומגיעים חזרה לכביש דרך מערות קבורה עתיקות בנחל חשק.
חוזרים לרכב ונוסעים עוד קילומטר, חונים בשוליים המורחבים מצד מערב, מימין לכביש, ואפשר לעלות לחורבת תפן. כאן יש שתי אפשרויות. האפשרות הקצרה – טיול של שעה ברגל, עם עלייה לחורבה בגבעה הירוקה וחזרה לרכב. אפשרות ארוכה יותר – טיול רגלי של שעתיים וחצי. מומלץ לאביב בעונת הפריחה של הסחלבים והדבורניות. בטיול הזה מגיעים לכפר הדרוזי ירכא, וצריך להקפיץ את הרכב לכפר.

• האפשרות הקצרה:
תחילת השביל מסומנת בשחור על האבנים. לאחר כמאה מטרים פונה השביל השחור ימינה (מזרחה), ואילו לפי הסימון הירוק עולים לחורבת תפן.

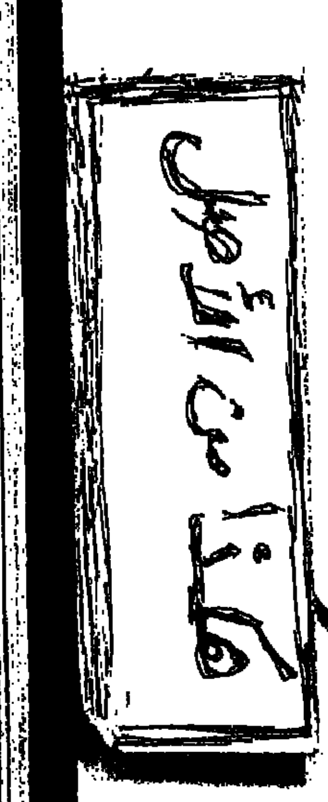
• חורבת תפן:
שרידי מבצר בנוי מאבני גזית גדולות – מהתקופה ההלניסטית (המאות השניה עד הרביעית לפני הספירה). מבצר שישב על המצוקים הדרומיים של נחל בית העמק. שרידי שער, חומה ומגדל, בורות מים. תצפית נוף לערוץ נחל בית העמק ולגליל המערבי. נוף טרשים שבתוכו, על הסלעים הרכים, יושבים הכפרים הדרוזים ינוח, ג'ת, ירכא וג'וליס. סיור של שעה ברגל. חוזרים לרכב, נוסעים ופונים עם השלט מזרחה, שמאלה, לקיבוץ לבון. יש שילוט, חניון ותצפית מרומי הגליל העליון אל בקעת בית הכרם שבתוכה עובר כביש עכו־צפת.

• האפשרות הארוכה, לעונת הפריחה:
להקפיץ את המכונית לרחבה גדולה בכפר ירכא. אם יורדים לכביש עכו־צפת דרך הכפר הערבי דיר אל אסד, פונים ימינה ובצומת אחיהוד שמאלה, ונוסעים לירכא 30 ק"מ. אם חוזרים בכביש תפן לכיוון מעלות ומשם לצומת כברי ופונים דרומה, פונים בכפר יסיף מזרחה לכיוון ירכא (לראות במפה). גם זו נסיעה של שלושים ק"מ.
מחורבת תפן ממשיכים מערבה לאורך השלוחה, עם סימון בירוק על הסלעים. אחרי הסיור בחורבת תפן ממשיכים עוד שעה וחצי לכפר הדרוזי ירכא, הולכים בין טרשים (האמנות של הטבע). באביב, יש כאן שדות של סחלבים ודבורניות. לאחר שני קילומטרים מתרחב השביל לדרך טרקטורים העוברת בין כרמי זיתים. מגיעים לבית גדול עם קשתות, בית תפילה דרוזי, החילות. מהמרפסת – תצפית נוף, והליכה בדרך העפר עד כפר ירכא, כפר דרוזי מהגדולים בארץ, מוקף כרמי זיתים שנותנים פרנסה טובה לרבים מתושביו.

• וחזרה לכביש עכו־צפת:
יורדים אליו בדרך הכפר הערבי דיר אל אסד. ירידה תלולה. נוסעים ישר עד שמגיעים למזלג דרכים. דרך אחת יורדת ואחת עולה. לוקחים דווקא את הכביש העולה שמוביל אותנו ישר לירידה לכביש עכו־צפת. למטה רואים את כרמיאל. כאן יש תחנות דלק. לנהוג בזהירות כי ילדים קטנים רצים על הכבישים בכפר.
אם רוצים לנסוע לכיוון חיפה, צומת יגור, יקנעם – פונים ימינה בכביש הראשי לכיוון צומת גלני. לתל־אביב ולעין כמונים פונים שמאלה.

• וחזרה הביתה:
אם רוצים לסיים את הטיול בארוחה קלה של גבינות, דגים מעושנים, יין, תה צמחים ושירים של ג'ורג' ברסאנס במקום חמים וטעים – ישנו נוסעים מזרחה על כביש עכו צפת, ואחרי כפר רמה פונים ימינה (בצומת שבע) לכביש עמיעד־פרוד, וכבר בהתחלה רואים משמאל את הכתובת של חוות עין־כמונים. סגור רק בימי ראשון. ומכאן קצרה הדרך לצומת גלני, אחרי פנייה דרומה בצומת חלפתא, עם האלון הגדול והקבר הקדוש. ועוד יום טיול עבר על כוחותינו.

תמיד בזמן
פסק זמן
משקל נקי 45 גרם
ופל אגוזים בשוקולד מריר
לקחתי פסק זמן
בין פריס לתל־אביב.
לקחתי פסק זמן
בין דיון לישיבה.
לקחתי פסק זמן
ועוד אחד
מהמחבוא של אמא.
לקחתי פסק זמן
מאישתי.
לקחתי פסק זמן
בין הטניס לבריכה.
עלית
קח פסק זמן, רגע מתוק בחיים.

סיפור אהבה שומרוני

מאת סמדר בת אדם

אורנה מחולון נישאה למוטי מחולון. כלה נאה ותסורה, קול ששון וקול שמחה. אבא ברוך לא היה שם. הוא שומרוני. גם אורנה היתה, עד שהתגיירה כדי להינשא ליהודי. זה המקרה הראשון, ובשביל השומרונים אורנה כבר לא קיימת. אמה בחרה בבת, והיא מנודה. האב בחר בעדה. קרע.

האב ברוך צדקה (למעלה, עם ספר תורה בכתב השומרוני – הכתב העברי העתיק), ובמרכז – בתו אורנה, היום אורנה אלפסי, ובעלה מרדכי (מוטי).

צילומים: שמואל רחמני

ה חופה נערכה ביום שלישי, 3.3.86. אורנה בת ברוך צדקה, שומרונית, גיורת, נישאה למרדכי (מוטי), בן למשפחת אלפסי, יהודי. חתונה יהודית. כלה נאה ותסורה. קול ששון וקול שמחה. אבא ברוך לא היה שם. הוא גם לא היה כעבור שנה וחצי במסיבה שנערכה לכבוד הולדתה של עדי, נכורתו.

אורנה, במאזן הפרטי שלה, רשמה בסעיף "רווח" – "בעל". בסעיף "הפסד" רשמה: "עזיבת השומרונים". העדה זה אומר גם אבא. "אם תעשי את הצעד הזה, אם תעזבי את העדה, לא אוכל להכיר בך יותר כבתי", אבא אמר לה פעם. נכון לעכשיו, אורנה חושבת, סעיף הרווח חשוב הרבה יותר.

במאזן הפרטי של ברוך נרשמה אורנה בסעיף "הפסד". הוא לא יכול להכיר בה כבתו אם הוא רוצה להוסיף ולהיות שומרוני, חלק מהעדה שלו. והוא רוצה. לכן הוא מקריב את הקשר עם הבת לטובת הקשר עם העדה.

במאזן של העדה השומרונית, שממילא מונה יותר גברים מנשים בגיל הרלוונטי, נרשם חוסר. אורנה שפרשה היא מקרה עצוב, מקרה ראשון מסוגו, ככל שזכרונם של הנוגעים בדבר עומד להם, של בת שעזבה והתגיירה כדי להינשא ליהודי. בת כזו נחשבת למי "שעוברים על מצוות שדינן מיתה או כרת". אין היא נחשבת יותר כבת העדה השומרונית.

בשביל השומרונים אורנה אלפסי כבר לא קיימת. אמה, טובה, בחרה לשמור על קשר עם הבת, ולכן היא מנודה. אביה בוחר בעדה, והוא קרוע בין אהבתו לבתו לבין הנאמנות לעדה.

ברוך:

"בחתונה הזאת איבדתי בת. אבל לא רק בת. גם את הכבוד שלי פה, בעדה, איבדתי. מה עכשיו אומרים? 'אתה לא ידעת לחנך טוב את הילדות שלך'. דהיינו, אני, האבא, אשם במה שקרה. כאילו לא הייתי מספיק חזק. ואולי זה נכון. אולי הייתי צריך להחזיק אותה יותר חזק.

"אצלנו בעדה האב חייב לכפות את דעתו. למרות שהבת לא רוצה. הדת צריכה לעמוד במקום הראשון, ובעיות אישיות במקום השני. יש כאן בעייה. הרבה בעיות. הילדים שלנו לומדים בחוץ, בבתי־ספר חילוניים, ממלכתיים. אין לנו מוסדות חינוך נפרדים משלנו, למעט לימודי תורה שילדים קטנים לומדים אצל הכהן. הילדים מושפעים גם מהחינוך שהם מקבלים בבית, גם מהחינוך וההשפעה של מוסדות בחוץ, וגם יש להם האישיות שלהם. הם גדלים ביחד על אותם מנהגים של היהודים, אותה חברה. כמו כולם – אבל אחרים.

"על הילדים שלנו מוטלים איסורים שאינם קיימים אצל חבריהם היהודים. לבנות אסור לפגוש בנים מבחוץ. אסור להן ללכת למסיבות. למרות שאנחנו קרובים ליהדות, אנחנו לא ממש. אם אנחנו רוצים לשרוד, אנחנו חייבים לשמור על עצמנו. יש כמה דינים קשים. בכמה מובנים אנחנו יותר קיצוניים

ם מיוחדים רחיים. שמירת השבת, למשל. אין שעון שבת, לא מוייפים. או צום יום כיפור: גם ילד קטן, אם הוא יונק, חייב לצום!

"אבל אני חושב, ואני גם רואה את זה, שאפשר לקיים את המיצוות. עומדים כהן. הבעייה העיקרית שלנו היא בעיית הזיווגים. המשכיות. זו עדה קטנה, ומספר קטן, ויש יותר בנים מבנות. לגבי הבנות הבעייה חריפה במיוחד מפני שהן יותר מוגבלות בזמן. אשה שחושבת על ילדים צריכה להינשא עד גיל עשרים וחמש. אחרי־כן היא כבר בסיכון. יכולות להתעורר אצלה בעיות בלידות. ויש כאן רווקות. יש חוקות.

"ביום של החתונה לא הייתי בכלל בארץ. אני עובד במכון הייצוא, ובאותו זמן הייתי בשליחות בחו"ל. הסיפור הזה עובר עלי קשה מאוד. נישואים מחוץ לעדה זה אצלנו דבר לגמרי לא טבעי. כמעט כולנו קרובי משפחה. גרים יחד בשכונה אחת. הדת מקשרת אותנו. יש מצב של שמירה הדדית. יש ביקורת. אני חושב שעד שכן אדם לא קורה לו דבר כזה, הוא לא יודע איך ינהג.

"אחר הדברים שנתנו דחיפה לעזיבה שלה זה ההבדל בין בן לבת. לבן מותר לצאת עם יהודיה, גם להתחתן איתה – ובלבד שהיא תיהפך לשומרונית. ההפך לא יתכן, כי האשה הולכת אחרי בעלה. גם היהודיות לא שמחות להצטרף לקהילה שלנו, כי זה לא דבר קל, אבל יש תקדימים. הנה, אמא שלי, למשל, היתה יהודיה. לעומת זאת אני לא מכיר שום מקרה של יהודי שהצטרף לשומרונים.

"אצל הדרוזים, לדוגמה, יש שיוויון. גם הבנים וגם הבנות חייבים להינשא רק לדרוזים. הרבה צעירים שומרונים יוצאים לבלות עם בנות יהודיות במקום עם שומרוניות. האם בצורה כזו אפשר לשמור על 'משמעת פנימית' בכדי למנוע כל אפשרות שהעדה הזו תיכחד? הייתי מנסח את השאלה כמו שניסח בזמנו פלאטו שרון –'מה הם עושים בשביל מדינה'?

"אורנה עזבה אחריה שדה שרוף. במקרה כזה מישהו חייב להיות הקורבן. או היא – או אני. ואני הקורבן. אני בא במגע עם העדה. אני זה שחינכתי או לא חינכתי את הילדים. אני אמרתי לה: 'את יודעת שהעסק הזה ישפיל אותי. שמצוות 'כבד את אביך' זה לא לכבד בקפה.' לא היה איכפת לה. היא קמה והלכה.

"ואם בת שומרונית נישאת ליהודי ואחרי־כן, מסיבות שונות, מתגרשת – מה תעשה? אין לה לאן לחזור. בערבית יש פתגם כזה ש'מי שעוזב את השורשים שלו נשאר בלי שורשים'.

"מה היתה האלטרנטיבה שלה? היא היתה יכולה להישאר כאן. אין בת שלא יכולה להתחתן. השאלה שעומדת בפניה היא האם תהיה מוכנה לקחת את הגבר שמייעדים לה. יש בנות כאלה. נשארות רווקות, אבל נשארות בעדה.

"האם אני, בתור אבא, רואה בזה פיתרון? לא יודע. אנחנו על פרשת דרכים. לפני חמישים שנה היה יותר קל. אבא היה אומר לבת מה לעשות, והיא קיבלה את הדברים. לא היתה אומרת 'אני אוהבת' ודברים כאלה. היום מתחילים עם לאהוב, וזה בעייה. בפרט אצלנו, שמספר הצעירים כל־כך מוגבל.

"עדה ומשפחה – זה הולך ביחד. מי שעוזב את העדה, עוזב גם את המשפחה. בגלל זה בן־אדם חושב

(המשך בעמוד הבא)

"איבדתי בת, אבל לא רק. גם את הכבוד שלי בעדה איבדתי. מה אומרים? 'לא ידעת לחנך טוב את הילדות שלך'. אצלנו בעדה האב חייב לכפות את דעתו. הדת צריכה לעמוד במקום הראשון. אין בת שלא יכולה להתחתן. השאלה היא האם תהיה מוכנה לקחת את הגבר שמייעדים לה. ויש גם בנות שנשארות רווקות, אבל נשארות בעדה".

(המשך מהעמוד הקודם)
פעמיים אם כדאי לו לאבד את המשפחה שלו. האם בגלל האהבה כדאי להקריב כל־כך הרבה קורבנות?"

טובה:

"אז על מי התנפלו? עלי. על האמא. אני רציתי להיות לידה בזמן הטקס. הלכתי לחתונה. בטח הלכתי. זו הבת שלי, ואני לא מתכוונת לוותר עליה. הם החרימו אותי. אף אחד לא מדבר איתי. זה לא מפריע לי, כי אני שומרת על הדת שלי לא בשבילם. יש לי חברה משלי. חשוב לי שהילדים יהיו מאושרים. הייתי שמחה אם בתי היתה לוקחת שומרוני. רציתי לעזור כמה שאפשר, אבל פה לא מפרגנים. לבת האחרת כבר מציקים. שופטים אותה על סמך מעשי אחותה. אני מקווה שהעדה תדע איך למשוך אותה. אם לא – בתולות זקנות אני לא מגדלת בבית.

"אורנה רצתה להתחתן. להקים בית. 'גדלתי בבית עם אהבה, ראיתי את האהבה, וככה גם אני רוצה'. את זה היא היתה אומרת בוויכוחים שלנו. אבא שלה העמיד עצמו עם העדה – נגדה. היא אמרה: 'אתה לא תחיה במקומי את החיים שלי'. וגם היה ידיד שהכירה בעבודה. ידיד נפש. הוא היה מנחם אותה. אהב אותה, אבל לא לחץ עליה. הם החליטו להתחתן, ואנחנו לא קיבלנו אותו. בתור ידיד – כן, אבל לא בתור חתן. רצינו חתן שומרוני.

"לקראת החתונה התכוננתי כמו כל אמא. תפרתי לי בגדים, אני מתעסקת בתפירה ועיצוב אופנה. לקחתי את הבנות ואת הבן, והלכתי. בעלי לא היה בארץ. לפחות לא היתה הרגשה שהוא נשאר בבית וחושב כל הזמן מה קורה עכשיו בחתונה. לפחות זה היה טוב. עמדתי בפתח לבד לקבל את האורחים. בטח שזה כאב, מה – אין לי בעל? לילדה שלי אין אבא שייקח אותה לחופה? אתי, שעזב את העדה מזמן, הוא שהוביל אותה.

"מי שעוזב את השורשים שלו נשאר בלי שורשים? אולי. ואולי הוא מוצא שורשים אחרים?

"בלילה אני ישנה בלב שקט. אורנה נמצאת בידיים נאמנות. יש לה משפחה שאוהבת אותה. היא מאושרת. ראית את עדי? איזה קסם של תינוקת! איזה חיוך! אני הולכת אליה. בהתחלה היא גם באה אלי. היו שאמרו לבעלי – 'תגרש את אשתך', אבל אנחנו לא יכולנו. אנחנו יותר מדי קשורים. היו גם דיבורים יותר חמורים. היום אף אחד לא יודה בזה, אבל אני יודעת שהיה מי שאמר לו 'תהרוג אותה. אתה האבא, ויש לך זכות.' איכפת להם שהוא היה גומר את החיים שלו בכלא, את חושבת?

"ומה שהיא ראתה בבית זה דווקא אבא ואמא שהתחתנו מאהבה. על זה היא גדלה. על האהבה. אז איך אפשר לדרוש ממנה שתוותר על דבר כל־כך חשוב?

"פה עושים כל מיני שידוכים. משפחה שיש לה בן ובת, תחפש משפחה אחרת שיש לה בת ובן ועושים עיסקת חליפין. זה לזו – וזו לזה. איזה אהבה? כן אוהב, לא אוהב, העיקר להתחתן. בלי ברירה.

"הנישואים לרוב הם בתוך המשפחה. נישואי בני־דודים. צעירה שבני הדור שלה מוותרים עליה, נחשבת לפחותת־ערך. אם המשפחה שלה לא רצתה בה, איזו משפחה אחרת תרצה? היא כבר שווה פחות.

"ברוך, בתוכו – אני בטוחה – הבין שהילדה סובלת ובעצם לאף אחד לא איכפת מהסבל שלה. זה המצב. יש אנשים שבעצמם נישאו מאהבה, ולילדים הם אומרים: 'לא חשוב. העיקר תתחתנו. האהבה תבוא עם הזמן.'

"ואם היתה נשארת בבית, העדה לא היתה רואה בזה קורבן. היו צוחקים ממנה. אם יש פה מישהי בת שלושים, אומרים עליה שהיא נראית כאילו הביאה עשרה ילדים. קדושה בעיני העדה היא בטח לא היתה. היתה הורסת את החיים שלה, ובשביל מה?"

אורנה:

"היתה חתונה יפה. מפוארת. מרגשת. אבל אבא לא היה שם. זה היה נורא. הוא אבא מקסים. חברות שלי היו באות אלינו הביתה, יושבות עם ההורים שלי ומדברות כמו עם חברים. הם מאוד צעירים. היה קשה לחשוב שיותר אני לא אדבר איתו. מתחת לחופה בכיתי כל הזמן. 'אני לא מאמינה' – אלו היו המלים הראשונות שאמרתי. אני לא מאמינה. אפילו עכשיו, אחרי כמעט שנתיים, אני מסתכלת עלינו בווידאו וחושבת שזה באמת ממש כמו סרט.

"גדלתי אמנם בין השומרונים, אבל יש לנו הרבה חברים יהודיים. גם לי. למדתי פה בתיכון, בחולון. יצאתי עם החברות, אבל כמובן בלי לפגוע בשום כלל שאנחנו, השומרונים, שומרים עליו, כך שברור שמסיבות בליל שישי היו אסורות לגמרי.

"אחרי־כן התחלתי לעבוד בבנק. אנחנו, השומרוניות, לא משרתות בצבא מטעמי דת. בתודעה ידעתי שאתחתן רק עם שומרוני. יש לי בן־דוד שהייתי מיועדת לו. בחור נחמד, בסדר, אבל בינינו זה לא הלך. התחלנו לצאת וראינו ששני עולמות. לא מסתדרים. לא היתה בינינו שום כימיה. חשבתי שיום אחד אהיה אשתו, וזה יהיה סבל.

"הכרתי בחור אחר, שומרוני. טוב, צריך להבין את מה שקורה בתוך העדה. ההסתות. הרכילות. השפיעו עליו שאני מיועדת למשפחה אחרת. הוא התייאש.

"בבנק היה בסדר. אני כזו שמתחילים איתי. אבל פחדתי. ממש פחדתי. הראשון שהיה לי איתו קשר יותר קרוב הוא מוטי, בעלי. זו היתה מין ידידות כזו. הייתי מספרת לו הכל. מאוד התקרבנו. כל הזמן נפגשנו בסתר. אף אחד לא ידע בדיוק מה הולך. רצינו אחד את השני, ופחדנו ללכת יחד. אפילו קשר טלפוני לא יכולנו לקיים. מצד שני ראיתי שאני מתקרבת לגיל 24. בחור שומרוני רציני לא נראה באופק.

"כשהמשפחה התחילה להבין מה קורה איתי, עשו וועידת־חירום. אבא, הדוד, הבני־דודים והכהן הגדול. הכהן אמר: 'אז שתישאר רווקה.'

"הבנתי שאין לי מה לחפש. ימים ולילות הסתובבתי עם המחשבות האלה. ובן־אדם הרי חי רק פעם אחת. ראיתי שהדרך היא ללכת ולחיות את החיים שלי. לפני שעזבתי היה ריב מאוד רציני. אבא התחיל לדבר על הבן־דוד השני. אמרתי שלא ידבר איתי על אף אחד. אני לא איזה חפץ שמעבירים מיד ליד. בוקר אחד לקחתי את החפצים שלי, ועזבתי.

"התחלתי תהליך גיור. בסוף התהליך ראיתי את עצמי מתחתנת.

"בין עזיבת בית ההורים לחתונה עברה כשנה. אבא מאוד לחץ לחזור. היה שולח לי מכתבים. זה היה נוגע ללב. היו שם דברים כמו שאם אני הולכת, הוא לא יכיר בי יותר כבתו. שמהדרך הזו אין חזרה. אני חושבת שזו היתה השנה הקשה ביותר בחיים שלי. מצד אחד אני אוהבת את אבא, מצד שני את מוטי. שנינו עברנו סבל נורא. אם היית רואה אותנו אז, איך נראינו – משהו נורא. בסוף הבנתי שעם אבא את לא חיה את כל החיים שלך. קיוויתי, ועדיין אני מקווה, שהוא יתרכך ויבין. שיום אחד הנכדים שיוולדו ישברו את המחיצה".

האב ברוך והאם טובה: "בבית היא ראתה אבא ואמא שהתחתנו מאהבה. על זה היא גדלה. על האהבה. אז איך אפשר לדרוש ממנה שתוותר על דבר כל־כך חשוב?"

מוטי:

"ואני אף פעם לא חיפשתי לפגוע בכבוד שלום. אמרתי לה בהתחלה שזו צריכה להיות החלטה שלה. ואם היה לה קשר עם שומרוני, אם קודם היא היתה מוצאת שם את העתיד שלה, אני לא הייתי נלחם. אפילו שמהרגע הראשון אהבתי אותה. לא רציתי להרוס שום דבר.

"הכרתי אותה בבנק. אני מתעסק בשיפוצים ועשיתי שם עבודות חשמל. בהתחלה היא לא סיפרה לי שהיא שומרונית. יצאנו בלי שום התחייבויות. אחרי־כן הקשרים התחילו להתהדק. ברגע ששמעתי שהיא שומרונית, לשנייה זה עשה לי בעייה. אני ממשפחה רתית, אבל למשפחה שלי היה חשוב שיהיה גיור כמו שצריך. וזהו. בסך הכל הרי זו כמעט אותה דת.

"לא רציתי ללחוץ עליה. ביקשתי לדעת מה הכיוון שלה. ראיתי שהיא בין הפטיש לסדן, אבל האהבה בינינו היתה גדולה מדי. אני לא הייתי יכול לוותר עליה, והיא לא היתה יכולה לוותר עלי.

"הפגישות שלנו תמיד היו בסתר, תמיד חטופות. היתה באה, ואחרי חצי שעה אומרת פתאום 'אני מוכרחה ללכת'. ממש בורחת. ביציאות האלה היה בעיקר פחד. הביתה אליה לא הייתי יכול להתקשר, כי היו סוגרים לי את הטלפון. התקשרתי אליה לעבודה, וככה קבענו להיפגש. לפעמים הייתי מחכה לה והיא לא היתה מגיעה. אבל ידעתי שהיא אוהבת אותי. הבנתי שאם – למרות כל הקשיים ומה שעובר עליה – היא ממשיכה לפגוש אותי, אז היא באמת אוהבת. זה נתן לי כוח להמשיך. הבנתי שגם היא לא מוכנה לוותר עלי.

"מההתחלה היתה התאמה בינינו. טלפאתיה ממש. האמנו שאנחנו מיועדים זה לזו. היתה אמונה שבסוף נתחתן, קרה גם שעקבו אחרינו. אבל גם אם סתם, בלי כוונה, מישהו היה רואה אותנו יחד, אחר כך בבית הכנסת היה בלגן. היו באים לאבא שלה ויורדים עליו.

"אפילו בתקופה שלפני החתונה, היא היתה יושבת הרבה ובוכה. הייתי אומר לה: זה החיים שלך. תגיד שתחליטי לחזור לעדה, אז מה? תתחתני בלי אהבה, ואחר כך תסבלי.

"סוף סוף החתונה. היה נורא שמח. כולם ידעו מה עברנו עד אותו יום. זה שרואים אותה בסרט הווידאו אומרת 'אני לא מאמינה...' אחרי שבעת מדורי גהינום שעברנו, כל המכשולים שגברנו עליהם, זה הדבר הכי מרגש. הידיעה שזהו: הגענו למה שפיללנו.

"לי אישית אין שום דבר נגד השומרונים. אנשים נחמדים. כמו כולם. מכניסי אורחים. בסדר. אבל בעניין שלנו הם דיברו. היתה אחת מהעדה שניסתה להפריע בחופה. עשתה בחוץ. גיסי אמר לה שתסתלק. שמענו ושים מאנשים מתוך העדה ששמרו איתנו על קשר, שלאשה הזו יש כוונה להרוס את החתונה. באותו לילה לא נרדמתי. חשבתי מה אני צריך לעשות. אולי תלונה במשטרה, תביעה. בעצם הייתי בא ומרסק אותה, אבל עצרתי את עצמי. כמו מחסום. אמרתי לעצמי – העיקר שתתחתנו!

"מדי פעם גם עכשיו אנחנו שומעים שהם מוציאים עלינו כל מיני שמועות זדוניות. למרות שתיכף אחרי החתונה קנינו דירה. הסתדרנו בבית. זה נמשך אפילו אחרי שנולדה הילדה.

"בשביל ההורים שלי אשתי היא כמו בת. אוהבים אותה, מה זה אוהבים וגם אני, את ההורים שלה אני אוהב. אני מבין את האבא, מבין את כל המצב. נורא כואב לי מה שקורה שם עם האמא. אמא שלה בכלל לא אשמה. ולמה הם מחרימים אותה? מה היא עשתה?"

146 נפשות ב־1917 – 529 ב־1987

השומרונים בישראל הם שריד לעם עתיק, בן למלכות ישראל הקדומה, שבמאות ה־4 וה־5 לספירה מנה כמליון ומאתיים אלף נפשות שישבו בערים וכפרים רבים בארץ ישראל, מדרום סוריה ועד צפון מצרים. גזירות, רדיפות, פוגרומים והמרות דת מאונס דילדלו את העם הזה עד ל־146 נפשות בלבד בשנת 1917. החל משנות ה־30 של המאה שלנו, חל בתולדותיהם מפנה לטובה. הקהילה נמצאת בהתפתחות הדרגתית בכל התחומים, ובצד התואר 'הקהילה הקטנה והעתיקה ביותר בעולם', נחשבים השומרונים גם לקהילה הצעירה ביותר.

בכל הזמנים הם לא איבדו תדמיתם וייחודם כעם. הם כותבים בכתב משלהם – הכתב העברי העתיק; דוברים בלשון משלהם – המבטא העברי העתיק שהיה שגור גם בפי היהודים עד תחילת האלף הראשון לספירה; אמונים על מסורת היסטורית ייחודית בת אלפי שנים, מימי כניסת בני ישראל לארץ בראשות יהושע בן נון ועד ימינו.

השומרונים מודרכים על ידי ארבעה עיקרי אמונה: אל אחד, אלוהי ישראל; נביא אחד, משה בן עמרם; כתב קודש אחד, חמישה חומשי תורה, תורת משה; מקום קודש אחד, הר גרזים. לאלה נוספת האמונה ב"תהב" בן יוסף, שיהא "נביא כמשה" ויופיע באחרית הימים.

השומרונים חוגגים את חגי התורה בלבד – שבעה מועדים, מפסח ועד שמיני עצרת. הם אינם חוגגים את פורים וחנוכה. בערב פסח מוקרב קורבן הפסח של השומרונים על הר גרזים.

השומרונים יושבים כיום בשני מרכזים: כמחצית הקהילה בשכם, והשאר בחולון. בראש העדה עומד הכהן הגדול שהוא גם ראש משפחת הכהנים בני איתמר בן אהרון הלויים. שלושה בתי האב האחרים מתייחסים אל בני יוסף: צדקה הצפרי ממנשה; דנפי ומרחיב מאפרים.

השומרונים מלים את בניהם ביום השמיני. ילד וילדה המסיימים קריאת תורה נחשבים 'חותמי תורה'. היתקשרות בין בני זוג נעשית בשלושה שלבים: קידושין, אירוסין ונישואין. רק השלב הראשון ניתן להתרה ללא גירושין. מקרי הגירושין נדירים. הנפטרים נקברים בבית־העלמין בהר גרזים או בחלקה השומרונית בקרית שאול, ת"א.

בינואר 1987 מנתה הקהילה 529 נפשות, מהן 238 נשים וילדות, 291 גברים וילדים. מהמבוגרים – 210 נשואים, 27 גרושים ואלמנים.

להיות ישראלי בן הקהילה השומרונית משמעו לדבוק בארבעת סימני הזיהוי וההזדהות הבאים: יישוב ארץ ישראל מבלי לעזובה לעולם; השתתפות בטקס קורבן הפסח על הר גרזים; שמירת שבת ככתבה וכלשונה בתורה; שמירה קפדנית על דיני טומאה וטוהרה ככתבם וכלשונם בתורה.

הערה:

(הדמות הבאה בנויה מפסיפס של אנשים. הזדמן לי לשוחח עם צעירים שומרונים הן ברב־שיח, הן בפגישות בארבע עיניים. הם העדיפו שלא להחשף. בשנת '82 התפרסמה בשבועון ישראלי כתבה בכותרת "הנידונים לרווקות". מישהו מהם אמר שם שהוא יעדיף לשאת יהודיה מתוך אהבה, ולא שומרונית מתוך הכרח. המשפט הזה עשה לו אחרי־כן הרבה צרות. היום, לאחר שניכוו, מגלים הצעירים השומרונים זהירות יתרה.

סיבה נוספת לזהירות: הצעיר השומרוני המצוי יעדיף לא לדבר על הבעייה הספציפית שלו, בייחוד אם ה'בעייה הספציפית' נמצאת מחוץ לעדה. הוא יעדיף לשמור על דיסקרטיות. על הבעייה הכללית של בני העדה הצעירים – בבקשה. בסך הכל הם רוצים לחיות בשקט, להמשיך בחיי היומיום בלי שהחברים בחוץ, במקומות העבודה, יצביעו עליהם, בלי שאנשים מתוך העדה יתלוננו עליהם. הם אינם רוצים לדבר על הצעירות שעזבו. בעולם שלהם הן לא קיימות יותר.

אגב, רבים מאלה שראיינו כאותה כתבה בשנת '82, עדיין רווקים.)

צעיר שומרוני:

"מה שמפחיד צעיר שומרוני זה הידיעה שהוא יתחתן עם שומרונית – וזהו. זה שיקול די כבד, חברים שלנו 'בחוץ' יכולים להתחתן היום, להתגרש מחר ושוב להתחתן. אנחנו לא יכולים. זוגות רגילים יכולים להתגרש בגלל כל מיני בעיות, מין וכל זה. אנחנו לא נתגרש. אנחנו גם לא מכירים את הבחורות לפני שמתחתנים איתן. לא שוכבים איתן, לא חיים איתן. קצת יוצאים יחד, אולי איזו נשיקה, השאר זה ניחוש.

כל אחד מאיתנו חושב לעצמו: אני הולך להתחתן פעם אחת בחיים, אז צריך לבחור את הבחורה הכי סבירה. לא מדברים על אהבה בכל מקרה, אבל בהחלט חושבים על זה שאצלנו זה מאוד רציני, שהולכים עד הסוף. כאן אתה לא מתחתן רק עם הבחורה, אלא גם עם כל המשפחה שלה.

כמובן שיש כאלה שנבהלים מהבעייה הדמוגרפית. שהעובדה שיש פחות בנות מבנים מלחיצה אותם, והם יקחו כל מי שרק יציעו להם.

גם הנושא של 'עיסקת חבילה' אולי נשמע אבסורד, אבל בציבור שרוצה לשמור על ההומוגניות שלו זה די מובן. ההיסטוריה הוכיחה שנישואים מעורבים עלולים להיכשל, ואילו נישואים מקרב בני העדה מאריכים ימים.

"אין פה 'מלחמות רחוב' על הבחורות, למרות שבדרך כלל השומרוניות מצטיינות ביופי. רובן ביתיות. כתור שנושא נערה שומרונית יודע שהיא מיומנת בטיפול בבית, בילדים. שיהיו לו חיי משפחה מסודרים. עם יהודיה זה קשה. קשה להרגיל אותה למינהגים שלנו. דיני טומאה וטהרה, למשל.

"נכון ששמענו הרבה על כך שנישואים אצל קרובים קרבת־דם עלולים ליצור בעיות גנטיות. עברנו הרבה בדיקות בתחום הזה. אמרו לנו שבסך־הכל ההבדל בינינו לבין האוכלוסיה הרגילה, בתחום הזה, הוא רק באחוז אחד של סיכון. חוץ מזה, היום אפשר לבדוק את בריאות הולד עוד במהלך ההריון.

"אנחנו לא מתייחסים בסלחנות כלפי חריגה מהמנהגים שלנו. אנחנו לא יכולים להתייחס בסלחנות. אנחנו רואים בעדה מקור לגאווה. מיסגרת דתית וחברתית. לא נרשה שייפערו בה סדקים. אנשים מבחוץ עשויים לחשוב שזה לא מתאים לעולם המודרני, אבל אנחנו מקפידים על משמעת פנימית בכדי למנוע כל אפשרות שהעדה הזו תיכחד.

"הסכנה הכי גדולה שלנו (במרכאות כפולות) הם היהודים. הקירבה הזו שבינינו. הזמין הרב. הזיכוך המתמיד. הפיתויים. כל הזמן אנחנו חייבים לעמוד על המישמר. לא להיטמע. רק לא להיטמע." ■

זבח חג הפסח בהר גרזים. השומרונים חוגגים את חגי התורה בלבד – שבעה מועדים, מפסח ועד שמיני עצרת.

שיפודים

משהו:

(ששלח ישי קורן)

מהודעות המנהל: ביום רביעי הקרוב עצרת נגד כפיה דתית ההשתתפות חובה.

פועלים כמלה מתהפכת

"שים, שים את זה בעמוד שלך בעיתון", כותבת אורנה דן מיישוב ספר ששמו יקפיץ כל קורא מתונך. זו סיבה מספיק טובה, אם כן, כדי להדפיס את כתובתה של אורנה בתענוג: אלון מורה, שכם.

וזה מה שהיא רוצה שאני אשים בעמוד שלי בעיתון:

כשהייתי ילדה הערצתי מאוד את תנועת העבודה. אנשים שמרדו בטיפוס היהודי הגלותי שכל חייו עסקי אוויר. באו לכאן ובראו ישראלי חדש: פועל, עובד, מתפרנס מעמל כפיו. תמיד כשעברתי ליד בנק הפועלים הייתי בטוחה שבפנים נמצאים אנשים עם ידיים מלוכלכות ממלט ומאדמה, הם לבושים בגדי עבודה, ויש שם מקום להניח את המכוש לפני שניגשים לחבר הפועל שליד הדלפק. פועלים. במקרה יש להם גם בנק. היום הסבירו לי, בפרסומת, מה זה "פועלים":

"בוא ותראה איך פועלים טוב יותר, בוא ותראה איך הכסף שלך עובד בשבילך".

פסוק השבוע

לפני איזה זמן התפרסם ב"מעריב" פסוק השבוע כדלקמן וכדלהן:

שר הבטחון יצחק רבין: הם (גוש אמונים) בונים שיכונים, ואנחנו נאלצים לגייס מילואים כדי לשמור על השיכונים הללו.

מה פסוק השבוע? זה פסוק ארבעים השנה. משפט שאין כמותו, המעיד על אומרו. ובגלל שאומרו לא היה אומרו בלי לשמוע ולקרוא אותו קודם במקום אחר, ובלי לקבל טפיחות על שיכמו לאחר שאמר אותו, המשפט הזה מבשר את הסוף הקרוב מאוד, אם הוא יהיה גם משפט השבוע הבא.

אשר אפרתי מנתיבות, שגם הוא קרא את פסוק השבוע, שלח לי מכתב קצר כזה:

"התוספת שלי היא:

אשר אפרתי, מילואימניק: הם (התק"ם) בונים קיבוצים בגבול הצפון, ואני נאלץ לשמור עליהם מאז השירות הסדיר.

האגף הנוסף של טואלט־לנד

לפני זמן לא רב הניחו לי לפרסם בעמוד זה קטע לגמרי מטומטם המציע להקים מוזיאון לבתי שימוש, ואף מפרט את אגפי המוזיאון השונים. ממש נחרדתי כשקראתי את זה בדפוס. זהו, חשבתי לעצמי, הגזמת. לא יהיה אף אחד שיבין מה אתה מקשקש.

דווקא היום הדואר הביא כמה מעטפות שממשיכות את הרעיון ומוסיפות עליו. התנועה להקמת מוזיאון לבתי שימוש תופסת תנופה ועוצמה. משה שביט, למשל, מקרית־אונו, מספר שבציריך, במשרדי הביוב העירוניים, יש מוזיאון המוקדש להתפתחות שירות הביוב העירוני. "אך זהירות", הוא כותב, "בטרם תצא לבקר במוזיאון עשה צרכיך, כי במוזיאון המוקדש לשפכים של כל העיר אין טואלט ציבורי".

טראח, הכנסתי לעצמי מכה במצח. איך הייתי יכול לפספס רעיון חשוב כזה. הרי זה הכרחי. חובה שבמוזיאון לבתי שימוש לא יהיה בית שימוש למבקרים. הרי לכם עוד הוכחה שאפילו על רעיון פשוט לכאורה אינני יכול לחשוב לבד, ושאסור למהר לפני שבונים את טואלט־לנד, כי מחוסר תשומת לב עוד אפשר לבנות שם שירותים ציבוריים ולהרוס את כל היופי.

מכתב אחר, הדן בצדדים הספרותיים של מוזיאון כזה, הגיע ממרים פורטמן מפתח־תקוה. היא שוקלת להקים מוזיאון כמפורט בקטע, אבל מתפלאה איך זה שלא תיכננתי אגף לבתי־השימוש בספרות. בין היתר היא מזכירה ספר בשם "ארץ הבבילונגי", ובו "מסופר על ארץ בה האכילה בושה, השיניים והלשון איברים אינטימיים, ואילו החירבון (סליחה) חווייה חברתית מלווה טכסיות רבגונית. מקומה של האסלה במרכז הסלון, היא שקופה, וסביבה מתנהלים חיי המשפחה והחברה".

מה שמזכיר לי גם סרט של לואי בונואל, "סוד הקסם הבורגני", וגם שם בן תרבות מהוגן יושב על האסלה בצוותא עם רעיו לערב חברתי מכובד. בשעה ששוחחתי על העניין החשוב הזה עם ידידה היא סיפרה לי שבתקופה הרומנטית הגיעו דברים עד כדי כך, שלאוהבים תיכננו ארמון אהבים בה רומנטי, שאפילו בנו שם בתי שימוש זוגיים. וליד רומא, באוסטיה, ראיתי שורת בתי שימוש במרחצאות הרומאיים, וברור לחלוטין שזה מקום לשבת ולפטפט בו עם רעים אהובים.

לא אסחף, ואעצור כאן את זרם האסוסיאציות, שלא בא אלא להרגיש לאן אפשר להגיע כשמתחילים לחשוב בצורה יסודית, ולא חפיף כמו שנכתבה טיוטת ההצעה הראשונה למוזיאון.

ולסיום אביא רק את מה שכתבה לי רותי גודינגר מגבעת סביון:

"כשהותנו בארה"ב לפני שנים מספר ביקרנו בהרי הפוקנו בפנסילווניה. בחנות מצאנו (וקנינו) את הימקש דלת בית השימוש, שצילומו מצורף. הוא עשוי מעץ יפה, ועליו פטיש עץ קטן לנקישה. מיותר לציין שהוא מיועד לתלייה על דלת השירותים מבחוץ. רשאי הנך לתרגמו חופשי".

וזה אשר כתוב שם:

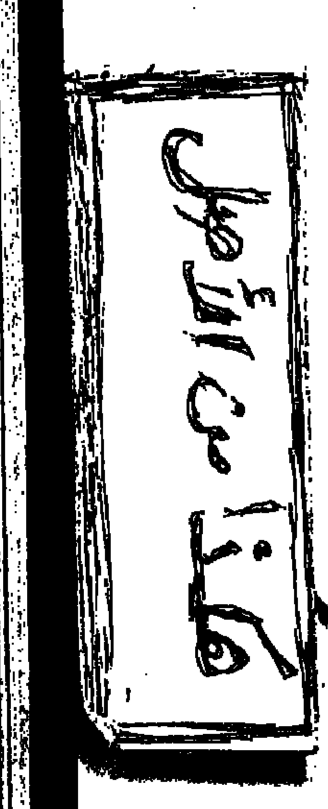
נקישה אחת:
אני מחכה, אל ראגה.

שתי נקישות:
בציפיה מתוחה.

שלוש נקישות.
מהר, כנאדם, מהר.

ארבע נקישות:
אתה יודע מה? לא חשוב כבר.

מאיר עוזיאל

עוזי עוזי

(המשך מעמוד 8)

הבחירות של המערך, לבד מתפקידך כמזכ"ל. מבחינות על גורליותן של הבחירות הללו. אינך חושש מאחריות? הרי אם תפסידו בבחירות – יאשימו אותך.

"אני לא רואה הבדל גדול בין תפקידי כמזכ"ל לתפקידי כראש מטה הבחירות. מהרגע הראשון שנבחרתי ידעתי אני וידעו כולם שאני הולך להיות מזכ"ל דומיננטי. אני אומנם חשבתי ששמעון פרס צריך לעמוד בראש המטה. בכל מדינה אחרת המועמד לראש הממשלה הוא גם האיש האחראי על מערכת הבחירות. אבל פרס סרב, ונימוקיו היו מאוד מקובלים עלי. איך שלא יהיה, העול הרציני ביותר בשנה הקרובה ייפול על כתפיו של פרס".

מה יחסך עם שמעון פרס?

"בחירתי – לפני שלוש שנים – לתפקיד מזכ"ל מפלגת העבודה, היתה בניגוד לדעת פרס שתמך במועמדותו של מיכה חריש. באותה תקופה חברו נגדי כמה דברים: גם העובדה שתמכתי בנבון, וגם זה שהייתי קשור ליעקב לוינסון. אני מניח שאילו היה פרס מציע לי אז להיות שר בממשלתו, לא הייתי היום מזכ"ל. אבל הוא לא הציע זאת, ומה שכן הציע – להיות סגן שר במשרד ראש־הממשלה ואחראי על נושאי קליטה – לא היה מקובל עלי. 'אז מה אתה כן רוצה להיות?', שאל אותי אז פרס. 'מזכ"ל', עניתי, מבלי שיכולתי אפילו להעריך את סיכויי. העובדה שנבחרתי כפי שנבחרתי, בניגוד לדעת פרס, נותנת לי יתרון גדול. אני לא חייב כלום לאף אחד, יכול להיות עצמאי בדרכי. למרות הכל, היום היחסים בינינו טובים, אם כי לא קרובים. איני נחשב מקורב אליו.

"אני מאמין שברשימתנו לכנסת יהיו הפעם גם שמות חדשים, גם אנשים צעירים".

"כשנתיים כהן כיהן כראש ממשלה, פרס הדהים אותי. ראיתי אותו מתפקד תחת לחץ, וזה היה מדהים. גם אני עובד קשה, צריך לטפל בהמון עניינים, אבל אני מכיר אף אדם שמגיע לקרסוליים של פרס מבחינת כושר העבודה, כושר ניתוח של דברים ומלנות לטפל בבעיות".

"אצלי גם יש עוד משהו. אני לא יכול לעסוק בפוליטיקה 24 שעות ביממה. אני חייב להינתק, חייב לקבל פיד־בקים גם מדברים אחרים. אני משוגע על ספורט, ומשחק חשוב או מעניין עומד אצלי כמעט מעל לכל. כמעט שאין לי חברים הקשורים לפוליטיקה. אני מוכרח לראות לפחות סרט אחד בשבוע, וגם זה קצת מדי בשבילי. אני הכי מקנא באנשים שיכולים למצוא את כל הסיפוק שלהם בעיסוק הפוליטי. הלוואי שהייתי כזה. פרס, מבחינה זו, הוא פנומן, מסוגל להיות שקוע בנושא אחד ולהתמקד רק בו. אם צריך, הוא יכול להינתק למשך שבועות מכל הדברים האחרים החשובים לו. אני לא מסוגל".

מה השגיאה הגדולה ביותר שעשית בתפקידך כמזכ"ל?

"שכינסתי את מרכז מפלגת העבודה לדון בפרשת פולארד, זה אותו מרכז בו תקף את בכדיקות את אבא אבן. כינוס המרכז היה טעות קשה, אבל זה היה כל־כך חשוב לפרס ורבין, שהסכמתי לעשות את זה. עד היום אני מצטער על כך".

בעיתונים נכתב שלליכוד כבר יש סיסמה למערכת הבחירות הקרובות: "אל תתנו את השלטון לשתי הפלגים שמאלניות". האם המערך חשב על חלופה דומה במערכת הבחירות הקרובה?

"עדיין לא, ועד כמה שאני יודע גם לליכוד עדיין אין סיסמה. מדובר פה בכרוז עתונאי, ולא בסיסמה שכבר עברה את כל התהליכים ואושרה".

האם נכון שתקציב הקמפיין של המערך לבחירות ניתן חציו ל"קשר־בראל" וחציו למשה תאומים מ"גיתם"?

"כן".

בכמה כסף מדובר?

"עדיין לא ברור".

אבל ברור שמדובר בהרבה?

"מערכת בחירות כזו עולה הרבה כסף – לכל המפלגות".

בוא ננסה לחזות מצב היפותטי בו הטלוויזיה נסגרת, ומודיעים לכם שבמערכת הבחירות הנוכחית אין תשדירי בחירות טלוויזיוניים. זה טוב למערך או רע למערך?

"אם לא יהיו תשדירי בחירות בטלוויזיה יצולם המצב הקיים היום מבחינת אחוזי הצבעה, וצילום המצב הזה לגמרי לא רע למערך. לנו יש תמיד בעייה שהתעמולה בטלוויזיה, יותר מזו שבעיתונות הכתובה, פורטת על נימים שאי־אפשר להתעלם מהן. הבעייה שלנו היא איך לגרום לכל אלה שחושבים שאנחנו צודקים גם להצביע בשבילנו".

במערכות הבחירות האחרונה היתה ליוסי שריד השפעה גדולה על תעמולת הבחירות שלכם. עכשיו הוא בר"ץ. האם, כתוצאה מחסרונו, אתה צופה שינוי משמעותי באופי המערכה שלכם?

"בהחלט. יוסי שריד היה מאוד דומיננטי במערכת הבחירות הקודמת וכזו שלפניה. למרות זאת הוא לא ביטא לא את הרעיונות של המפלגה ולא את דרכה, אם כי הציבור התרשם שהוא דובר המפלגה, והדבר גרם נזק. יוסי שריד נמצא עכשיו במקום שמתאים לו. אבל תשימי לב לדבר מוזר: כישוריו של שריד לא עלו ולא ירדו במאומה בין '84 ל־'87. למרות זאת, היום הוא הרבה פחות חשוב מאשר אז, כי אז בכל זאת היתה לו נגיעה לעיצוב מדיניותה של מפלגה גדולה. ליוסי שריד היו בזמנו נאומים מצויינים נגד מפלגות קטנות. את הנאומים האלה לא הוא יישא במערכת הבחירות הקרובה, אלא אחרים. ולמרות הכל אני מאוד מעריך ומחבב את האיש, וכשהייתי שנתיים בארה"ב כשלית, הוא היה היחידי שנהגתי לכתוב אליו בקביעות, אחת לשבוע".

יש הטוענים שאתה בעצם מחזיק באותן דעות של יוסי שריד, אלא שאתה קונפורמיסט מכדי לתת להן ביטוי.

"לא הייתי אומר שאני קונפורמיסט, הייתי אומר שאני ריאליסט, לא הייתי רוצה שהמפלגה תיפנה לכיוון יוני מדי, כי אני יודע שעם כיוון כזה קשה לנצח בבחירות. זו הסתכלות מאוד לגיטימית בפוליטיקה. חוץ מזה, אינני חושב שדעותי המדיניות זהות לאלו של שריד".

האם אתם מתכוונים לגייס למערכת הבחירות הקרובה סופרים ידועים ופופולריים, כמו עמוס עוז או א.ב. יהושע?

"זו בהחלט אפשרות שנבדקת בכובד ראש. בכלל, אנחנו מתכוונים לשלב במערכת הבחירות אישים ידועים שהצליחו בתפקידיהם בתחומים שמחוץ לפוליטיקה: כלכלנים, תעשיינים, אנשי אקדמיה ועוד".

בליכוד אומרים שיש מוכנות להשתמש חזק מאוד בפופולריות של שר האוצר, משה נסים. מה אומרים שם, ינצלו לקצת את התעמולה שלכם שבתקופת שמעון פרס כראש ממשלה היתה

ברעם: "הבעייה שלנו היא איך לגרום לכל אלה שחושבים שאנחנו צודקים גם להצביע בשבילנו".

הבראה הכלכלית הממשית. האם יש לכם תשובה לחשיפה גדולה של אדם כמו נסים, ולהצלחותיו כשר אוצר?

"תזכרי רק כמה פעמים משה נסים הצביע עם המערך, נגד הליכוד. זה היה כך בעניין הלביא, בעניין כסף להתנחלויות ועוד. כמו אוזני שמעתי במזנון הכנסת ח"כ מהליכוד מבטיח לח"כ אחר מאותה מפלגה שהשר נסים ישלם מחיר פוליטי כבד מאוד משום שהצביע איתנו נגד הלביא".

משיחות שהיו לי עם אנשים במערך, אני מבינה שאתם מחפשים ברגע מועמדים רציניים לתציגם בבוא הזמן כשר־האוצר המיועד מטעם המערך. האם נכון שפניתם בעניין זה לאלי הורוביץ?

"בעניין זה איני יכול לומר מלה. יש כל מיני מגעים עם כל מיני אנשים, ועוד מוקדם לצאת עם שמות והכרזות".

האם תוכל להבטיח שמבין עשרים השמות הראשונים ברשימת המערך לכנסת יהיו הפעם, לשם שינוי, שמות חדשים? יותר צעירים, פנים יותר רעננות ומבטיחות מאלה שאנחנו רגילים לראות ברשימה הזו?

"להבטיח אני לא יכול, אבל אני מאמין שברשימה יהיו הפעם – ולא במקומות האחרונים דווקא – גם שמות חדשים, גם אנשים צעירים. בפעם הראשונה בתולדות המפלגה אין יותר ועדות מסדרות למיניהן, כולם בוחרים בכולם, אין שריונים ואין שתדלנויות. זה בוודאי ישנה את פני הרשימה, אבל איני יכול לצפות מה יהיה בה. איני יכול לקבוע. רק חברי המרכז יכולים. זו מהפכה אדירה במפלגה כמו שלנו, ונראה מה יהיו תוצאותיה".

חברים במה שמכונה "המחנה הניצי" של המפלגה טוענים שיש נסיונות רציניים לקדם את חיים רמון ויוסי ביילין למקומות מרכזיים ברשימה, אפילו לתפקידי שרים בממשלה אם אתם תרכיבו אותה. יש בזה אמת?

"נגמרה התקופה בה מישהו היה יכול לקדם מישהו אחר. חיים רמון ויוסי ביילין, כמו כל אחד אחר, יעמדו לבחירה במרכז – אם הם יחליטו על כך, כמובן – והחברים יצטרכו לבחור".

"שמעתי ח"כ מהליכוד מבטיח לח"כ אחר שהשר נסים ישלם מחיר פוליטי כבד משום שהצביע איתנו נגד הלביא".

מחכה לך שנת בחירות שמשמעותה בשבילך, בין היתר, ריצה למאות סניפים ברחבי הארץ, אלפי שיחות עם פעילים, הרצאות, ראיונות, פגישות. עומס רציני. איך עומדים בזה? איך נפגשים עם חברי שלושה סניפים ביום אחד, עונים לכל השאלות, מנסים להחדיר משיבציה בכל־כך הרבה אנשים? לא נמאס? לא משעמם?

"לומר לך שאני נהנה מכל רגע שאני יושב כאן יהיה שקר גס. על חלק גדול מן הדברים שאני חייב לעשות שאני לא בדיוק מת. אבל מצד שני, אני לא יכול להתעלם מחשיבותם. אין ספק שהבחירות הקרובות תהיינה גורליות, יכריעו במידה רבה את עתידה של ישראל. מי שחושב שהוא יכול להשפיע על דברים דרך שיחות בארוחות צהריים או קיטורים של יום שישי, טועה בהחלט. מי שרוצה להשפיע חייב לעבוד קשה, חייב לעשות גם דברים שהוא לא בדיוק נהנה מהם, בלשון המעטה. קיבלתי על עצמי אחריות אדירה, ואני מחוייב.

"במשך כל חיי אני בקונפליקט עם הפוליטיקה. החיים הפוליטיים אמנם לא עושים אותי מאושר, אבל אני רוצה לדעת שיש לי יכולת לעצב דברים במפלגה גדולה שמשפיעה על עתיד חיינו".

יעל פז־מלמד

גאון

(המשך מעמוד 15)

לבגין כמועמדים לנשיאות המדינה את יצחק נבון ואת אנדרה שוראקי – אינטלקטואל יהודי צפון־אפריקני, שחיבר ספרים רבים בצרפתית על תולדות יהודי צפון־אפריקה ואשר שימש בעבר כחבר הנהלת הסוכנות היהודית וכיועצו של דוד בן־גוריון ז"ל לעניין מיזוג הגלויות. בגין דחה את מועמדותו של שוראקי, והליכוד דחה את מועמדותו של נבון. במקומו הציעו את הפרופסור שווה ממכון ויצמן. נוכח ההתנגדות בכנסת למועמדות זו, ביקש בגין מנסים גאון להסכים לכהן כנשיא המדינה. גאון דחה את המחווה והפציר בבגין לתמוך ביצחק נבון. אין ספק כי ללחץ הזה היה משקל מסוים בבחירתו של נבון.

מערכת הקשרים בין בגין לגאון חרגה מהתחום הצר של דאגה לקידומם של בני עדות המזרח. כך, למשל, בשל מוצאו הסודאני וההיקף המגוון של עסקיו, הזמין הנשיא סאדאת את גאון להשקיע מהונו וממרצו במפעלי פיתוח שונים במצרים. כתוצאה מפנייה זו נוצרו קשרים הדוקים בין גאון לבין השגריר המצרי ליד מוסדות או"ם בז'נווה. לאחר המהפך פנה השגריר המצרי לגאון וביקש בשמו של סאדאת פרטים על בגין ועל תכונותיו. גאון ריוות לבגין על הבקשה, ובשבועות הבאים מצא עצמו מעביר מסרים בין קהיר לירושלים. וכך, כשסאדאת הודיע על כוונתו לבקר בירושלים, מיהר השגריר המצרי בז'נווה להודיע לגאון כי ההצהרה רצינית וכי סאדאת מבקש מגאון להבהיר זאת לבגין. בשל ה"בלדרות" הזאת – ולא בשל תרומות לליכוד, כפי שפורסם או בטעות – הוזמן גאון להיות נוכח בירושלים בעת ביקור סאדאת, ואחר־כך גם להילוות אל בגין בביקורו באיסמאעיליה ב־25 בדצמבר 1977. לאחר חתימת חוזה השלום הישראלי־מצרי, היה זה נסים גאון שהגה את הרעיון לביקורו של סאדאת בבאר־שבע, באפריל 1979. בגין גמל לגאון כשצרף אותו לפמלייתו בטקס קבלת מחצית פרס נובל לשלום.

מאוחר יותר תרם גאון 400 אלף דולר, לשיקום בית־הכנסת הגדול בקהיר "שער השמיים", ונרתם גם לשיקום בית־הכנסת העתיק ע"ש אבן־עזרא, שבו נתגלתה בזמנו הגניזה הקהירית. ביוזמתו נרכשה גם הקרקע המקיפה את חלקת־הקבר של הרב יעקב אבו־חצירא בדמנהור, שבאיזור הדלתא של מצרים, שהפך לאתר לעליה־לרגל של יהודי צפון־אפריקה.

מאז ההדלפות מחוגי הליכוד על מצוקתו הכספית של נסים גאון לפני למעלה משלוש שנים, הצטננו במקצת קשריו עם כמה ממנהיגי התנועה. יחסיו האישיים עם יצחק שמיר הם קורקטיים מאוד. לעומת זאת, בשל קירבה בהשקפות המדיניות בינו לבין שמעון פרס, התהדקו מאוד באחרונה יחסיו עם מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ. פרס נועץ בו לעיתים בענייני אפריקה וכיחס למדינות שאין לישראל קשרים עימן.

גאון, האיש שהקים אימפריה כלכלית אדירה הפרושה על ארבע יבשות, הוא איש שיחה נעים ותרבותי ודיבורו זהיר ומאופק. בשל מעמדו כנשיא הפדרציה הספרדית העולמית, הוא מנסה לשמור על איזון ביחסיו עם המפלגות הגדולות. הוא אומר: "אני שומר על יחסי ידידות עם כל המפלגות, אך כמובן שיש לי דעות משלי. אינני רוצה להתערב בפוליטיקה הכללית בישראל, אך אין פירוש הדבר שאסור לי להביע דעה בנושאים העומדים על הפרק. אני ידידו של שמעון פרס ותומך ברעיונו לכנס ועידה בינלאומית, כדרך למו"מ ישיר בין ישראל לשכנותיה הערביות. אני סבור שעניין השלום הוא כה חיוני לישראל, עד כי חובה על כולנו לפעול למענו. ישראל שוכנת בליבו של המזרח־התיכון. היא צריכה להיפתח לפני שכנותיה. השלום יביא לה בטחון ושגשוג כלכלי ואפשרויות התעסוקה בה יגברו. במצב של שלום, אפילו העליה לישראל תיגבר, יען כי העולים החדשים ירגישו בטחון וייפתחו להם אפשרויות כלכליות חדשות. אני בעד מדינת ישראל חזקה ובעלת רוב יהודי ברור. כל אימת שאני בא לישראל, אני רוצה לחוש כי זוהי מדינה יהודית. יש בישראל, כמובן, מיעוט ערבי שצריך ליהנות משוויון־זכויות, אך אסור לישראל להוסיף ולהיראות כמדינה של כובשים".

שיחה עם נסים גאון בענייני מפלגות איננה יכולה שלא לגעת בתמ"י ובסיוע הכספי שהעניק לה. דומה כי זו הפעם הראשונה שגאון מסכים לדבר בגלוי־לב על נושא עדין זה: "במשך כל השבועות של משפטו הראשון, ח"כ אהרון אבו־חצירא היה משוכנע שיופיע במקום השני או השלישי ברשימת המפד"ל לכנסת. אך להפתעתו הוא גילה שמבקשים להציב אותו במקום השישי. אבו־חצירא צלצל אלי לז'נווה וביקש עזרה להקים רשימה משלו. לא רציתי לתמוך ברשימה ספרדית טהורה. ידעתי כי יאשימו אותי מיד בנסיון לפלג את העם, בעוד שכל שנות חיי פעלתי למען אחדותו של העם ומעולם לא שאלתי למי הולכים הכספים שתרמתי למגבית ולמוסדות שונים בישראל. אמרתי לאבו־חצירא שאני מוכן לסייע לו מבחינה כספית, אך בתנאי שתהיה לו רשימה מעורבת ספרדית־אשכנזית. אבו־חצירא פנה לכמה אשכנזים והציע להם להופיע ברשימתו, אך הם סרבו. יו"ר הנהלת הסוכנות, ליאון דולצ'ין, בא לפדרציה הספרדית ומחה על הכוונה להקים את תמ"י. הציעו לו את ראשות הרשימה, אך גם הוא סרב. בתנאים אלה לא ראיתי סיבה מדוע לא לסייע לתמ"י כפי שסייעתי לכל המפלגות האחרות. משום מה שכחו להזכיר את תרומותי למפלגות השונות וציינו רק את הסיוע לתמ"י. לא, אינני מצטער על אותו סיוע. בתקופה שתמ"י היתה בממשלה, היא הזרימה למערכת הפוליטית אנשים חדשים, מהם טובים מאוד. בבחירות של 1984, בגלל הקשיים הזמניים בעסקי, לא סייעתי לתמ"י אבל עתה אני שומע שח"כ אבו־חצירא קיבל מקום בטוח ברשימה של הליכוד".

עתה, עם שובו של גאון למעורבות פעילה בפדרציה הספרדית העולמית, הוא מבקש לצקת תוכן של אחדות בין כל העדות בישראל ויתר סובלנות ומתינות ביחסים ביניהן. הוא סבור שיהיה צורך להתרכז במציאת מקורות תעסוקה חדשים לשם מניעת ירידה של צעירים יוצאי צבא. חובה להמשיך גם בתכנית שיקום השכונות, שהיום הכל מודים בהצלחתה.

כמו לכל איש ציבור, יש גם לנסים גאון חסידים מושבעים ויריבים לא מעטים. יש המסתייגים משיטות פעולתו הציבורית. אחרים בוודאי מקנאים בו על עושרו הרב ועל עוצמתו הכלכלית האדירה. אך בדבר אחד מסכימים כולם: כאשר נסים גאון נרתם לפעולה מסויימת – הוא לא ישקוט ולא ינוח עד שפעולה זו תוכתר בהצלחה מלאה. הוא עצמו מאמין שאכן כך יהיה.

שמואל שגב

צוחק מי שצוחק אחרון

אתה הבלל לא שמת על זה שלי לא קרה כלום!?

בשמחירי הנפט יפלו סופית, עדיין נוכל למכור להם את השמש.

...וכמו שאתם רואים, המרתף של הבית דווקא במצב מצויין.

איך אומר לך את זה... לו היית בניין, העירייה היתה הורסת אותך מזמן.

את, ארוחה שלמה שמורכבת ממדכאי־תיאבון...

איזו חוצפה! ראית איך הוא הסתכל עלינו?

קוריאה בנעלי בית

בסיאול סופרים לאחור, כך וכך ימים לאולימפיאדה. בחות משנה לפני, מנקודת המבט של אורחת בבתי משפחות מקומיות, נדמה שדרום קוריאה חיה בציפיה לאירוע שיחשוף אותה לעולם שהכירה עד כה בעיקר כאחותה התעשייתית הקטנה של יפן השנואה. יש הפגנות, אבל גם שווקים שהם גן־עדן לחובבי קניות, פיחות מואץ ושיפור ברמת־החיים. האגו הלאומי של הקוריאנים זקוק להכרה הבינלאומית שתבוא, הם מקווים, עם אש הלפיד האולימפי.

מאת חמר אבידר (סיאול)

אמת: קוריאה היתה בעבורי מרינה מעבר להרי־חושך. נקודה על המפה. מקום המתקשר עם המלחמה הרחוקה בין הצפון והדרום ב־1950־53, הפגנות סטודנטים, האולימפיאדה המתקרבת בסימן שאלה, מוצרי־לבוש "מייד אין קוריאה" שפעם היו בעיני מלים מקבילות לעבודה זולה באיכות לא־מי־יודע־מה. כיום אני מייחדת לה מקום של כבוד. ביקורי שם במסגרת מסע למזרח הרחוק עם "חיל הידידות" (ארגון החותר להבנה בין עמים ומאפשר לחבריו להתגורר אלה בבתי אלה) היה בבחינת הפתעה ממושכת.

התגוררתי בקוריאה בבתי שתי משפחות מארחות, חברות הארגון, האחת בסיאול והאחרת בפוסאן. כל אחד ממארחי עומד בראש חברה שהקים בעשר אצבעותיו. האחד נשיא חברה לסחר בטקסטיל, השני בעל חברת תיירות. הם ורעיותיהם בוגרי אוניברסיטת סיאול. השיחות עימם התנהלו באנגלית לא־שוטפת. הם מתגוררים בתנאי רווחה צפון־תל־אביביים, דירות מודרניות עם מבחר מכשירי עזר חשמליים. לשמוע מהם על עבודתם, ההתמרה שלהם, הגאווה על ההישגים, ולהרגיש כיצד נרקמים בינינו קשרים בעקבות הסיפורים האישיים והצילומים המשפחתיים הנשלפים מן הארנק – כל זה הוא משהו שלא פוגשים במסלול התיירות הרגיל. לרגעים הרגשתי שהיה לי מזל יותר מאשר שכל.

סולידריות נשית במסעדת הכלבו

זוג המארחים שלי בסיאול, יונג וארי סונג (שמות בדויים, כדי לשמור על דיסקרטיות) מגיעים עם יתר המארחים לנמל התעופה לקדם את פנינו כשהם נושאים שלט ועליו שמי. זוג יפה, כבני 45. בדרך לביתם (דירה בת 6 חדרים בבית דירות חדיש) במכונית מהודרת מדגם דאו, אנחנו מנסים לקשור שיחה באנגלית בסיסית. מאוד. תחילה קשה להבין את המבטא שלהם. ה־R מתחלפת ב־L ולהפך.

ארי היא בוגרת אוניברסיטה, מורה לכלכלת־בית שהפסיקה לעבוד במקצועה עם לידת הילדים (15, 14). היא שמחייכת אלי, על בעלה, גבר מטופח שהופעתו מזכירה את זו של פלייבוי קטן, מתעסק ליד הטלפון בבית ללא הרף במחשב הכיס. ליד שולחן ארוחת־הערב אני חשה באווירה כבדה, וגם למחרת אני ממשיכה לטבול באווירה של כעס ורוגז. בערב, כשאני פורשת לחדרי, עולים מחדרם קולות מריבה רמים.

למחרת, עם שובי מסיור עם כל הקבוצה בקו הרוחב ה־38 המפריד בין קוריאה הדרומית לצפונית (על כך בהמשך), יוצאות שתינו לביקור חטוף בכל־בו. שם, בקומה העליונה, במסעדה סינית נעימה, אני מחליטה לתקוף חזיתית לשאול אותה רוגרי. במקום להסביר לארי על בעיות ישראל, כפי שמצופה ממני במסגרת "חיל הידידות", אני מבקשת ממנה הסבר על בעלה באמצעות שאלת תמימה: איך היכרת אותו, באמצעות שידוך? באורח מחריצתי היא נפתחת: "הכרתי אותו באוניברסיטה. שבע שנים חכיתי לו כי הוא שירת בצבא, ואחר־כך אני עבדתי. רק אחר־כך נישאנו. זו היתה אהבה ראשונה. כיום אני לא חושבת שהייתי מסוגלת לחכות לו. מה, את לא רואה את ההבדלים העצומים בינינו?"

עכשיו אנו חשות קרובות זו לזו, סולידריות נשית. הערב הבא עובר עלינו בנעימים. אנו צופות בטלוויזיה – תוכנית חדשות קצבית ועשירה בסגנון אמריקני, ואחר־כך תוכנית שירי נוסטלגיה עם מצעד זמרים. המארחת מתמוגגת: "שירים של ימי לימודי". ארי כורעת על הרצפה בחדר הטלוויזיה הריק כליל מרהיטים, ואילו אני ביקשתי כרית כדי לשבת בנוחות מינימלית. בסוף נטלנו את הטלוויזיה והעברנו אותה לחדר האורחים, שם שקועות בתוך אחת הכורסאות העמוקות והחדשות שלהם, סטייל מערבי, ואילו היא המשיכה לכרוע על הרצפה. גם הטלפון מוצב על הרצפה, וגם העיתונים נקראים במרחק של 20 ס"מ ממנה.

חגיגה ריחנית לאוהבי השום

שני הילדים, בן ובת, תלמידי תיכון שקטים, מנומסים וממושמעים, נהנים מארוחת הערב שהביאה להם אמא: המבורגר ופרייד צ'יקן. זה מה שאני משתוקקת לאכול כאן. נשבר לי מהאורז הדביק ומהמאכל הלאומי שלהם – הקימצ'י. אי־אפשר להיות בקוריאה ולברוח ממאכל זה, החריף־כמו־אש, מאכל לעניים ולעשירים כאחד: כרוב סיני כבוש בחומץ וספוג פלפל ארום, שום, ג'ינג'ר ובצל ירוק, שנשות קוריאה החרוצות טורחות להכין אותו בכמויות גדולות במשך הסתיו כדי שיתסוס במשך חודשי החורף בכדי חרס, ויהיה מוכן לשרוף לאוכליו את הנשמה למן האביב והלאה. בכל ארוחה שולפים חלק מן הקימצ'י כתבלין חובה לתבשילי הבשר ולאורז.

הארוחה הקוריאנית הטיפוסית שמגישים לי בבית משפחת סונג ובמסעדות חוזרת על עצמה במונוטוניות מרגיזה: צלעות על האש (קלבי), או רצועות של בשר בקר הנצלה על שולחן האוכל מעל גחלים (פלגוגי). אלה מוגשים בלוויית קערית אורז וקערית רוטב סויה ושום. לחובבי השום מזומנת במטבח הקוריאני חגיגה אמיתית. שם מתקינים ממנו מנה בפני עצמה: מבשלים ראשים שלמים של שום, שורים בתחמיץ, פורסים לפרוסות ואוכלים בכמויות. גם הקוריאנים מאמינים בסגולות המופלאות של השום המסייע להיפטר מתחלואים שונים.

ואיפרופו צמחי מרפא: צמח הג'ינסנג, שנתגלה גרל בקוריאה כצמח פרא במאה ה־16 ועתה מגדלים אותו בכמויות מסחריות בתנאי גידול נוחים – מנוצל על־ידי הקוריאנים לתוספת בריאות ויופי. זוג המארחים השני שלי, בעיר פוסאן, הציבו את צמח

(המשך בעמוד הבא)

"קוריאה היא עולמם של גברים. הם יוצאים לבד, מבלים גם עם אחרות, נפגשים במקומות שלהם. כמעט אין כאן בית ללא הבעיה הזו. כשלמדנו כולנו באוניברסיטה, בחורים ובחורות יחד, לא חשבנו שכך נחיה".

סיאול היא כיום הכרך העשירי בגודלו בעולם. קשה להאמין שמדובר בעיר, שבסיום מלחמת הצפון והדרום ב־1953, היתה חרבה יותר מאשר ברלין המופצצת בתום מלחמת העולם.

האיצטדיון האולימפי החדש (למעלה); טקס מסורתי של לגימת תה (בצילום המרכזי); תמונת ממחזה (למעלה משמאל); והבנייה לגובה המאפיינת את סיאול המודרנית (שמאל רחוק).

שיכונים חדשים בסיאול (למטה); ומסעדות המציעות מזון מערבי (שמאל למעלה) לעומת המאכל הקוריאני הלאומי (שמאל למטה) קימצ'י, כרוב וירקות אחרים כבושים בחומץ וספוגים פלפל אדום, שום, ג'ינג'ר ובצל ירוק.

השוק החביב על התיירים הוא איטאוויאן, יותר זול מזול ובו ניתן למצוא חיקויים של נעלי ריבוק ב־8 דולר, חולצת לה־קוסט ב־2.5 דולר, שעון קרטייה ב־15 דולר, ארנק גוצ'י ב־20 דולר, ומזוודת לואי ווטון ב־20 דולר.

(המשך מהעמוד הקודם)

הג'ינסנג כאגרטל שקוף כקישוט מרכזי בחדר המגורים בדירת השיכון המודרנית שלהם, סטייל רמת־אביב ג'. משששאלתי לתכונות המרפא שלו – הגישו לי למחרת שי – קופסת תה ג'ינסנג – והסתפקו באמירה: תהיי בריאה. לא משתגעת על הטעם המריר של התה הנ"ל, אבל מוצר ג'ינסנג משובח הוא קרם פנים מעורב כ"פלצנטה" במחיר ארבעה דולרים לצנצנת בינונית, אשר ידידות ישראליות שניסו אותו מספר חודשים – נשבעות בו. הג'ינסנג נמכר ללא פיקוח רפואי, אף שבאחרונה התפרסמו אזהרות מפני הסכנות הכרוכות בשימוש בו.

עולם לגברים בלבד

בחזרה למשפחת סונג, בסיאול. הבעל חוזר הביתה רק לאחר חצות, סופג מנה של זעם מאשתו. פתאום נזכרים באורחת מישראל ופורשים לחדרם, להמשך הריב בדלתיים סגורות. הייתי צריכה להרחיק טוס עד קוריאה כדי להווכח כי כשמדובר במשבר משפחתי ובמריבות בין בעל לאשתו – העולם קטן. נפלתי על מארחי בסיאול בעיצומו של ריב עמוק שאינו אלא קרע מתמשך.

"אנחנו רבים כל הזמן", מצטדקת גברת סונג אצילת המראה. "כל הזוגות הנשואים רבים. כך הם מוציאים קיטור, וזה טוב לחיי הנישואין", אני מנחמת אותה.

"אבל הוא כה שונה ממני. הוא משחק גולף וטניס, הולך לבארים ושותה, חוזר מאוחר ולא עוזר לי בכלל, לא בבית ולא עם הילדים. אפילו ביום ראשון בבוקר, כשאני כה עייפה, הוא הולך לכנסייה ומשאיר אותי בבית. עד לפני כמה שנים הייתי כל כך אקטיבית. עכשיו אני פשוט יושבת בבית ואין לי חשק לשום דבר..."

פתאום אני חשה עצמי כבעיצומו של יעוץ משפחתי ותובבני לידידה ישראלית.

"מדוע אינך לוקחת עצמך בידיים?", אני אומרת לה, "גם לך מגיע. את כה כשרונית. אני רואה את תמונות השמן שלך התולות בבית, וקשה לי להאמין שאת ציירת אותן, את האומרת שאין לך חשק לשום דבר".

"אבל כאן זה עולמם של גברים", היא עונה, "הם יוצאים לבר, מבלים גם עם אחרות, נפגשים במקומות שלהם. וכשבעלי כבר מזמין אורחים הביתה, מגיעים בדרך־כלל רק גברים ומשחקים קלפים. אנחנו הנשים נפגשות במשך היום בינינו לבין עצמנו, ובהחלט מתחלקות זו עם זו בטענות שיש לנו כלפי הבעלים. כמעט אין כאן בית ללא הבעייה הזו. כשלמדנו כולנו באוניברסיטה, בחורים ובחורות, לא חשבנו שכך נחיה".

ארבעה ימים התארחתי בבית יונג וארי סונג. במשך היום סיירתי עם הקבוצה הישראלית שכל אחד מחבריה התארח בבית אחר בסיאו,ל וחלק משעות הפנאי העברתי בדירת בני הזוג המסוכסכים. בכל יום חשתי יותר קירבה אל בעלת הבית.

בערב האחרון, לאחר מסיבת הפרידה המפוארת שערכו לכבודנו אנשי "חיל הידידות" בקוריאה, יצרתי גשר גם אל הבעל, יונג סונג. מסיבה השמורה עמו הוא לא הגיע למסיבה, אבל לאחר מכן, ליד השולחן המגולף בסלון שלו, קלף עבורי תפוח עץ עסיסי בגודל של מלון קטן, פרס אותו לפרוסות והגיש לי אותן אחת אחת. נדמה היה לי כי אילו נשארתי שם יומיים נוספים אולי עוד הייתי מצליחה לפשר בין בני הזוג.

להכות את היפנים

מה שהמם אותי יותר מכל בבית מארחי בקוריאה היתה הקפדנות, של האשה בעיקר, להשגיח על הילדים שישקדו על לימודיהם. הילדים שם לומדים יומם ולילה, פשוטו כמשמעו. מעירים אותם בחמש בבוקר כדי שיספיקו ללמוד שעתיים לפני היציאה לבית־הספר.

ילדי משפחת סונג, כמו רבים אחרים, נעזרים במורים פרטיים. לימודי הנגינה שלהם הופסקו "כי הם גוזלים זמן יקר של הכנת שיעורים". האם מדרבנת את ילדיה ללימודים בצורה כפייתית: עוברת במשך שעות הערב מחדר הבן לחדר הבת, משגיחה עליהם ככלב שמירה תוך כדי כריעה מולם על הרצפה. אילמלא ראיתי זאת במו עיני – לא הייתי מאמינה שזה קיים.

לשאלתי מדוע מלחיצים כך את הילדים ("הם הולכים לקולנוע רק פעמיים־שלוש בשנה, אין להם זמן, עליהם ללמוד"), משיבים ההורים: "רק מי שמסיים תיכון בציונים טובים מתקבל לאוניברסיטה טובה. מי שאינו לומד באוניברסיטה – אין לו עתיד בקוריאה. המפעלים מציעים משרות טובות רק למצטיינים, ואנחנו מחנכים את הילדים שלנו להיות מצטיינים". ותוספת פטריוטית של אבי המשפחה שאינו מסתיר את שנאתו העזה כלפי השכנים: "רק כך נוכל להכות אותם, את היפנים".

(המשך בעמוד 46)

לאכול בחוץ

206: ישן וחדש והעיקר היציבות

אסתר, ויקטור והממולאים של 206. כשמדובר במקצוענים אמיתיים – לכל אחד המומחיות שלו (צילום: שמואל רחמני).

אני מודה: אני אוהב את 206. מסעדה־פאב עם אווירה, אוכלוסייה נעימה, אוכל טוב. מקום שאין בו הפתעות. אתה יכול להיעדר ממסעדה זו (ת"א, רחוב דיזנגוף 206, פינת ארלוזורוב) שנה ושנתיים, לחזור, למצוא אותו תפריט, אותה רמה טובה, אותם האנשים שמאחורי ברז הבירה ודלפק הסלטים, אותם המלצרים. ומי שיורע ומציץ דרך האשנב אל תוך המטבח, יגלה שם אותם הטבחים.

אין תחלופות, אין תזוזות. מי שהיה, נשאר. וזה מה שנקרא מקום בעל זיכות, נאמן למסורתו. גרעין צוות המסעדה הזו הגיע לכאן מ"אסא" הותיקה והמפורסמת כשזו נסגרה.

ויקטור, אחד המלצרים הותיקים המיומנים, אוהב בני־אדם ואוהב עבודתו. שרת ב"אסא" הזכורה לטוב כשלושים שנה, משרת כאן מיום סגירתה של "אסא" ופתיחת 206. לא מעט מהקבועים של "אסא" נדדו לכאן בעקבותיו. אותם, ורבים אחרים, הוא מזהה בשמם, בנטיותיהם, בשגיונותיהם. לאלה, מבלי שיציינו ויזכירו, הוא מזמין את הסלט שלהם חתוך לדק־דק או לפרוסות גדולות ועבות, בלי שמן והרבה לימון, ולהפך. יש מאלה המפטירים לעומתו "רגיל", והוא כבר יודע את הרכב הארוחה שהם מבקשים לסעור.

◆

את הממולאים המפורסמים של 206 מכינה אשה שקוראים לה אסתר. עשרים וחמש שנים עשתה ממולאים ל"אסא", וכשזו נסגרה עברה עם שאר הצוות ל־206. נוסף לממולאים היא מכינה כאן את המרקים, את תפוחי־העץ הממולאים וקרם קרמל. את קרם המוקה, למשל, עושה כבר מישהו אחר. למחז ככה. טבח נוסף ממונה על הכנת הניגובים והסלטים, הוא לא יתקרב לא אל הממולאים ולא אל הגריל. עובד אחר ניצב על האסכלה, לעשות את האומצות ושאר בשרי הצלי. מהתמחויות הזו יוצאים נשכרים הסועדים.

לאחרונה פתחו בעלי 206 – האחים רוזנפלד ושותפם – סניף למסעדתם במרכז המסחרי הקרוב לצהלה (כביש ושת־השרון, לא רחוק מה"פילי"). מקום חביב, בעל הידור פונקציונלי, מבהיק בנקיונו, נעים להסתופף בו. התפריט – העתק מדויק של התפריט בדיזנגוף, יתר על כן, המזון כולו מוכן על ידי הצוות של דיזנגוף. בחזית המסעדה ובעורפה – חנייה בשפע. נתון חשוב מאוד בימים טרופים אלה של מסור במקומות חנייה.

לאכול ולשיר

למעלה רוסית, באמצע עברית

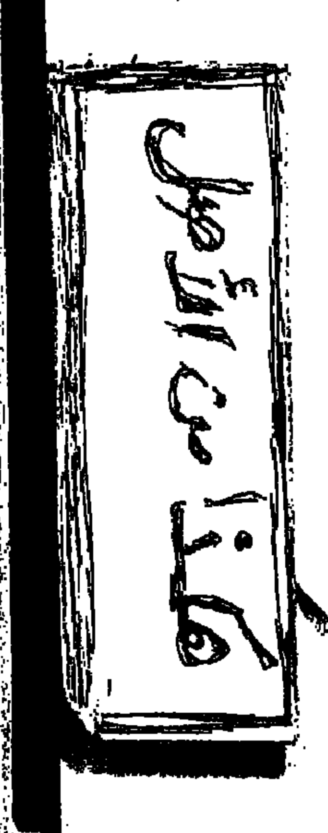
רחוב יורדי הסירה בתל־אביב. הבית האחרון לפני הנמל. שלוש קומות. בראשונה – מסעדת דגים. בקומת הביניים – מועדון הלילה של רפי נצחון. בדיוטה העליונה – "תל־אביב שלנו".

שם, למעלה־למעלה, פתוח רק בלילות שבת. תזמורת וזמר רוסי. קהל דובר רוסית. שירים רוסיים בקצב הטנגו, המון אוכל. כמו שהרוסים אוהבים. שותים, אוכלים, יוצאים במחול. ולעתים, תלוי בהרכב הקהל, מצטרפים בשירה אל הזמר והעיניים בורקות נוסטאלגיה.

כבר אמרנו – הרוסים אוהבים לאכול, יודעים להתגבר על כמויות. התפריט שפוגשים במקומנות "רוסיים" אחרים תקף גם כאן: בקבוק וודקה צוננת ומולה בקבוק יין אדום ומולו קנקן זכוכית עם משקה קל; פלאטה עם דגים מעושנים למיניהם – הולך טוב עם הוודקה ופותח את התיאבון; פלאטה של כשרים קרים; קערה עם מחמצים (מצויינים) של מלפפונים ועגבניות; פטריות חמות; פרוסות חצילים; דג קרפיון בתנור, מתובלן בנוסח רוסי; צ'יקן קייב (עוף בנוסח קייב); לשון חמה; פרוסות צלי בשר; קראפלעך ממולאים בשר; קפה או תה. איך אומרים? ארוחה מאוד־מאוד מזינה.

כל התענוג הזה, כולל המשקאות החריפים, כולל הבילוי, עולה 40 שקלים לנפש. אם אתה רוצה לשמוע שירה ולשיר יחד עם הזמרת עליזה אביב – אתה יורד אחרי חצות קומה אחת למטה, ונכנס ל"רפי'ס". מקום גדול. שני ברים. מטבח. תזמורת. זמרת מלאת טמפרמנט, הסוחפת עמה מפעם לפעם את הקהל תאב השירה.

מאו"ל

סוניה ריקייל

דורותיאה ביס

קלוד מונטנה

פאריס אוהבת אותן צעירות

מאת יהודית חנוך צילומים: דניאל סימון, "גאמא"

בתשע בבוקר כבר הצטופף קהל רב ליד הכניסה ל"קור קארה", החצר המרובעת של הלובר בפאריס. מכוניות מפוארות פרקו בפתח נשים מטופחות עד לקווצת השיער האחרונה, לבושות ב"אורגינלים" של שאנל, איב סאן־לורן ודיור. הן נדחקו, בין צעירים לבושים בסגנון פאנקי מעורב בעתיק, תלמידי בתי־ספר לעיצוב, ילדות טובות פאריס, קניינים בחליפות פלאנל אפורות, צלמים בג'ינס וכתבות אופנה לבושות בכל הצעקות האחרונות.

איש בקהל לא התרגש משחקנית הקולנוע קתרין דנב (נראית כמו נערונת עם קוקו בלונדי משוך על העורף ומשקפי־שמש שחורים) שנדחקה שם גם־היא יחד עם מעצבי־האופנה אודין עלייה. לא הסתכלו גם על גרייס ג'ונס (בבגד־גוף צמוד וכובע ענק מצחיק), ואפילו פלומה פיקאסו ושתי רוטשילדיות עברו את בדיקות הכרטיסים הדקדקניות מבלי שמישהו ילטוש בהן עיניים.

מאז שהתפוצצו ברחובות בפאריס פצצות לפני שנתיים, הצרפתים לא לוקחים צ'אנס, ומתייחסים לתצוגות האופנה העילית כמו נערכו במיתקן בטחוני שמור. כל מי שנכנס עובר שלוש ביקורות קפדניות, כולל בדיקת ארנקים לנשים וסריקת־גוף לגברים שמבוצעת בידי צוות מעורב, שומר ושומרת שמחייכים בחביבות. אך כל הנ"ל, מתברר, אינם מונעים מנחושי החלטה מלהתפלח. לקבוצת ישראלים, רובם מעצבים, שמגיעה לתצוגות כל שנה יש שיטות מתוחכמות, ונסיון רב יותר בלוחמה בשטח בנוי.

בחצר המרובעת של הלובר הוקמו שלושה ביתנים גדולים מיריעות פלסטיק ושלד ברזל. פעמיים בשנה מקימים אותם, ואחר־כך מפרקים. פאריס עדיין לא מצאה מימון להקמת מקום קבוע להציג בו את האופנה העילית. יש תוכניות, אבל בינתיים הבגדים הכי יקרים בעולם עדיין מוצגים באוהלים.

התצוגה הראשונה היתה של קלוד מונטנה. באוהל הגדול הצטופפו אלפיים איש, ומאות צלמים נלחמו על כל סנטימטר של שטח־מחיה. מאות עמדו או ישבו על המדרגות.

חושך. רעש של גליים, ספינות צופרות בערפל, שחפים צורחים, אורות זרקורים. הדוגמניות על המסלול לבושות בבגדי־עור בצבעים מהממים, ורודים וצהובים ותכולים וירוקים, עם צווארונים גדולים שעוטפים את הצוואר כמו מסגרת, חצאיות מיני קצרצרות וצמודות, מכנסיים הדוקים כמו גרביים. בגדים מוזרים, מקוריים. מונטנה הוא אשף העור, אבל רק מעטים מהבגדים כאן נראים כאלה שאפשר לקנות או ללבוש. מעצב פאריסי מציג מסר, לא בגדים למכירה. חשובות לו הכותרות בעתון, התדמית. את ההשקעה יחזיר כשיגבה חרבה מאוד כסף בעד חולצת טריקו שתישא את שמו. "פורמידאבל", אמרו הצרפתים כשנגמרה התצוגה.

אחר־כך מיהרו כולם לביתן השני, לתצוגה של ג'י פולין. מי הוא? גם בפאריס לא כולם שמעו עליו, אבל האוהל היה מלא עד אפס מקום. פולין הציג יופי של בגדי קיץ, שמלות־שמש סטייל מרילין מונרו עם גב חשוף ושמלות מיני, אבל גם חצאיות ברך וחצאיות מיני עם חצאית פתוחה בחזית. פשרה של "ללכת עם ולהיראות בלי", לכסות ולחשוף את הרגליים. את הגימיק הזה יעתיק בקיץ כל העולם.

אנריקו קוברי

שאנל

קנזו

התצוגה הבאה נערכה מחוץ ללובר, באולם הבורסה של פאריס הנמצא מרחק כמה רחובות מהמוזיאון. בניין עגול מאמצע המאה שעברה המתנשא לגובה [illegible] מטרים, על התקרה ציורי שמן בסגנון [illegible] הזהב, כיפת זכוכית, הדר צרפתי. כל ימות השנה עובר פה הרבה כסף מיד ליד, והיום מציג פה מעצב מבטיח, [illegible].

מסביב לעיגול בנו מושבי אמפיתיאטרון מעץ, ובמרכז במה מכוסה [illegible]. מוסיקה אלקטרונית ודוגמניות [illegible] באיטיות, כמו בטראנס. בגדים [illegible] כהכלאה בין אלה של מלכות [illegible] מימים קדומים ורקדניות [illegible]. ידיד פאריסי לוחש שאודיבו [illegible] בתצוגה מאתיים אלף דולר. רצה לעשות לעצמו שם – ונפל. הקהל נשאר [illegible], אפילו לא מחא כף. לא נתגלה [illegible] חדש.

כבר התחיל להחשיך כשהדוגמניות של סוניה ריקייל עלו על המסלול בקבוצות של עשרים־שלושים בבת־אחת. שמלות מיני, סריגים בפסים שחורים־לבנים ואדומים־לבנים ומערכות סריג. ריקייל, מלכת הסריגים, מצליחה לתת לאלה של קיץ '88 קו חדש ועכשווי בצבעים משגעים – וורוד, ארום, צהוב, כחול; ברקע מוסיקה דרום־אמריקנית מהממת, והדוגמניות רקדו לצלילי "לה במבה". סרט בשם זה הוקרן באותה עת על מסכי בתי־הקולנוע של שאנז אליזה. עד הקיץ לא רק סריגים יהיו להיט, גם ה"לה במבה".

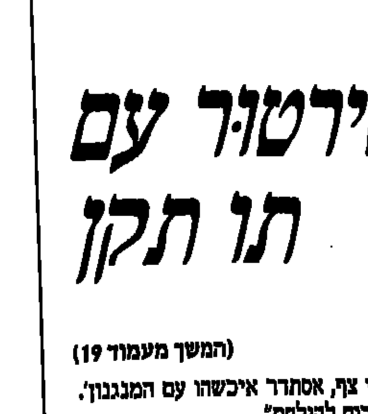
בבוקר שלמחרת שוב הצטופף בלובר קהל רב, אלגנטי ועשיר עוד יותר. פאריס היפה באה לראות את התצוגה של שאנל. הבגדים והתכשיטים שהתקבצו שם עלו מליונים רבים של דולרים. בכניסה חילקו לנכנסים תיבות שעליהן סמל בית שאנל, ובתוכן שוקולד מריר ופרח גרדניה לבן לדש הבגר.

רק הופיעה אינאו דה לה פרסאנג', דוגמנית הבית של שאנל, ותיבות השוקולד נמגרו. קארל לאגרפלד, מעצב האופנה הגרמני שהשתיל בבית שאנל רוח חדשה, שוב הצליח להדהים את מעריצות הגברת הזקנה. הוא קיצר את החצאיות עד מעבר לברכיים, הקטין את המקטורנים ועשה מהאופנה הכי קלאסית בפאריס בגדים של ילדות קטנות, מקסימום – לנערות. חצאיות קצרות. בקפלים, חצאיות עם כיווצים, תחתוניות המציצות מהחצאיות, חולצניות קצרות.

מה שנשאר כמו שהיה הן שרשראות הזהב בכל מקום – על הגורות, על ירכיים, על צוואר – ומרחים בהדפסים על מקטורן, בדש צווארון ועל השיער המשוך לאחור בכננה, בסגנון שנות ה־60' שחזר השנה לככב אצל מעצבים רבים.

לאגרפלד, שמנמן עם שיער מאפיר וקוקו על העורף, שהופיע בפני הקהל עם סיום התצוגה, זכה למחיאות הכפיים המסורתיות, אבל הצופות שיצאו מהתצוגה ושוחחו ביניהן אמרו שאלה בגדים לנערות – לא בשבילן. "שאנל התהפכה היום בקברה", אמרה גברת אחת מטופחת ומשומרת, לבושה בשאנל מקורי שעלה עשרת אלפים דולר. "את טועה, יקירתי", אמרה חברתה, "היא היתה אוהבת את זה. שאנל תמיד היתה בעד נעורי־נצח".

תכפילו ששיבע תצוגות ליום בשמונה ימים, והמסר – של כל מעצבי האופנה הצרפתיים – ברור. בקיץ '88 סוגרים לנעורים. ■

טירטור עם תו תקן

(המשך מעמוד 19)

המוכו כל עוד אני צף, אסתדר איכשהו עם המנגנון. שאני כוח אין לי כוח להילחם".

לא מכבר נרחתה בקשתו של יבואן ישראלי לייבא סוללות מקוריאה, לא משום שהן יקרות יותר ולא משום שהן פחות טובות מסוללות העומדות בתקן הישראלי. פשוט משום שקוריאה אינה סוחרת איתנו ת. הגאווה הלאומית הזו אכן מנפחת את חזנו, אך גם מכווצת את כיסנו.

איגוד לשכות המסחר החליט להילחם כהחלטה. נשים אלה משלימים שם הכנת "ספר שחור" על מכון התקנים. כמה פנינים ממנו הגיעו לידינו:

"בברזים מסוג מסויים נקבע עובי דופן שאין לו אח ורע בעולם, וממילא אף אחד אינו מייצר לפי מידה זו. לכן שום ברז, אפילו לא של החברות הזרות המעולות ביותר, לא עמד בדרישות התקן ש'נתפר' מתאום עם היצרן המקומי".

"במברשות שיניים נדרש להטביע בעברית את מידת קושי השיער על גבי המברשת. מובן שהיצרן מח"ל, בעל המוניטין העולמי המייצר כמויות אדירות, לא יעצור קו ייצור בעבור הקפריזה הישראלית".

"כיום בהיר אחד הוחלט לעצור את שיווקם בארץ של שני הסבונים בעולם, כגון 'פאלם אוליב', 'לוקס' ואחרים. הסיבה – תקן מיושן שהתייחס לתהליך ייצור ישן ובדק את מידת התמציות בסבון, ולא איפשר את שיווקם בארץ של המוצרים החדישים והאיכותיים הללו. אולם אף אחד לא עצר אפילו פיסת סבון בודדה מתוצרת בארץ, וגם היא לא עמדה כמובן בדרישות התקן".

כלומר – לא רק לסוללות שמים ברז בעזרתו הנדיבה של מכון התקנים. גם לברזים שמים ברז. "הדבר מוקשה באופן חד וברור", נאמר ב"ספר השחור" של איגוד לשכות המסחר, "כיצד משרד המסחר והתעשייה בשיתוף פעולה של מכון התקנים הישראלי – עושים שימוש לרעה את חוק התקנים ומטרותיו הבסיסיות, שהן הגנה על הצרכן (בטיחותית ובכלכלית), וכן שמירה על איכות המוצרים וטיבם. הרצון להגן בכל מחיר על התוצרת המקומית, מביא לאפלייה בוטה לרעה של מוצרים איכותיים מתוצרת חוץ (שמחיריהם לעתים אף נמוכים ממחירי מוצרים דומים מתוצרת הארץ) ולעלים מן הצרכן. זה מביא לייקור מוגזם ללא צורך של מוצרים (עקב עלויות מופרזות של בדיקות) וגורם נזק כלכליים".

היבוא לארץ מסתכם בעשרה מיליארד דולר. במשרד המסחר והתעשייה מתנבאים שהוא יגיע בעתיד הקרוב אפילו ל־12 מיליארד דולר. את מי שמסתכל כל הזמן על יתרות הארץ – סכום עתק זה יכול להבהיל. אך זהו גם מחיר שיכול להזיז דברים במשק ואף לחמם שרירים צוננים. "חלה החמרה בהגבלות על היבוא", אומר צבי עמית, מנכ"ל איגוד לשכות המסחר. "היום הוא חמור ביותר מאז שנות החמישים. היום, בניגוד לעבר, אין השיקולים כלכליים". היום רוב היבוא לארץ דורש רשיונות, שפירושם רשיונות לתקופה מוגבלת, מכס, מכון תקנים, בדיקות, תלות גוברת בפקידים. לפקידים זה אולי נוח. האגו, אבל ליבואנים זה מנפח את השכל... והשכון שהם מגישים לצרכנים.

מה קורה בפועל? כשלא נותנים לייבא מקוריאה (גאווה לאומית, הם הרי לא קונים מאיתנו), היבואן יביא סוללות מגרמניה, במחיר מאורגנת נאסר על יבואן מסויים לייבא מוצרי תקשורת (גאווה, גאווה). למה? כי במחסני היצרן המקומי נשאר מלאי בלתי מכור. אז מה קרה? הוא מוכר מרקים ב־22 מרקים מגרמניה במקום ב־16 מרק מיפן. היצרן המקומי, אגב, מוכר ב־28 מרק. כך יוצא שבגלל גאווה לאומית מטופשת אנו מוציאים יותר מטבע זר. וצחוק הגורל הוא שדווקא במדינות שמהן איננו קונים המחירים הם הזולים ביותר, בעיקר בגלל כוח עבודה זול, שלא לדבר על היתרונות הפוליטיים העצומים שברכישה מהגוש המזרחי, למשל. אבל אנחנו עם גאה ועשיר. אפשר גם לחשוב שבכל העולם יושבות מדינות ורק מחכות שנמכור להן כחול־לבן.

משה הורביץ: "פקיד במשרד המסחר והתעשייה מחליט בשבילי כיצד אנהל את עסקי, אילו מוצרים אמכור ובאיזה מחירים"

בוועדות התקינה של מכון התקנים שולטים היום אינטרסנטים מקומיים. לי ולך, הצרכן הדפוק, יש שם רק נציג אחד (והרי הם מכריזים, השכם והערב, שהם באים להגן עלינו). ליבואנים – נציג אחד. ליצרנים המקומיים – שיבעה נציגים, בכובעים שונים. בוועדה לתקני רכב, למשל, יש ליצרנים המקומיים שני נציגים. מתי, לאחרונה, ייצרו אצלנו מכוניות? ואת איכותן אתם זוכרים? ליבואני הרכב, לעומת זאת, המייבאים לארץ רק 100 אחוזים מהמכוניות הנעות בכבישים, יש שם נציג אחד. "מי צריך תקן לשולחן, תגיד לי", מאבד את סבלנותו יבואן אחר שחושש להודהות. "ובכלל, מהי הרמה של הבדיקות שלהם? הם בודקים גפרורים על ידי הצתתם".

המהנדס אלברט קלו הוא ראש המעבדה לאלקטרוניקה ותאורה במכון התקנים. אין הוא מתעמק בשאלה מדוע יש תקן לסוללות. יש חוק, הוא צריך לבדוק אותן, והוא בודק. "סוללות נמצאות בין 15 המוצרים החייבים בתו תקן", הוא אומר. "אסור לייבא סוללות ואסור ליצרן המקומי לייצרן בלי השגחה ואישור של מכון התקנים".

כן, נכון, בתקופת הילדות של היצרן המקומי נמצאו ליקויים בסימון, ונשלחו התראות. מר קלו שולח מכתב סטנדרטי למשרד המסחר והתעשייה. "מה שהוא מחליט – הוא מחליט".

לדעת מר קלו, אם הבדיקה לא היתה מתבצעת – "היינו מוצפים בסחורות זבל. יצרן זר ישב כאן במשרדי והודה לי על שמצאנו ליקוי משמעותי בסוללות שלו".

ומה עם תור הממתינים לבדיקה? מר קלו אומר שאין תור. "כשמגיע משלוח של סוללות הרשות לשוק – חייבים להמתין 25־35 יום כדי שנוכח שתוחלת החיים של הסוללה היא כפי שנקבעה בתקן. משלוח שטיבו ידוע – משוחרר מיד לאחר שנרגם. אין צורך להמתין לתוצאות הבדיקה".

כשמשלוח מגיע לנמל, הוא אינו ממתין יותר מיומיים עד שמגיע בודק ולוקח מידגם. אחר־כך הוא ממתין לתוצאות לא יותר מחודש וחצי, שזהו זמן הבדיקה.

יורם בליזובסקי, מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה, אומר שכל עוד יש בישראל משק עם התערבות ממשלתית – תהיה ביורוקרטיה. הוא עדיין חושב ש"ישראל היא גן־עדן ליבואנים". היא מתבססת יותר מכל מדינה אחרת על סחר בינלאומי. "זוהי דרך רוסיטרית", הוא מרגיש. "מבחינת תפישת העולם שלי – בסחר כזה חייבת להיות הדדיות. יבוא שומר על איכות התוצרת המקומית, מהווה בלם לעליית מחירים ומבטיח שהצרכן יקבל תמורה נאותה בעבור כספו. לכן מדיניות משרדנו היא לאפשר יבוא לישראל. יתרה מזו – אנו עניים בחומרי גלם, ולכן חייבים לייבא חלק גדול מן המוצרים הבסיסיים. כמשק קטן אנו חייבים לייבא גם מוצרים שלא כדאי לייצר בארץ. הוא שאמרתי – גן־עדן ליבואנים".

אבל המדיניות הזו מתנגשת במדיניות נוספת של המשרד – להגן על התעשייה המקומית, המספקת מקומות תעסוקה ומגדילה את הצמיחה המפורסמת. לכן מגינים עליה מפני היבוא. "התעשייה שלנו עדיין בחיתוליה ואינה מסוגלת להתמודד עם ענקים", מסביר יורם בליזובסקי. "אנו צריכים גם להגן על התעשייה באיזורי הפיתוח, שם התמוטטות של מפעל אחד פירושה, לעתים, התמוטטות היישוב כולו. וחוץ מזה אנו צריכים להגן על הארץ מפני היצף, כניסה של תחרות בלתי הוגנת".

יורם בליזובסקי חושב שחובתו להגן על התעשייה המקומית, ולו גם במחיר טרטור של יבואנים, למרות שהוא, כמובן, אינו משתמש בהגדרה זו. "אני גם דורש 'פייר פליי' ממדינות שסוחרות עם ישראל", הוא אומר. "היום מדיניות פרוטקציוניסטית נהפכה למדיניות מנחה של מדינות רבות. הן מגינות על התעשייה שלהם בכלים שונים – רישוי, מכוני תקנים. רוצה דוגמה קיצונית? צרפת החליטה שכל הדוקומנטציה של מוצרים המגיעים אליה חייבת להיות בצרפתית, וקבעה שכל הסחורות יכנסו לצרפת דרך שער כניסה אחד. האמן לי", אומר בליזובסקי, "ההמצאות בתחום זה רבות ומגוונות. אם מדינות עושות זאת נגד היצוא הישראלי, אין סיבה שמדינת ישראל לא תנקוט באותה מטבע".

ואיך דופקים את הגויים? באמצעות היבואנים. ומי נדפק בסופו של דבר? כן, נכון. אני ואתה שמשלמים בעבור הגאווה הלאומית בחנויות, במטבע מקומי.

לא איש בשורות, יורם בליזובסקי. היבואנים ימשיכו לשלם ולהטיל את התשלומים עלינו. ומכון התקנים, שכיר החרב של משרד המסחר והתעשייה, ימשיך לשרת את אדוניו בנאמנות ב"תירוץ" שהוא עושה זאת להגנת הצרכן הקטן. רק בשורה אחת בפי מר בליזובסקי. ב־1 בינואר 1989 ייכנסו לישראל כל הסחורות מארצות השוק המשותף ללא מכס. ומארה"ב – הרוב המכריע של הסחורות. לגבי ארצות אחרות – אין לנו כל התחייבויות. כלומר, סחורות אירופיות ואמריקניות יקרות יכנסו אלינו חופשי־חופשי, וסחורות זולות וטובות מהמזרח הרחוק והקרוב ימשיכו להיות בבחינת "לראותן בלבד".

הרישוי לא יבוטל. זהו כלי בקרה סטטיסטי שמשרד המסחר והתעשייה לא יוותר עליו בנקל. חוץ מזה – מה יעשו או הפקידים? מר בליזובסקי אומר שהרישוי בא להבטיח ייצוא נגדי ובקרה על מוצרים "שאולי פוגעים בתעשייה הישראלית". הוא מאשר כי משרדו אסר על ייבוא כלי פורצלן מהמזרח הרחוק כדי להגן על "נעמן". "זוהי מדיניות המתקיים 'על השולחן'", הוא אומר. "אינני מסתיר אותה".

המנכ"ל מאשר כי קיים שיתוף פעולה בין משרדו לבין מכון התקנים, אך קובע "מכון התקנים בשום פנים ואופן אינו בובה שלנו. וכן – אין טרטור משמש בידינו כלי למניעת יבוא".

יורם בליזובסקי מודה שיש ביורוקרטיה, "אבל היא איננה מכשיר למניעת יבוא", הוא מרגיש. "עכשיו מיחשבנו את נושא הרישוי. זה ישפר את התהליך ואת השירות. אבל כל עוד יידרש רישוי – תהיה ביורוקרטיה. אני חוזר ומרגיש – עם כל זה, ישראל היא עדיין גן עדן ליבואנים".

היבואנים שואלים – אם זהו גן־עדן, כיצד נראה הגיהנום?

עמוס לבב

קוריאה בנעלי בית

(המשך מעמוד 42)

המבקר בסיאול רואה כבישים עם שמונה מסלולים, נתקל בסדר ומשמעת, נקיון ונימוסים, ושירות מהיר ונפלא. קל מאוד להיווכח בפעילות האוירה של חברות הבנייה ("אנחנו לא נעזרים עתה בשום חברה זרה. להיפך, אנחנו בונים בחו"ל, גם בארצות ערב"), ותעשיית המכוניות והאלקטרוניקה המאיימת על מעמד היפנים בשוק העולמי.

תחרות זו מודרכת הרבה מאוד בידי השנאה העזה ועתיקת־הימים שחשים הקוריאנים כלפי היפנים. מישקעים של שנות כיבוש אכזר שופכים שמן על גלגלי התחרות הכלכלית. ההיסטוריה של קוריאה (ראשיתה במחצית האלף השלישי לפני הספירה) ידעה תקופות שיעבוד לסינים ולמונגולים, אולם עמור קלון מיוחד שמור בה לכיבושים היפניים, שהראשון בהם, לפני כ־400 שנה, הותיר אחריו הרס וחורבן. הכיבוש האחרון שנמשך כמעט 50 שנה ונסתיים רק עם הטלת הפצצה האטומית על יפן, התאפיין בריכוי העם וכניצול כלכלי. חריצות הקוריאנים ותשוקתם להכות את היפנים בכיסם – הם סימני ההיכר העכשוויים של העם הזה השוכן בצפון המזרח הרחוק. כאשר מארחנו בפוסאן מביאים אותנו לנקודת תצפית מחוץ לעיר ממנה אפשר לראות ביום בהיר את יפן, אנחנו מגיבים ב"חבל שהיום לא רואים".

"אין מה לראות", פוסק המארח.

מצלמה נסתרת

אלא שגם אחרי כניעת יפן ב־1945 לא זכתה קוריאה בעצמאות המקווה. המדינה חולקה לשנים בקו הרוחב ה־38. ארה"ב השתלטה על הדרום, וברית־המועצות על הצפון. ב־1948 הוקמה בצפון ממשלה קומוניסטית ובדרום נוסדה הרפובליקה של קוריאה. כעבור שנתיים פלשו צבאות הצפון לדרום. כל צבא בגיבוי מעצמה. ארה"ב גייסה לטובת הדרום את האו"ם. כוח רב־לאומי לחם שם. היו שם רגעים על סף מלחמת עולם חרשה. הסכם הפסקת האש נחתם ב־1953. הסכם שלום אין.

הביקור שלנו באיזור החיץ שבין הצפון והדרום היה כרוך בין היתר בבקשה המוזרה־מעט מאתנו שנקפיד על לבוש חגיגי. למהז כדי להרשים את הקוריאנים הצפוניים, שעוקבים אחר הנעשה במשקפות ומסריטים אותנו במצלמות קולנוע. ואכן, כאשר טיפסנו ועלינו שם על מגדל תצפית, ראינו לא הרחק מאיתנו מצלמה נתונה בתוך צוהר. "אנחנו מצולמים במצלמה נסתרת", צהלנו תוך סידור מהיר של התסרוקת.

במשך 35 שנות איזור החיץ ארעו במקום רק שתי תקריות, והחיילים האמריקנים המוצבים על קו־הגבול אפפו את המעורבים בהן בהילת גבורה, לפחות כאילו היה זה קרב תל־פאחר או עצירת הטנקים הסוריים בשערי דגניה. אבל צחוק־צחוק: למרות הדיאלוג הקיים בין שתי המדינות, דרום־קוריאה ממשיכה כל העת לחיות בצל האיום הצבאי הצפון־קוריאני. לא פחות מ־450 אלף חיילים של צפון־קוריאה, חמושים בנשק רוסי, יושבים דרך קבע על קו הרוחב ה־38.

ובכל זאת קשה היה להשתחרר שם מתחושה שהכל מתרחש כמו על במת תיאטרון. בצד הצפוני מעבר לאיזור החיץ, בנו הקומוניסטים כפר־דמה ובו בו מבנים חקלאיים, בתי־קומות ובתים נמוכים המאכלסים כביכול אלפי אנשים. אלא שהכפר הזה, מגלים לנו החיילים האמריקנים, ריק מאדם. הצפון־קוריאנים הקימו אותו במטרה אחת ויחידה: להרשים את אנשי הדרום. שיקנאו בחיים היפים שהם מפסידים מעבר לגבול...

משימה לאומית

כאשר סיפרנו בארץ על נסיעתנו הקרובה לקוריאה היתה התגובה כמעט אחידה: "מהז והרי יש שם כל הזמן הפגנות נוראות". חשבנו לחזור עם סיפור של הפגנה, אך למרבה האכזבה לא היתה באותו שבוע בסיאול שום מהומה. רק אחרי לכתנו.

בפרסומים הרשמיים משתדלים הקוריאנים להציג עצמם כ"ארץ של שלוות הבוקר". אלא שהאירועים האחרונים הטילו צל על התדמית הפסטורלית שהופרה עוד ב־1980, עם הפגנת הסטודנטים בעיר קואנג'ו. זוהי אחת מעשר הערים ההיסטוריות בעולם המפורסמת בשל קברות המלכים שלה. מאוד מומלצת לביקור, אלא שהתפעלותנו ממנה היתה מסוייגת בעיקר בשל צחנת הביוב העומת בחלל הרחוב הראשי.

מאז 80' צברו ההפגנות תנופה רבה. למראה ההתנגשויות האלימות עם כוחות המשטרה, כפי שהן משתקפות ממסכי הטלוויזיה העולם, מתעוררת לרגעים השאלה אם אכן תצליח ממשלת קוריאה להעביר בשלום את האולימפיאדה של 1988.

קוריאה היא רפובליקה הרחוקה מלהיות דמוקרטית. הנשיא צ'ון נהנה לפי החוקה מסמכויות כמעט מוחלטות. הוא גם ראש הממשלה, המפקד העליון של הצבא והקובע את מדיניות חוץ. בסמכותו לקבוע תקנות חירום ואף לפזר את הפרלמנט. משך כהונתו – שבע שנים. אי־השקט הפנימי שגבר אשתקד קשור במועד פרישתו. צ'ון ומפלגתו הציעו הקמת משטר פרלמנטרי והגבלת סמכויות הנשיא.

באופוזיציה פעילים כיום שני קים: קים־דה־ג'ונג, וקים־יונג־סאם. שני ה"קימים" עמדו על קיום בחירות ישירות לנשיא. דרישתם לוותה במאבק לדמוקרטיזציה של המשטר המדכא את חרויות האזרח. לאופוזיציה המקיפה הרבה סטודנטים הצטרפו גם אישים מהמעמד הבינוני, אינטלקטואלים, עובדים ופעילי־דת. הכוח הרב שמפעיל השלטון כנגדם היה בין הגורמים שהגבירו את התמיכה בתנועה.

כמעט כל הצדדים, למעט הקיצוניים ביותר, רוצים למצוא פתרון למשבר כדי לא לסכן את קיום האולימפיאדה. זו נחשבת "משימה לאומית". כולם מעוניינים בחילופי שלטון ללא אלימות ב־1988, שנת האולימפיאדה. "החזרה הגנראלית" – משחקי אסיה שנערכו בסיאול בסתיו 1986 – עברה בשקט יחסי. לאחר מספר הפגנות אלימות נוספות הוסכם על שינויים בחוקה, על בחירות ישירות לנשיאות והגבלת סמכויות הנשיא. נכון לעכשיו: צפוי שהבחירות לנשיאות ייערכו בחודש הבא. אולי מסיבה זו היתה סיאול בעת ביקורנו "ארץ שלוות הבוקר", ככתוב בפרסומי משרד התיירות.

הממשלה גם הקלה את ההגבלות החמורות שהיו מוטלות על יציאת אזרחי המדינה לחו"ל, בשל המלאי המדולדל של מטבע זר. הגיל המינימלי של המורשים לנסוע ירד ל־45. כמו כן בוטלה ההוראה המחייבת כל נוסע להפקיד טרם יציאתו סכום השווה ל־1,500 דולר. ההגבלות הללו הן שהביאו לעליית קרנו של "חיל הידידות" בקוריאה. כיום רשומים בו 5,000 חברים. חברי הארגון מקבלים בקלות היתר יציאה, שכן הם מוציאים פחות מטבע־זר על איכסון בבתי מלון.

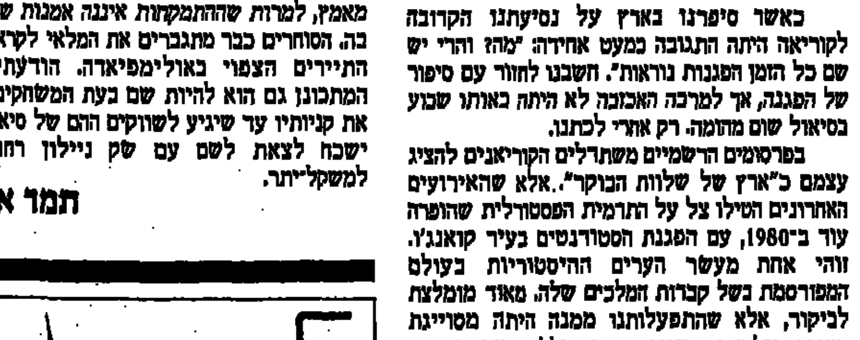
גן־עדן לקניות

בין כל השווקים ואתרי המציאות בעולם בהם ביקרתי לא זכור לי גן־עדן לקניות כדוגמת סיאול. ליתר דיוק: השווקים הפתוחים, כמו ה"סאוט־גייט" על 7,411 חנויותיו.

השוק החביב על התיירים הוא איטאוויאן, יותר זול מזול ובו ניתן למצוא חיקויים של נעלי ריבוק ב־8 דולר, חולצת להקוסט ב־2.5 דולר, שעון קרטייה ב־15 דולר, ארנק גוצ'י ב־20 דולר, מזוודת לואי ווטון ב־20 דולר, מכנסי ג'ינס ב־10 דולר, מערכות משי אלגנטיות לנשים ב־30 דולר וחליפות גברים לפי מידה ב־110 דולר.

אפודות, אימוניות, מעילי עור וסקאי, נעלים וארנקים עשויים מעור צלופח – נמכרים בשוק הזה בערימות ובזיל הזול. חלק מתענוג הקניה הוא העמידה על המיקח, שתוצאותיה מדהימות את הקונה. עוד בטרם התאוששתי מן השפע והמחירים הנמוכים, והנה אני מצליחה להוריד 50 אחוז בכל מיקוח וללא כל מאמץ, למרות שההתמקחות איננה אמנות שהצטיינתי בה. הסוחרים כבר מתגברים את המלאי לקראת שטפון התיירים הצפוי באולימפיאדה. הודעתי לבעל, המתכונן גם הוא להיות שם בעת המשחקים, לדחות את קניותיו עד שיגיע לשווקים ההם של סיאול, ושלא ישכח לצאת לשם עם שק ניילון רחב ועמיד למשקל־יתר.

תמר אבידר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 27 בנובמבר ל־3 בדצמבר

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
בימים אלה אתם מפגינים חשיבה מקורית במיוחד, ומם מיטיבים להתבטא. בעיה במישור הביתי שתורת השבוע על הצד הטוב ביותר. בשבועות הקרובים תכלוס נטייה לביזבוזים. אתם זקוקים עכשיו למנוחה כדי להירגע.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
בימים אלה אתם מרגישים עצורים, ואזנכם מיטיבים להתבטא. דאגה בשל בעיה כלשהי גורמת לכם להיות מנותקים. בכל זאת, כדאי להיענות להזמנות חברתיות. תחושות מאחורי הקלעים משפיעות על המצב הכספי.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
...ולת השבוע צפויה התקדמות בתחום הקריירה. דאגה בשל ענייני כספים או מריבה עם חבר עלולה להעביר ...מצב הרוח; נסו לא לקחת ללב. חיי־החברה מוצלחים ...שלכם, וכדאי להרבות בבילויים.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
...אל תאשימו את עצמכם אם הנסיבות האובייקטיביות ...גרמו לכך שפרוייקט מסויים יתעכב לזמן מה. כדאי ...להשקיע בחווה. השבוע צפויות חדשות שיגיעו מרחוק. ...אבל זה לא כדאי לגלות את תוכניותיכם לאחרים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
...לנצל את שעות הפנאי שלכם בצורה יעילה. יש לכם ...נטייה לדאוג יותר על המידה בעניינים הקשורים לקריירה, ואתם עלולים לייחס חשיבות מופרזת לנושאים שהם ...נטולי ערך אמיתי. צפויים רגעים מהנים בחברת ...ידידים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
...זה זמן טוב לבקש טובות מחברים, במיוחד לא בענייני כספים, וגם לא כדאי עתה להלוות כסף לאנשים. ...אתם מתוחים מדי – נסו להשתחרר קצת. לזוגות צפוי ...אירוע חברתי מיוחד.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
...אתם עכשיו תוכניות לנסיעות מחוץ לעיר. השקיעו ...והקדם אתכם על פני המתחרים שלכם בתחום ...העסקים. השבוע יהיו לכם ימים יצרניים במיוחד ותצליחו ...לסיים פרוייקט בו התחלתם בעבר.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
התפתחויות בלתי־צפויות בתחום העבודה יהיו לטובתכם. זה זמן טוב לבילויים ולנסיעות. עכשיו כדאי גם לטפל בנושאים הקשורים בחינוך הילדים. אתם עשויים לקבל ממישהו עצה טובה בתחום הקריירה.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
זה זמן טוב להתאהבות, וגם ילדים מביאים אושר. כדאי עכשיו להתייעץ עם בנקאים בענייני רכוש והשקעות; עלולות לחיות השבוע בעיות פיננסיות. אתם מודאגים בעניין הזה, והדבר עלול להשפיע עליכם לרעה.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע הדגש הוא על הזירה הביתית, ואתם עתידים להשקיע בשיפוצים או ברכישת חפצים חדשים. שותפים עובדים בימים אלה בהרמוניה. פגישות ומגיות – החודש צפויות לכם היכרויות מעניינות.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
טיולים יהיו קשורים בנושאים רומנטיים. זה זמן טוב לפעילות יצירתית, וגם בתחום העבודה צפויה הצלחה. נסו לא לבזבז יותר מדי כסף. עייפות עלולה לגרום לדיכדוך, וכדאי לנוח.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
כדאי עכשיו לצאת לקניות – אתם עשויים לגלות מציאות. אתם במצב־רוח הרפתקני ותוכלו ליהנות מספורט ומרגעים רומנטיים מרגשים. לא כדאי לדאוג בקשר למצב הכספי.

סופרים לאחור

עד לפני תריסר שנים דמתה סיאול הבירה, לפי עדותם של מבקרים ישראליים, לרמלה בשנותיה הראשונות של ישראל. היום זה כרך בן 10 מיליון תושבים, העשירי בגודלו בעולם, עיר משגשגת, מודרנית, יפהפיה. יש כאן תנופת בנייה ופיתוח אדירה של שכונות מגורים, בתי מלון ענקיים, מוסדות ציבור, מיגדלים וגורדי־שחקים. קשה להאמין שמדובר בעיר שבסיום מלחמת הצפון והדרום, ב־1953, היתה הרוסה יותר מאשר ברלין המופצצת בתום מלחמת העולם.

סיאול החדשה הטובלת בריאות ירוקות צמחה בצד קוריאה המסורתית, העתיקה על ארמונותיה, גניה ומקדשיה בני מאות השנים. עתה מצטרף לכל אלה גם האיצטדיון האולימפי והקריה הענקית שהוקמה סביבו.

העיר כולה חיה עתה בציפיה לקראת האירוע הספורטיבי שיתשוף ויגלה אותה לעולם שבעצם אינו מכיר אותה כלל. במקום מרכזי בסיאול כבר סופרים לאחור: בראש עמוד גבוה מתחלפת מדי יום כתובת דיגיטלית. ביום שעברנו שם בישרה הכתובת – עוד 321 יום לאולימפיאדה. פחות משנה.

אירוח המשחקים האולימפיים יהווה נקודת מפנה בתולדות קוריאה: היא תיכנס לכלל המדינות שמכירים אותן לא רק בשם. הממשלה כבר משתמשת באולימפיאדה במקדם מכירות אדיר, וכמנוף שכבר עתה גורם לשיפור איכות החיים. תאגו הלאומי של הקוריאנים, בני עם מוכה במשך דורות, זקוק עד מאוד לזריקת העידוד הזו של הכרה בינלאומית לחיזוק ושיפור הבטחון והדימוי העצמי.

פנטהאוז
יגאל לב

פצעי אוהב

מאז שצץ הפצע על כתפו הימנית של אורי, הוא רואה את מערכת יחסיו עם אנשים באור חדש. טבעם של אנשים שהם טופחים לך על הכתף כאשר הם פוגשים אותך. לפעמים סתם כך מעבירים יד כדי לחוש קרובים. אבל לפני־כן אורי מעולם לא שם לב למגע הגופני הזה.

אבל מאז שכתפו הימנית נהפכה רגישה, הוא החל לסווג את המגעים עם האנשים על פי הדרך שבה הם טופחים על הכתף. יש מגע קל של כניעה, ויש מגע של פחד. יש מגע של פיוס, ויש מגע של חברות. לכל מגע אופי ומשמעות משלו.

גליה אמרה: "הרי איש בעצם לא יודע שהכתף כואבת לך. איש לא יודע שכשהוא טופח לך על השכם הוא בעצם מכאיב לך. זו בעייה שלך – לא שלהם". ואחר־כן הוסיפה: "שמת לב לכך שהכאב הוא דווקא בכתף הימנית? הכתף שנועדה לספוג טפיחות על שכם, נועדה לערוך עיסוי לאגו שלך. אולי מישהו בשמיים התכוון בעצם לרמוז לך שדווקא המקום שמיועד לטפיחות חיבה הוא המקום הרגיש ביותר אצל האדם, כדי שילמד לקבל בפרופורציות נכונות את חיבתם ויו־דותם של אנשים".

המקום המיועד לקלוט את חיבתם של האנשים נהפך פתאום לנקודת מכאוב. באותו לילה התהפך אורי על משכבו. המחשבה הזו הציקה לו. בהפשטה, הבין כי לפצע הזה יש לגביו משמעות עמוקה. בפעם הראשונה הוא יכול לבחון מחדש את יחסיו עם אנשים, לא לקבל את המתנות שלהם כמובנות מאליהן, להעביר אותן דרך מסננת של כאב, ללמוד משהו עמוק יותר, משהו שעליו רמזה גליה. ללמוד מה עובר על אדם שהנקודה בגופו המיועדת לקלוט ביטויי הערכה נהפכת לנקודה הכאובה ביותר. "בסוף אני עוד אפסיק לטפוח לעצמי על השכם", אמר לגליה במרירות.

בימים ההם ניר כמעט נעלם מהבית. הוא היה יוצא מוקדם בבוקר לעבוד במשרד של עורך־דין בו לא היה אפילו בחזקת מתמחה; אחה"צ נעלם באולמי ההרצאות של הפקולטה למשפטים, ובערבים ישב ולמד בספריה. משם היה חוזר בשתים־עשרה בלילה כדי לאכול ארוחה חפוזה, לשמוע מוסיקה שהתמכר אליה בעיניים עצומות, מניע את גופו כרבקות. גליה מבינה כי הדבקות הזו היא שחרור. כאשר הוא יושב ונע עם המנגינה הוא מפרק את כל המתחים, ורק אחריי־כן הוא יכול לחטוף שינה טרופה לקראת יום עמוס.

את הג'וב אצל עורך הדין מצא ניר ללא עזרת אביו. משרדו של אורי מפורסם מרי, ואורי עצמו ידוע בקרב עורכי הדין והשופטים, וגם בקהילת האקרמיה המשפטית. ניר רצה כבר מזמן לנתק עצמו מתהילת אביו. יום אחד אמנם יצטרף למשרד של אבא, אבל זה עדיין רחוק. עד אז הוא רוצה להוכיח את עצמו. לגליה אמר ניר: "אני לא רוצה שיקבלו אותי משום שאני בן של אבא. אני לא רוצה שיסלחו לי, שיקלו עלי, שיבינו אותי, שיתנו לי הזדמנויות רק משום שאבא שלי הוא אורי, ורק משום שכל השופטים והפרופסורים הם ידידיו או בני מחזורו".

גליה מכירה את התסכול הזה של ניר. לכאורה יש לו הזדמנות שזוכים בה רק צעירים מעטים שהולכים ללמוד משפטים. ממתינה לו פראקטיקה מצויינת. הרבה תיקים. שם של פירמה מכובדת. הוא צריך פשוט לסיים את הלימודים, אפילו לא להצטיין, וכבר ימצא עצמו שותף במשרד משגשג.

אך דווקא שביל הזהב הזה מטריד את מנוחתו של ניר, פוגע בגאווה שלו. רק לגליה הוא מספר על הזעם שטיפח נגד אביו: "אני יודע שהוא מנסה לעמוד מהצד ולא לדחוף אותי. אבל מה לעשות שלאן שאני הולך, אחרי ששומעים את שם המשפחה שלי מיד שואלים אותי אם אני קרוב של עו"ד אורי. מה הקשר בינינו. ואז אני רואה על הפנים שלהם את החיוך החלקלק, הנבקש לעזור. וזה מבחיל אותי".

עצם העובדה שבחר במקצוע בו צועד אביו לפניו גורמת לניר תיסכול. אבל לא רק בגלל העובדה שהוא גדל בבית שבו אכלו, שתו, דיברו, חשבו ועסקו במשפטים, אלא משום שהמקצוע מתאים לו. אורי כבר אמר בעצמו: "ניר התברך במוח המבריק ביותר שפגשתי לאנאליזה. יש לו כשרון לא רק לנתח דברים באורח מקורי אלא גם לבחור את המלים התמציתיות, הציוריות והמקוריות ביותר לבטא את מה שיש לו לומר".

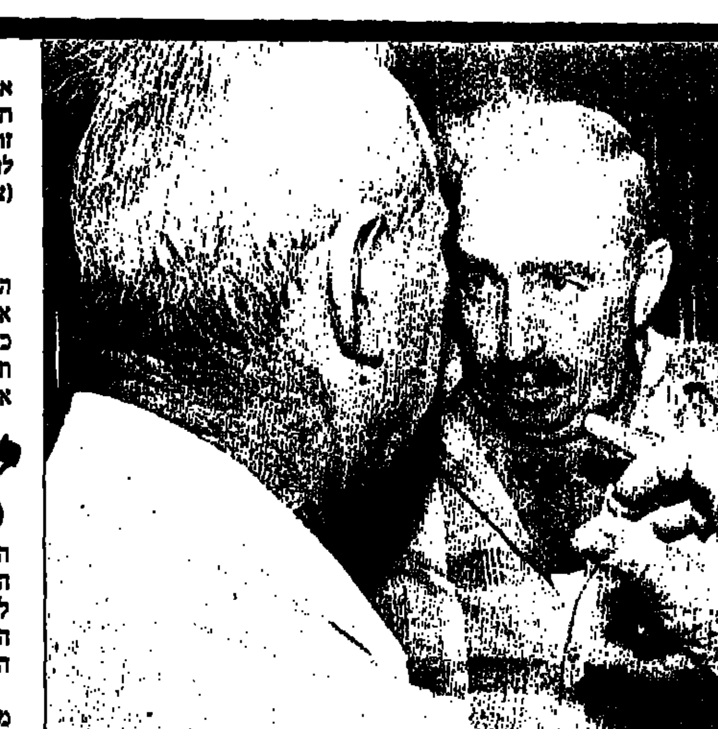
אורי ראה את דרכו של ניר כמובנת מאליה. אבל דווקא "המובן מאליו" הזה פגע בניר. היתה לו תחושה שלא מעריכים אותו בגלל עצמו, שהוא חי כצילו של אביו. כל הישג שלו עומד במבחן. כל ביטוי מקורי מושווה לנאומים שאביו נושא בבתי המשפט, לדרך שבה הוא בונה את "הקייסים" שלו, לאופן שבו הוא חוקר ערים. מהרגע שבו הציב ניר את רגלו על הסולם החלקלק הזה של ההצלחה, סולם לימודי המשפטים, חל שינוי ביחסו אל אביו. בעלמו ההערכה, הנסיון לחקות, הרצון להידמות. מהרגע שבו מצא את עצמו מתחרה באביו, החל לטפח טינה להישגים, לפרסום, להצלחה של אבא. במקום ליהנות מהישגי אביו ולהתפאר בהם הוא חש זעם על כך שאבא הציב את עצמו בנקודה גבוהה עד כדי כך שנסיונותיו להגיע אליה מובטח להם שייתקלו בקשיים.

גליה טענה שאורי כל־כך עסוק בקריירה של עצמו עד שהוא אפילו לא מתבונן בבנו, לא רואה איך ניר מתלבט ומתחבט ביחס הכפול של אהבה־דחיה, של הערצה וכעס אל אביו מולידו.

ניר לא אמר זאת לאורי באורח ישיר. אבל מרמזים קטנים אורי הבין שניר אינו רוצה את חסותו, אפילו לא את שם המשפחה שנולד לתוכו. שיש לו הרגשה כי לעולם לא יוכל לצאת מתחת לצל הכבד של אביו.

אורי נהג כאילו איננו מבין מה עובר על בנו, אבל במשך הזמן החל לשתף אותו בבעיות המשרד. היה מטיל עליו משימות, מבקש ממנו לחפש תקדימים, מתייעץ איתו על קווי חקירה, משבח אותו. לאורי היתה הרגשה שהוא חוזר ומשחק עם ניר במשחק השח, כמו בימים שניר היה בן שבע וגליה היתה נוזפת באורי על שהוא מנצח את הבן וגורם לו לשבת במטבח ולבכות. עכשיו הם כאילו חזרו אל הלוח השחור־לבן. אלא שהפעם, במשחק השח המשפטי, אורי נותן לבנו לנצח אותו.

הכאב בכתף חלף כדרך שהגיע, ולילה אחד אמר אורי לגליה: "הכתף הארורה הזאת יצגה את ההצלחה שלי, כתף היא תמיד הצלחה. אנחנו טופחים עליה בעצמנו וגם מניחים לאחרים לטפוח לנו על השכם. אבל הטפיחה הזאת גרמה לניר לכאוב. ניר היה הפצע שהציק לאגו שלי".

אלטשולר ורפול: "הסיפור עם הג'וקים המסוממים? או מחז זה בסלנג שלנו. זה כאילו להגיד: לשים אותם במקום". (צילום: שמואל רחמני)

בירה ושמן זית

(המשך מעמוד 10)

שבו הקים אז את הליכוד". בו עצמו התעוררה התודעה הפוליטית מיד לאחר מלחמת ששת הימים, עם הקמת התנועה למען ארץ־ישראל השלמה. "ראיתי את עצמי חבר בה", הוא אומר. אבל רק לאחר השחרור נרשם כחבר ונבחר למזכירות התנועה, שהצטרפה למפלגת "לעם" שאך קמה.

את התבוסה הפוליטית הראשונה נחל כעבור שנתיים, ב־1977, בהתמודדות הפנימית על הרכב הרשימה בבחירות לכנסת. "ביני לבין זלמן שובל היו ארבעה קולות וביני לבין יצחק פרץ 11 קולות. חמישה חברים שלי שלא הגיעו גרמו לכך שלא אכנס לכנסת". אלטשולר לא התייאש וריכז את מערכת הבחירות בסניף הליכוד ברחובות. "ואז בא הדבר הנורא הזה – שיחות השלום", הוא אומר ונאנח כמו שרק בר־אבא ברגעיו הטובים של יאצק יכול להאנח. "בגין נסע לאמריקה והודיע ששתים־עשרה הנקודות הראשונות ביהודה ושומרון לא יעלו עד שיתוור. כאן הבנתי שיש הבדל גדול בין דיבור ומעשה. באותה תקופה חל הפילוג הראשון ב'לעם' כשהקבוצה של שוסטק ואולמרט הצטרפו לליכוד. במפלגה נותרה התנועה לארץ־ישראל השלמה והקבוצה של יוצאי רפ"י בראשות יגאל הורביץ. כשהחלו הריבורים על שיחות השלום להיכנס לשלב מעשי גרמה התנגדותנו לפילוג השני. התנועה למען ארץ־ישראל השלמה נותרה לבד והכינה עצמה למאבק".

עם בואו של קיסינג'ר לארץ יצא אלטשולר להפגין. הוא נעצר למספר ימים, נשפט, ולאחר שחרורו חזר לקרב ב"דבר הנורא הזה". באותה תקופה הופיעו בשטח בני־ברית חדשים: גאולה כהן, אז ח"כ בליכוד, וקבוצת גוש אמונים. במקביל החל יובל נאמן לאסוף תומכים. "עשיתי בחצר ביתי כנס גדול להצלת ארץ ישראל. הזמנו את חברי הכנסת גאולה כהן ומשה שמיר ורבים מוותיקי הלח"י וכן את יובל נאמן, חנן פורת, ומוישלה סבנקין ושם דיברנו על הקמת תנועה. הם גם היו לחברי מזכירות שמינתה את עצמה. ההכרזה הפורמלית לקחה זמן. אמרתי להם: אני יוצר את התשתית בשטח ואתם תייצרו את האידאולוגיה. וכך היה. המפלגה החדשה קמה ובמזכירותה: ישראל אלדד, גרשון סלומון, משה שמיר, גאולה כהן, גרשון שפט, חנן פורת ואני".

אכזבה שניה בשרשרת: "לקראת הבחירות של 81', הוחלט שאהיה ראש מטה הבחירות בתור איש צבא בעל נסיון בתפקידי פיקוד ומטה. לתומי חשבתי שיש בחירות דמוקרטיות של הנציגים לכנסת. רציתי להתמודד על המקום השישי, אבל זה לא הלך. יובל נאמן הכין רשימה. הביאו אנשים מבחוץ כמו את סילכה ולמנסון, והחמור ביותר בעיני היא העובדה שהעיפו בגסות את אפרים בן־חיים ממייסדי התנועה והביאו במקומו את איה בצר כנציג ההתיישבות העובדת. אז ראיתי שבפוליטיקה אין צדק. צדק זה עניין לבית משפט וגם שם הוא מוגבל לחוק. זה לא עורר אותי. באותו לילה עשו גם את ההרחה לאלדד. הגברת כהן, תלמידתו ופקודתו בלח"י, הריחה אותו ושמה את עצמה במקומו".

למען שלמות ארץ־ישראל, והתנועה, החליט המנהיג אלטשולר לבלוע גם את העלבון הצורב הזה, את התבוסה הפוליטית האישית, וחזר לפעילות כחבר מזכירות התנועה. ואז הגיע מועד פינוי חבל ימית. אלטשולר היה שם, עם חרות אשתו ושתיים מחמשת בנותיו. יומיים לפני תום הפינוי, עזב. "ראיתי המון צביעות שם. כשהחלו לדבר על פינוי סיני, אנשי גוש־אמונים התייחסו לכך די בשלווה. הם לא ראו בסיני את ארץ־ישראל, רק מאוחר יותר ירדו למטה בהמוניהם. הבנתי שאף אחד מהם לא מתכוון להילחם ברצינות, עד הסוף, כי מי שמאמין צריך לירות. זה יעלה בדם, אבל יחסוך אלפי הרוגים במלחמה הבאה. הם עשו שם הצגה. דיברו על ניסים. איזה ניסים? מה ניסים? אני לא מאמין בהם. זו היתה דילמה נוראה. אחרי שלושים שנה בצבא ראיתי את צה"ל כערך עליון. הרגשתי שאני לא יכול ללכת נגדו".

עשר שנים אחרי ביקור סאדאת, עם יד על הלב, אתה לא חושב שטעית בעוצמת ההתנגדות לשלום?

"אני לא מאמין בו דקה אחת. אני רואה בעיני רוחי את אלפי ההרוגים במלחמה הבאה עם מצרים. ברור לי שתפרוץ. כאיש שעסק בבטחון אני מעריך שמה שדחף את המצרים לשלום היתה ההכרה שאין להם שום סיכוי לנצח אותנו בעשור הזה כאשר סיני בידינו. אני בעד הסכמי שלום עם מדינות ערב בהם ניתן להם רק שלום תמורת שלום ולא מטר אחד של אדמה. אני אתן להם גם הבטחה שלא אממש בכוח את זכותי על אדמות ארץ ישראל הנתונות בשטחם".

אכזבה שלישית בשרשרת: בחירות 84'. אלטשולר, לדבריו, נרתם למאבק נגד נסיונו של יובל נאמן לשים את גאולה כהן בסוף המקומות הריאלים. "חרות אשתי ואני נלחמנו למען גאולה כהן והרב ולדמן וניצחנו. עמדתי אז בפעם הראשונה מול יובל נאמן ואולי היתה בכך טעות מהבחינה האישית שלי". אלטשולר חזר ודרש להתמודד בבחירות דמוקרטיות על המקום השישי ברשימה. שוב הוא נתקל בהחלטה שלא יהיו בחירות דמוקרטיות, ושוב הוא לא נבחר למקום השישי, ושוב הוא מאוכזב, ושוב סולח. בינואר 85' נבחר כמזכ"ל התנועה. כעבור מספר חודשים נערך האיחוד בין תנועת צומ"ת של רפול לתנועת התחייה.

"בתחילת הדרך הייתי נגד האיחוד. אני זוכר את הפגישה הראשונה עם רפול מיד לאחר שחרורו. גאולה כהן התנפלה אליו, אבל אני רציתי לדעת אם הוא מזדהה עם האידאולוגיה שלנו. הבנתי שהוא אפילו לא קרא אותה. אבל מרגע שהוחלט על האיחוד ראיתי בתפקידי כמזכ"ל את הצורך לפעול למען האחדות. גאולה כהן, מהרגע הראשון, לא רצתה את צומ"ת. היא פחדה מתחרות עם רפול, ובשלב מסוים החלה לראות אותי כאיש שלו. אלא שאני לא יס־מאן שלה ולא יס־מאן של אף אחד. יש לי גאווה משלי. אני לא אחד מהילדים הקטנים שהיא סוחבת אחריה.

"החיכוכים בינינו התגלו, למעשה, יום לאחר שנבחרתי כמזכ"ל. היא אמרה לי: אם לא תלך בקו שלי, יהיה סופך. ביום שהתמודדתי על קדנציה שניה של תפקיד המזכ"ל, הופיעו שלושת הח"כים של התנועה ודרשו לדחות את הבחירה. קם לזה חיפוש קדחתני של הגברת כהן אחרי מזכ"ל מוצנח מבחוץ. הצעתם לא התקבלה ונבחרתי. ברגע שהיא ראתה את המצב, היא החלה לפעול נגדי בבית־הדין של התנועה. תחילה ניסתה לערער על חוקיות המועצה שבחרה אותי. בית־הדין דחה זאת. אחר־כך, שניים מאנשיה הגישו תביעה שהמושב ההוא לא היה חוקי בגלל סיבות פורמליות, ושוב דחה זאת בית־הדין. היה גם משפט שלישי נגדי. היא עשתה כל נסיון אפשרי לסלק אותי מהתפקיד".

הנסיונות, בסופו של דבר, הצליחו. רשימת חברי המרכז של גאולה כהן־יובל נאמן זכתה ברוב במועצה. הרשימה של אלטשולר־רפול הפסידה.

נו, מה יהיה, דיברת עם רפול?

"דיברתי איתו בכנסת ביום שעזב את הסיעה. הוא, כמובן, קרא לי להצטרף אליו. הוא ידע שהייתי היחיד שבמונחים פוליטים נתן בקרב הזה את ראשו. אני אפילו כמעט יזמתי את הרשימה שלו והשפעתי על אנשים לקבלה. זה היה תפקידי כמזכ"ל".

אלטשולר מבטיח שביום בו יוחלט על פשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון הוא לא יבכה. במלים שלו: "זה יצדיק מלחמת אזרחים".

עכשיו אלטשולר במשק ברחובות. עדיין רוצה להנהיג את העם, למרות שלא כל־כך הלך לו עד היום. "המדינה הולכת היום להיות לבנון שניה", הוא מצהיר את השקפתו האפוקליפטית, "היא מתרחקת מהציונות ומתקרבת לתהליך של לבנוניזציה. הליכוד והמערך זה אותו דבר. שניהם בעד מסירת חלקים וזכויות על ארץ־ישראל לערבים. התחיה היא תנועה מאוכזבת השקועה במריבות פנימיות. אולי יקום כוח שיביא לתפנית".

מה דעתך על השמאל?

"אני מתייחס אליהם כאל אנשים טועים ומסכנים. יש לי אחות בקיבוץ העוגן. אני לא רואה אותה כאויב אלא כטועה".

ומה על יוסי שריד?

"היכרתי את אבא שלו. הוא היה אדם רגיל. אבל יוסי שריד מביא נוקים לנפש הנוער הצעיר בארץ־ישראל. אני חושב שהוא אוהב את הארץ לא פחות ממני, אבל בדרכו הוא מסוכן וצריך להעניש אותו. צריך ללכת מבית לבית ולהסביר עד כמה הוא טועה".

לא מסקרן אותך לשבת עם עראפאת ולשמוע מה יש לו לומר?

"אני יושב איתו ששה ימים בשבוע. כל ערבי במדינת ישראל הוא עראפאת. כל ערבי חושב שהארץ הזו שייכת לו. אני רוצה למנוע קפריסין שניה. זה לא הולך ביחד, יהודים וערבים".

אז מה הפתרון?

"שישבו בשקט".

ואם הם לא רוצים לשבת בשקט?

"יש להם בעיה".

ומה עם הבעיה שלנו?

"לנו אין בעיה. אם מישהו יזרוק אבן אני אירה בו".

מה יהיה מחר?

"מחר גדול".

מיכל קפרא

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 20.11.52 — 27.11.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

100 ל"י פרס למי שיודיע על המצאה של מכונית פרטית שברולט בס' ת—5-152 מצבע כחול שנגנבה בליל יום ב' 24.11 להודיע לפרסים אפרוני, שד"ר 31, ת"א, טל. 3902

ראש ממשלת פולין קורא למלחמה בציונות

ראש ממשלת פולין מר בולסלאב בירוט, הכריז מלחמה על הציונות בנאום שנשא בסיים הפולני.

מר בירוט, שנכנס בשבוע שעבר לתפקידו כראש הממשלה אך שימש קודם לכן כנשיא פולין, קרא בנאומו למלחמה נגד "סוכנים האמריקאיים, הוואתיקניים, הטיטואיסטים, הציוניים".

הכרזת מלחמה זו מצד ראש ממשלת פולין מעידה כי הקו האנטי־ציוני שנתגלה במשפט פראג, איננו של ממשלת צ'כוסלובקיה בלבד אלא של כל ארצות הגוש הסובייטי. יש להניח כי הקומאינפורם, שאליו משתייכות מדינות אלה, החליט על שינוי הקו ביחס לישראל והציונות.

שניים מסגניו של ראש ממשלת פולין הם יהודים: יעקב ברמן, אחיו של אדולף ברמן חבר הכנסת מטעם מפ"ם, והילארי מינץ.

המצרים החרימו בשר לישראל

השלטונות המצריים החרימו מטען בשר קפוא שהיה מיועד לישראל. ... ב־30 באוקטובר ע"י שלטונות מצרים בנמל פורט סעיד. הבשר הורד מהאניה ... "יימקריסטו" ... הועבר ... לקירור בפורט־סעיד.

שלטונות המצריים ... כי האניה הבריחה מטען בשר לישראל.

ראש ממשלת פולין —

[illegible]

שני גדודים של הלגיון הוזעקו לעיר העתיקה

שני גדודים של הלגיון הערבי הגיעו אמש לעיר העתיקה בירושלים והקימו עמדות במקומות אסטרטגיים לרבות שער שכם כאמצעי למניעת הפגנות, שהצעירים הפלשתינאים עומדים לערוך היום לאחר התפילה במסגד עומר. העמדות של אנשי הלגיון נראות יפה מצד האזור הישראלי.

תביעות הפלשתינאים לביטול שלטון הכיבוש זכו לתשומת לב וכצעד ראשון בוצעו בימים האחרונים חילופי גברא ארמיניסטרטיביים בשטח הפלשתינאי של ירדן.

הממשלה תסייע לאוניברסיטה

הממשלה תמשיך לשקוד במיטב יכולתה על ביצורה של האוניברסיטה ובסיוסה למען תוכל למלא את תפקידיה במוסד מדעי עליון בישראל — הבטחה זו נתן היום שר החינוך פרופ. ב.צ. דינבורג במקס פתיחת שנת הלימודים תשי"ג של האוניברסיטה העברית באולם "אדיסון" בירושלים.

הרקטור החדש, פרופ. ב. מזר הבטיח שהאוניברסיטה תשאף להתפתחות המודרגת בכל האפשר של הפקולטאות למדעי הטבע ולמשפטים ... את בית הספר ... הספר למדעי החברה ...

סלאנסקי: הכנסתי ציונים

לעמדות מפתח

רודולף סלאנסקי, העומד למשפט בבית הכלא בפראג יחד עם עוד 13 נאשמים, וביניהם קלמנטיס, מי שהיה שר החוץ הצ'כוסלובקי, הקדיש חלק גדול מהודאותיו ליחסיו עם הציונות והציונים.

לפי רדיו פראג הודה סלאנסקי במיוחד, כי מינה ציונים בכל עמדות המפתח החשובות במדינה, שהוא תמך בתעמולה הפרו־ישראלית במקום לגלות לעיני הקהל את ישראל כבסיס אימפריאליסטי במזרח הקרוב.

כן הודה סלאנסקי כי תחת מסווה המלחמה האנטישמיות הוא פגע, רדף וגרש מהמזכירות הכללית של המפלגה הקומוניסטית את כל החברים שגינו את הציונות או את פעולות הציונים.

מפ"ם החליטה להמשיך בהגנה על אורן

ב־25 קולות נגד 8 החליטה הלילה המועצה המדינית של מפ"ם, אחרי ויכוח ודמעי, לעמוד ללא הסתייגות לימינו של מרדכי אורן, חבר המרכז, הנאשם בריגול וחבלה בצ'כוסלובקיה ואשר האשים את עצמו בעדותו במשפט סלאנסקי. עם זאת אישרה הוועדה המדינית את הקו שנקטו "על המשמר" במאמר אתמול, לפי הוראות הוועדה המרכזית.

זו הפעם הראשונה מאז הוקמה "חזית הליכוד" במפ"ם (סיעת הרוב המורכבת מקבוצת סנה והשומר הצעיר) הצביעו אנשי השומר הצעיר, בראשות מאיר יערי ויעקב חזן, יחד עם אנשי "לאחדות העבודה" ופועלי ציון נגד סנה וריפתין.

תשעה שהצביעו נגד הסיכום שאושר (ותמכו בהצעת ההחלטה של מ. סנה) היו יעקב ריפתין, איש "השומר הצעיר" אשר לפני שנתיים כתב מאמר ב"על המשמר", כי לטובת המהפכה צריך להביא קרבנות ... לגרדום כמשפטי ... ד"ר אדולף ברמן (שאחיו יעקב ברמן נתמנה עכשיו סגן ראש הממשלה בפולין ...) ... שלוחת ישראל לועידת השלום בברלין ... כמו סנה ... ולשעבר ראש הקומוניסטים ... "הסוציאליסטים השמאליים" ...

הערה: בשעה 8, תתקיים הרצאת ד"ר י. מרגולין — על הנושא
הקומוניזם מה הוא?
במועדון גוש הצפון של תנועת החרות,
ת"א, רח' משה בן עזרא 9, מול ביה"ס הקליר.

משומר שלמה | מרים יעקב כהן
מתכבדים להזמין את קרוביהם ומכריהם
לטקס כלולותיהם
שיערך ביום ה', 27.11, בשעה 6.00, בבית הכנסת "קול יהודה", רח' קולנוע "עדן"
הזמנות פרטיות לא נשלחו.

לידידנו שלמה מסוחר ורעיתו לנשואי בנן ... ברכות
מעריב
מחלקת ההפצה

חלופות אנרגיה בסימן שנות ה־2000

המטרה שהציב משרד האנרגיה מוגדרת בבהירות רבה: עד שנת 2000 תגדיל מדינת ישראל פי שלושה את הניצול של מקורות האנרגיה העצמיים שלה. בכך יחסך כסף רב, המוצא היום על רכישת מקורות אנרגיה בארצות חוץ (דלק ופחם).

על־פי התחשיבים והתכנית שמ־ציג המדען הראשי של משרד האנר־גיה והתשתית ד"ר פנחס גליקשטרן, תחסוך מדינת ישראל עד סוף המאה 150 מיליון דולר בשנה באמצעות היצור העצמי שיגיע לכ־8% מסך הצ־רוכת האנרגיה, שפירושם 1.1 מיליון טון שווה־ערך נפט או 2.7 מיליארד קילווט־שעה בשנה. היום מייבאת ישראל 97% ממקורות האנרגיה, מהם 74% נפט ו־23% פחם. חלקו של הפחם, בעיקר ליצור חשמל יגדל עד כ־40%, עד סוף המאה.

את פוטנציאל האנרגיה המקו־מית ניתן לחלק ל־5 קבוצות עיקריות אשר קיימות כבר עתה טכנולוגיות לניצולן: אנרגית רוח, אנרגית השמש, פיצלי שמן, אנרגיה הידרו־אלקטרית וכן ביו־מסה: אנרגיה מפסולת עירו־נית, תעשייתית וחקלאית.

אנרגית רוח – סך כל פוטנציאל ניצול אנרגית הרוח במדינה עולה על 20,000 מגה־ואט חשמל (כל מגה־ואט שקול ל־1,000 קילוואט). מתב־רר שרק חלק קטן מפוטנציאל עצום זה ניתן לניצול. עבור חלק זה קיימת טכנולוגיה כלכלית או קרובה לחיות כלכלית בעתיד הנראה לעין. 5 טור־בינות כוח ליצור חשמל כבר פועלות בישראל, וצפוי כי מקור אנרגיה זה יספק למעלה מ־200 מגה־ואט בסוף המאה.

אנרגית שמש – הפוטנציאל גדול מאד. סביר שניתן יהיה למצוא עש־רה עד עשרים אתרים ולהפיק מא־תיים עד ארבע מאות מגה־ואט חש־מל באמצעות טכנולוגיה מתקדמת לייצור חשמל; זאת בנוסף להרחבה נוספת של השימוש באנרגיה סולרית לחימום מים ויצור קיטור לצרכים תעשיתיים. גם מקור אנרגיה זה צפוי לספק למעלה מ־200 מגה־ואט חש־מל עד לסוף המאה.

פיצלי שמן – עתודות פיצלי הש־מן המצויות בעיקר בדרום הארץ מו־ערכות ביותר מ־10 מיליארד טון. איכותן כחומר גלם אם להפקת נפט או כדלק לייצור קיטור וחשמל נמו־כה יחסית אך כרייתן זולה יחסית, משום שהימצאן בשכבות לא עמו־קות מאפשרת כרייה פתוחה.

מסיבות טכנולוגיות וכלכליות מקבלים את התוצאות הטובות ביו־תר ע"י ייצור משולב של נפט וחשמל. התכנית לניצול מלוא הפוטנציאל תאפשר להפיק 300 מיליון טון נפט, וכן 700 מיליארד קילו ואט חשמל, בחלוקה על פני חמישים עד מאה שנה.

ניתן, אם כן להשיג ע"י ניצול פצ־לי השמן תפוקה עצמית של בין 3 ל־6 מיליון טון נפט בשנה, ולייצר חשמל בהספק של 1,000 עד 2,000 מגה־ואט – בטווח הארוך.

אנרגית הידרו אלקטרית – הפו־טנציאל ההידרו אלקטרי בישראל קטן יחסית, למעט זה הטמון ב"מפעל הימים" ומוגבל לניצול הגב־הים של יובלי הירדן ולניצול הפרש הלחץ במערכות הקיימות בארץ לה־ספקת מים. פוטנציאל זה מוערך בהספק מקסימלי של כמאה מגה־ואט המסוגלים לייצר כ־250 מיליון קילו־ואט שעה לשנה.

ביו־מסה – הפוטנציאל הטמון בפסולת עירונית, חקלאית ותעשיי־תית כדלק מקומי זמין מוערך ב־2 עד 3 מיליון טון לשנה. הגידול השנתי מוערך ב־3% לשנה. ניתן יהיה לנצל חלק מהפוטנציאל הזה המצוי במ־רכזים העירוניים הגדולים ולהפיק 100 עד 200 מגה־ואט חשמל.

הסכם שיתוף פעולה לניצול פצלי שמן ישראל-ארה"ב

בשבוע האחרון שהתה בישראל משלחת ארה"ב ועמה נחתם הסכם לשיתוף פעולה בתחום ניצול פיצלי השמן. עיקרו של ההסכם שהאמריק־נים ממנים ⅓ מן הפעילות הכרוכה בפיתוח טכנולוגיה מתקדמת להפקת נפט סינתטי, נפט מפיצלי שמן. המד־ען הראשי של משרד האנרגיה וה־תשתית, ד"ר פנחס גליקשטרן, מציין כי על פי התחזיות ישארו מחירי הנ־פט ברמה של 18 עד 20 דולר החבית עד שנת 1990. לאחר מכן צפויה הת־ייקרות מתונה בקצב של 2 דולר בש־נה. כאשר יעלה המחיר ל־30 דולר החבית, תיווצר כדאיות כלכלית בי־צור נפט סינתטי מפיצלי שמן המצוי־ים בארץ בכמויות גדולות, ובהקמת מתקן הדגמה ליצור נפט מן הסוג הזה, בנוסף לזה, ההולך ומוקם עתה לייצור חשמל ע"י שריפה של פיצלי שמן.

במשרד האנרגיה והתשתית גו־רסים שעל הממשלה לפעול לכניסת עוד יזמים פרטיים לתחום יצור הא־נרגיה המקומית. הממשלה מעמידה לרשותם מענקים לצורך בדיקות התכנית, הקמת מתקני הדגמה וסיוע להקמת מתקנים ליצור אנרגיה בא־זורים מועדפים.

המשרד, בשיתוף עם חברת החש־מל הישראלית מאפשר ליצרנים פר־טיים של חשמל למכור את עודפי הי־צור לחברת החשמל תמורת תעריפים גבוהים מתעריפי הצריכה שלהם. השאיפה היא שהיזמים הפר־טיים יפעלו בהיקף של כ־50% ממשק תחליפי האנרגיה והממשלה תשלוט או תפעל במחצית השנית.

בארבע השנים הבאות ישקיע משרד האנרגיה כ־40 מיליון דולר בתחום פיצלי השמן, ובפיתוח והדג־מות של טכנולוגיות חדשות בשטח הפצלים, אנרגית הרוח והאנרגיה הסולרית.

אפשר וכדאי לשמר אנרגיה

שימור אנרגיה הוא מונח כולל להקטנת הוצאות לצריכת האנר־גיה ע"י הצרכנים הסופיים. המו־נח מתייחס לא רק למניעת בזבוז ולשיפור נצילות אנרגתית, אלא גם להסבה לאנרגיות מועדפות, בעיקר ניצול אנרגית השמש וני־צול אנרגיה שיורית לפסולת חקלאית תעשייתית ועירונית.

בכל מיגזרי המשק פוטנציאל רב לשימור אנרגיה. עיקר המא־מץ של האגף לשמור אנרגיה שב־משרד האנרגיה והתשתית מופנה לתעשייה. משרד האנרגיה והתש־תית בשיתוף עם משרד התעשיה והמסחר מעודדים פעולות שימור אנרגיה ע"י מענקים. מאות מפע־לי תעשיה ביצעו סקר שימור אנרגיה, בעיקר כתוצאה מתקנות הרשות הלאומית לאנרגית. סק־רים אלה הראו אפשרויות של פוטנציאל שימור אנרגיה נוסף והצביעו על הכדאיות הרבה שב־ביצוע הפעולות.

גם במשק המים נעשו פעולות שימור אנרגיה רבות. כתוצאה מפעולות אלו קטנה צריכת הא־נרגיה הסגולית (למטר מעוקב

של מים). האגף לשימור אנרגיה ממשיך לעודד ביצוע בדיקות נצי־לות משאבות המים.

בצה"ל מונה לאחרונה, ע"י שר הבטחון, קצין בכיר לתפקיד ממונה על שימור אנרגיה.

הממונה מגבש עתה תכנית לפעולות שימור אנרגיה בצה"ל.

שימור אנרגיה במיגזר הביתי

הישגים רבים כבר הושגו במיגזר הביתי ורבות עוד ניתן לעשות. זהו אותו מיגזר הנוגע לכל משפחה ולכל משק בית. דודי השמש שהפכו לחלק מן הנוף בי־שראל, הם דוגמא מובהקת לני־צול אנרגיה סולרית. בתחום הזה של חימום מים במערכות שמש, הגיעה ישראל להישגים בולטים. אנרגית השמש מהווה אלמנט חשוב במאזן האנרגיה של ישר־אל – 8% מצריכת החשמל הכול־לת. אין עוד מדינה בעולם המת־קרבת לנתון זה. גם במוסדות ובמיבני ציבור, הורחב השימוש באנרגיית חשמש. תקנות שתוקנו קובעות את הקריטריונים שעל פיהם חייבים לשלב מערכות שמש לחימום מים במבנים חד־שים.

ראש האגף לשימור אנרגיה במשרד האנרגיה והתשתית, המ־הנדס יוסף נוברסקי, מציין גם את סוג הבתים הסולריים אשר באחרונה הושלמה תכנית לחד־גמתם. מדובר במבנה שבו הגג והקירות הם מעין קולטי שמש הבנויים כדי לקלוט אנרגיה, לצרכי הסקה.

המהנדס נוברסקי מדבר על מיבצעי עידוד שיוזם משרד הא־נרגיה ועל מסע הסברה נרחב. להלן כמה דוגמאות לשימור אנרגיה לשימוש היומיומי בבית: במטבח מומלץ להשתמש בתנורי המיקרוגל והטוסטר אובן, העדי־פום על תנורי האפיה הקלסיים. בישול בסיר לחץ יחסוך עד 70% מהגז או מהחשמל לבישול. מומ־לץ לכבות 10 דקות לפני גמר הפ־עולה וכמובן שיש לאטום את תנור האפיה. כמו כן, את המקרר הביתי יש לאטום כהלכה, להר־חיק מן הקיר וממקורות חום ול־כוון את התרמוסטט לטמפרטו־רה מתאימה. בחירת מקרר מת־אים יכולה לחסוך עד 30% מהוצ־אות האנרגיה שלו.

תאורה ביתית: עדיפה תאורה מקומית של 60 עד 75 ואט המ־מוקמת בסמוך למקום הישיבה. בעת צפיה בטלוויזיה, טוב לעי־נים וטוב לחסכון להשתמש רק בנורה קטנה במקום מוצנע. ככ־לל, יעיל יותר להשתמש בתאורה ביתית בנורות פלואורסנט היעי־לות פי 4 מנורות ליבון.

משרד האנרגיה קבע גם סי־מון אנרגתי על מכשירי חימום ביתיים. סימון של שלושה כוכ־בים בתנורי הסקה חשמליים, פי־רושם – שהמוצר הוא יעיל ביו־תר מבחינת ניצול האנרגיה.

הסקה יעילה בחורף

משרד האנרגיה והתשתית מ־פעיל רשת לשכות יעוץ בנושאים הקשורים בשימור אנרגיה במיב־נים. לקראת החורף גוברת הת־עניינות הציבור במיוחד בענייני ההסקה. השרות ניתן ללא תש־לום בלשכות היעוץ בירושלים, ת"א וחיפה. כלל ראשון הוא לא־טום דלתות וחלונות כאשר אין משתמשים בתנורים עם אש פתו־חה. איטום חלונות יחסוך כ־20% מהוצאות האנרגיה. אין להפעיל את ההסקה משך כל היממה. זו־הי טעות לחשוב כי אנרגיה רבה יותר מתבזבזת עד שהחדר מתח־מם: דווקא הפעלה רק כאשר נמצאים בחדר ברמה מבוקרת, יש בה חסכון. אשר להסקה מרכזית – לצורך יעול הנצילות והבטיחות, יש לבדוק את המער־כת מספר פעמים בשנה על־ידי מומחים המצויידים במיכשור מתאים.

משרד האנרגיה מקיים בימים אלו מיבצע לבדיקת נצילות דודי סולר להסקה ולחימום מים, ומעניק מענקים. פרטים אפשר לקבל בלשכות היעוץ.

המהנדס נוברסקי אומר שבאמצעות טיפול נאות במערכת מרכזית להסקה או לחימום מים, הכולל כיוונון המבער וניקוי הדוד, אפשר לחסוך בממוצע 10% מהוצאות הדלק.

חסכון ניכר אפשר להשיג בבידוד נאות של הצנרת המשות־פת של מערכת מרכזית. ראוי שהטמפרטורה תהיה בין 19–21 מעלות. אפשר לווסת אותה בא־מצעות הברזים הקבועים על־יד הרדיאטור.

מאמץ מרוכז נעשה גם בתחום הבידוד התרמי במיבנים. גם הוא מתבצע על פי תקנות. התכנון והבניה ועל פיהן יש לבודד בתי מגורים לצורך הקטנת הוצאות הסקה ומיזוג אוויר. החסכון שני־תן להשיג הוא מרשים ביותר, עד כ־30%. לכך יש להוסיף את המיבצע שמתקיים על ידי המש־רד בתקופה האחרונה ובמיסגר־תו ניתן סיוע כספי לצורך תוספת בידוד תרמי של מיבנים קיימים.

משרד האנרגיה והתשתית
האגף לשימור אנרגיה

צרור עצות לבחירת מכשיר החימום הדירתי ואומדן הוצאות החימום

...רוב האנשים מרגישים בנוח כאשר הטמפרטורה בסביבה ...בה הם נמצאים היא בין 18 ל־20 מעלות צלסיוס.
...יש לחמם בחורף את הבית בהתאם.
...מסייע לצרכן המאפשר בחירת מכשיר החימום המתאים לו ...שבעזרתם ניתן לאמוד את הוצאות החימום.

...קופת החימום והספק הנדרש/ה...ם תלויים ...גורמים העיקריים הבאים:

...האקלימי: ישראל מחולקת לאיזורי אקלים השונים זה מזה ...ת החימום.

...הדירה: שטח, בנין רב־קומתי או בית בודד; מיקום הדירה בבניין; ...חשיפה, הקירות והגג; איטום הדלתות החיצוניות והחלונות; מיקום ...

...הפעילות בבית: שעות המצאות בני־הבית; מקומות הפעילות בבית;

...המכשירים: שעות החימום; סוג המכשיר; מיקום המכשירים; דרגת ...

...ספק מכשירי החימום מסומן בשתי צורות:

...מכשירי חימום חשמליים ביחידות של ואטים (W) או בקילוואטים ... קילוואט אחד שווה לאלף ואטים.
...מכשירים המוסקים בדלק (נפט, סולר או גז) ביחידות של קילוקלוריות ...לשעה: קק"ל/שעה - KCAL/HR)

...רור עצות

...שגת חסכון מירבי בהוצאות החימום יש לפעול ...בשלושה תחומים עיקריים:

...איטום הדירה.
...הפעלה מתאימה של מכשירי החימום.
...תחזוקה נכונה של מכשירי החימום.

...איטום הדירה
...בידוד הקירות, הגג (בקומה עליונה או בבית בודד) והרצפה (בקומה ...תחתונה), עשוי לחסוך עד 40% מהוצאות החימום!
...איטום חלונות ופתחים חיצוניים בסרטי ובפסי אטימה, עשוי לחסוך עד ... מהוצאות החימום!

...הפעלה מתאימה של מכשירי החימום
...יש למקם את התנורים כך שיבטיחו פיזור חום נאות באזור הרצוי.
...יש למקם תנורים רחוק מחלונות ומקירות, למניעת איבוד חום.
...יש להשתמש בתרמוסטט או בברז הויסות לכוון החום הרצוי בחדר,
...בשימוש בתנור שאין בו להבה פתוחה, יש לסגור ולאטום את החלונות ...והדלתות, ככל שניתן.
...יש להתאים את אופן ההפעלה לסוג וגודל התנור:
...תנורי ארובה רצוי להפעיל לתקופות של מספר שעות רצופות.
...תנורי חום חשמליים לחימום מהיר ניתנים להפעלה יעילה גם ...לפרקי זמן קצרים.

...תחזוקה נכונה של מכשירי החימום
...להבטחת פעולה חסכונית ובטוחה יש לערוך בדיקה תקופתית בהתאם ...להוראות היצרן.

...פרטים נוספים ניתן לקבל בלשכות היעוץ לחסכון באנרגיה במבנים:
...ירושלים: בבנין רסקו, רח' הלל 23, טל: 02-228456, ביום א' ... 19.00-16.00
...תל־אביב: מרכז הבניה הישראלי, רח' האוניברסיטה 40, ת"א ...בימים א' וה' בין השעות 19.00-16.00.
...חיפה: בבנין משרדי שיכון ופיתוח, רח' י.ל. פרץ 32, טל: 04-674161 ...19.00-16.00, בשבוע הראשון של כל חודש.

להלן שני לוחות המכילים נתונים נבחרים המאפשרים לאמוד את הוצאות החימום הדירתי במשך כל עונת החורף, בהתאם לשיטת החימום, מאפייני הדירה והאזור האקלימי בו היא מצויה.

לוח 1 **אומדן הוצאות הפעלה לחימום דירתי (למטר רבוע) לכל עונת החורף לדירה טיפוסית הממוקמת בקומת ביניים בבניין דירות במישור החוף - *ללא בידוד וללא* איטום דלתות וחלונות חיצוניים.**

סוג המכשיר	הספק	מחיר המתקן בש"ח	אומדן הוצאות הפעלה* בש"ח	הערות
מכשירי חימום ניידים				
★ תנור להט חשמלי (קרינה אינפרה־אדומה)	500 עד 3,000 ואט	70 עד 140	4.60	גוף להט מאחורי רשת מגן; חימום מקומי.
★ קונבקטור חשמלי בעל מספר דרגות ותרמוסטט	1,000 עד 3,000 ואט	80 עד 400	4.40	גופי חימום מוסתרים; מחמם את חלל החדר; כולל מפזרי חום ומקרני (רדיאטורים) שמן
★ תנור נפט עם להבה פתוחה	2,600 עד 5,500 קק"ל/שעה	400 עד 600	2.30	שריפה גלויה מחייבת זהירות מיוחדת: נדרש איוורור.
★ תנור גז עם להבה פתוחה	2,600 עד 4,000 קק"ל/שעה	300 עד 400	3.40	שריפה גלויה מחייבת זהירות מיוחדת; נדרש איוורור.
מכשירי חימום קבועים				
★ משאבת חום־מזגן לחימום וקרור	1,100 עד 2,250 ואט	1,100 עד 3,500	2.30	ניתן לחמם גם חדרים סמוכים ע"י תעלות; יש לבדוק עם היצרן אם ניתן להשתמש ביעילות כשהטמפרטורה בחוץ נמוכה מ־8 מעלות.
★ תנור ארובה מוסק בסולר	8,000 עד 16,000 קק"ל/שעה	1,700 עד 2,200	2.40	תנורי ארובה דורשים חיבורים קבועים לארובה ולצנרת הדלק;
★ תנור ארובה מוסק בנפט	8,000 עד 16,000 קק"ל/שעה	1,700 עד 2,200	2.60	מחממים חדרים סמוכים כשהדלתות פתוחות; יעילים
★ תנור ארובה מוסק גז	2,600 עד 16,000 קק"ל/שעה	320 עד 1,400	4.00	יותר בפעולה רציפה של מספר שעות.

★ אומדן הוצאות ההפעלה חושב לפי מחירי האנרגיה בחודש ספטמבר 1987; אומדן הוצאות ההסקה בגז מבוסס על אספקת גז מרכזית.

הערה: חימום חדרי רחצה הדורשים תנורים מיוחדים, וכן מערכות הסקה מרכזיות לא נכללו במסגרת זו. על מנת לאמוד את ההוצאות השוטפות עבור דירה שמאפייניה שונים מהנ"ל, יש לכפול את אומדן הוצאות ההפעלה שנבחר על פי לוח מס' 1 במקדם המתאים בלוח מס' 2, להלן.

לתשומת לב: בכל מקרה יש לכפול את התוצאה הסופית במספר המטרים הרבועים הכולל שנועד לחימום - על מנת לקבל את מלוא אומדן ההוצאות התפעוליות לחימום במשך כל עונת החורף.

לוח 2 **מקדמי התאמה לפי איפיון הדירה**

[illegible]	עליונה או תחתונה או בית בודד	1.4	1.2	1.1	0.8
	אמצעית	1.0	0.7	0.9	0.6
[illegible]	עליונה או תחתונה או בית בודד	2.3	1.8	1.7	1.2
	אמצעית	1.5	1.1	1.4	0.9
[illegible]	עליונה או תחתונה או בית בודד	3.8	3.0	2.5	1.8
	אמצעית	2.5	1.8	2.0	1.4

לשכת הפרסום הממשלתית

במלאת שנתיים להסכם הסחר ישראל-ארצות הברית
אמריקה במשביר לצרכן
החל ממוצאי שבת 28.11.87
CANNON.
Levi's
CORNING
DUNDEE MILLS
OSHKOSH B'GOSH
Fisher-Price Toys
DISNEY
20/20
אלפי מוצרים בלעדיים
בגדי נשים ■ בגדי ילדים ■ בגדי ספורט לגברים
כלי בית ■ מצעי מיטה ■ מגבות ■ גרביים ועוד
מחירים מיוחדים
20%
TWA